

**ДОНИШГОХИ МИЛЛИИ ТОЧИКИСТОН
ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ
КАФЕДРАИ ҲУҚУҚИ СОҲИБКОРӢ ВА ТИҶОРАТ**

**НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЯИ ТАНЗИМИ
УМУМӢ ВА ХУСУСӢ-ҲУҚУҚИИ МУНОСИБАТҲО
ДАР БАХШИ СОҲИБКОРӢ**

Душанбе - 2016

УДК: 343. 13+16; 347.9 + 434

ББК: 94 8 458

Рақами бақайдирии давлатӣ: 0110 РК 105

Назарияи ва амалияи танзими умумӣ ва хусусӣ-ҳуқуқии муносибатҳо дар бахши сохибкорӣ ва меҳнат. Дастовардҳо ва пешбурди корҳои илмию тадқиқотии кафедра дар солҳои 2011-2015. Зери таҳрири Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ғ.М. Душанбе, 2016 МДМТ, 142 саҳ.

Мураттибон: Мудири кафедраи ҳуқуқи сохибкори ва тиҷорат, номзади илми ҳуқуқ, дотсент Д.Ш.Сангинов, дотсенти кафедраи ҳуқуқи сохибкорӣ ва тиҷорат ДМТ, номзади илми ҳуқуқ Ғ.М.Бобокалонов

Муқаризон: Мудири кафедраи ҳуқуқи гражданий, доктори илми ҳуқуқ, профессор Ғаюров Ш. К. Сардори шӯъбаи ҳуқуқи байналмилалии Маркази миллии қонунгузории назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои ҳуқуқ Маҳмадшоев Ф.А.

Тасдиқ шудааст: Муовини ректор оид ба илм д.и.х., профессор Сафармамадов С.М., 30 декабря соли 2015.

Нозари меъёр: Сардори шӯъбаи ахбори илмӣ техникии Раёсати илми ДМТ Рустам Наботӣ

© Кафедраи ҳуқуқи сохибкорӣ ва тиҷорати
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, 2016.

РУЙХАТИ ИЧРОКУНАНДАГОН:

1. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Шонасиридинов Н.Ш.
«Обҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун объекти ҳуқуқҳои молумулкӣ» Фасли 1
2. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Нодиров Ф.М.
«Тарзҳои тағйир ва қатшавии шартномаҳо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон» Фасли 2
3. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Бозоров Р.Б.
«Танзими шартномавии муносибатҳо дар бахши сармоягузорӣ» Фасли 3
4. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Бобокалонов Ғ.М.
«Функцияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнат дар шароити иқтисоди бозоргонӣ» Фасли 4
5. Номзади илми ҳуқуқ, муаллими калон Ризоева С.К.
«Проблемаҳои назариявии ҳифзи ҳуқуқҳои иттилоотии шаҳрвандии соҳибкорони инфиродӣ» Фасли 5
6. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Мирзоев П.З.
«Ҷавобарии ғайришартномавии гражданий-ҳуқуқии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонида» Фасли 6
7. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Сангинов Д.Ш.
«Танзими ҳуқуқии хизматрасонӣ дар меҳмонхонаҳо (дар мисоли маводҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон)» Фасли 7
8. Ассистент Ҳочаева Р.В.
«Ҳифзи ҳуқуқҳои шахсии кӯдак дар фаъолияти Рекламавӣ» Фасли 8
9. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Мирбобоева Р.В.
«Танзими ҳуқуқии истифода аз тамғаи молӣ ва хизматрасонӣ ҳамчун воситаҳои фардикунонии натиҷаи фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ» Фасли 9
10. Номзади илми ҳуқуқ, дотсент Кабутов Э.Д.
«Масъалаҳои танзими хусусӣ-ҳуқуқии расонидани хизмат оид бокортаъминкуни дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» Фасли 10
11. Ассистент Саъдиев И.З.

- «Танзими ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкорӣ дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳодиҳӣ ва истихроҷи нафту газ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»
Фасли 11
- 12.Доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Раҳимов М.З.
«Проблемаҳои танзими ҳуқуқии инкишофи соҳибкорӣ дар ҶТ»
Фасли 12
- 13.Ассистент Мавлоназаров О.А.
«Ҳифзи ҳуқуқи истеъмолкунандагон дар муомилоти граждани
иттилооти рекламавӣ»
Фасли 13
- 14.Доктори илми ҳуқуқ, профессор Faфуров А.Д.
«Taъсисёбӣ ва рушди ҳуқуқи молияи давлатҳои rӯ ба тараққӣ (дар
мисоли Авғонистон, Эрон ва Тоҷикистон)»
Фасли 14
- 15.Ассистент Шарифов И.М.
«Танзими ҳуқуқии соҳибкории хурд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»
Фасли 15

РЕФЕРАТ

Калимаҳои асосӣ: бахши соҳибкорӣ ва меҳнат, обҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, тағиیر ва қатъшавии шартномаҳо, бахши сармоягузорӣ, функсияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнат, ҳифзи ҳуқуқҳои иттилоотии шаҳрвандон, ҷавобгарии гайришартномавӣ, бахши хизматрасонии меҳмонхонавӣ, ҳифзи ҳуқуқҳои шаҳсии кӯдак, тамғаи молӣ ва хизматрасонӣ, хизматрасонӣ оид бокортаъминкунӣ, савдои биржавӣ, инкишофи соҳибкорӣ дар Тоҷикистон, ҳифзи ҳуқуқи истеъмолкунандагон, ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ.

Объекти тадқиқоти илмӣ – назария, ақида ва нуқоти назари илмӣ-назариявӣ оид ба мувофиқакунонии танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбиқи меҳнат, инчунин қонунгузории соҳибкорӣ ва меҳнат.

Мақсади тадқиқоти илмӣ – тадқиқи проблемаҳои назария ва амалияи танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбиқи меҳнат ва дар ин замина коркарди хулосаҳои асосноки илмӣ, таклиф, пешниҳод ва тавсияҳои амалӣ ҷиҳати такмили минбаъдаи механизми танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳои бахши соҳибкорӣ ва меҳнат.

Услуби тадқиқоти илмӣ – тадқиқоти илмӣ дар мавзӯи назария ва амалияи танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва меҳнат бо истифода аз услуби умунии илмии диалектикаи дарки воқеият, инчунин услугубҳои хусусӣ-илмии таъриҳӣ, оморӣ, мантиқӣ, сотсиологӣ, муқоисавӣ-ҳуқуқӣ ва ғайра анҷом дода шуд.

Натиҷаи тадқиқоти илмӣ ва навғонии он. Устодони кафедра, ки ба фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ ҷалб шуда буданд, якчанд хулосаю пешниҳодоти нави илмӣ, инчунин таклифу тавсияҳои судманди назариявӣ-амалӣ кор карда баромаданд, ки дар мақолаю рисолаҳои илмӣ, китобҳои дарсӣ, монографияҳо ва васоитҳои таълимӣ инъикос шуда, дар маърӯзаҳои илмиашон дар конференсу семинарҳои илмӣ-

назариявӣ ва илмӣ-амалии байналмилаӣ, ҷумҳуриявӣ ва умумидонишгоҳӣ иброз шудаанд.

Дараҷаи татбиқ ва самаранокии он. Дар давраи ҳисоботӣ 8 рисолаи номзадӣ ва 1 рисолаи докторӣ ҳимоя карда шуд, аз ҷумла асистентон ва унвонҷӯёни кафедра Мирзоев П.З. (2012), Мирбобоева Р.В. (2012), Маҳмадшоев Ф.А. (2012), Аминова Ф.М. (2012), Кабутов Э.Д. (2014), Пулотов А.С. (2014), Тоҷибоев Ш.А. (2015), Ризоева С.К. (2015) рисолаҳои номзади илми ҳуқуқшиносӣ ва дотсенти кафедра Ғафуров А.Д. (2015) рисолаи доктори илми ҳуқуқшиносиро дифӯй намуданд.

Соҳаи татбиқнамоӣ. Таклифу тавсияҳои амалии аз ҷониби устодон коркардашуда, ҷиҳати омоданамудани лоиҳаҳои Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи шарикӣ давлат ва бахши ҳусусӣ", "Дар бораи экспертизаи зиддикоррупсияни санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ", "Дар бораи тайёр намудани мутахассисон бо назардошти талаботи бозори меҳнат",

"Дар бораи бехатарии маҳсулоти ҳӯрокворӣ", "Дар бораи баҳисобигирии инфиродӣ дар низоми суғуртаи ҳатмии нафақавӣ", "Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ", "Дар бораи мораторияи санчишҳои фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ дар соҳаҳои истеҳсолӣ", "Дар бораи ангишт", "Дар бораи таҳсилоти иловагӣ", "Дар бораи фаъолияти инноватсионӣ" , "Дар бораи ташкилотҳои маблағгузории ҳурд", "Дар бораи маориф", "Дар бораи таълимӯ тарбияи томактабӣ", "Дар бораи сарфаҷӯӣ ва самаранокии энергия", "Дар бораи волонтёриӣ", "Дар бораи кооперативҳо", "Дар бараи ҳочагидорӣ ва истеҳсолоти биологӣ" , "Дар бораи фаъолияти аудиторӣ", "Дар бораи танзими асьор ва назорати асьор", "Дар бораи тайёрии варзишӣ" , "Дар бораи суғуртаи ҳатмии нафақавӣ", "Дар бораи савдо

ва хизматрасонии майшӣ", "Дар бораи созишномаи сармоягузорӣ",

"Дар бораи иттифоқҳои қарзӣ", "Дар бораи назорати содирот", "Дар бораи адабиёти таълимӣ", "Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ", "Дар бораи ҳимоя ва дастгирии давлатии сохибкорӣ", "Дар бораи таҳсилоти миёнаи касбӣ", "Дар бораи фаъолияти илмӣ ва сиёсати давлатӣ оид ба илму техника", "Дар бораи арбитражи байнамилалии тиҷоратӣ", "Дар бораи нафт ва газ", "Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак" пешниҳод гардиданд.

Устодони кафедра дар мониторинги риояи Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғуртаи ҳатмии нафақавии касбӣ", "Дар бораи нусхай ҳатмии ҳуҷҷатҳо", "Дар бораи иттифоқҳои касаба", "Дар бораи суғуртаи пасандозҳои шахсони воқеӣ", "Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ", "Дар бораи баҳодиҳии мутобиқат", "Дар бораи рӯзҳои ид", "Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд", "Дар бораи Палатаи ҳисоби ҶТ", "Дар бораи молияи давлатии ҶТ", "Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон", "Дар бораи барҳамдиҳии ташкилотҳои қарзӣ", "Дар бораи бозори қоғазҳои қиматнок", "Дар бораи минтақаҳои озоди иқтисодӣ", "Дар бораи баҳисобигирии муҳосибӣ ва ҳисботи молиявӣ", "Дар бораи муқовимат ба қонунигардонии (расмикунонии) даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда ва маблағгузории терроризм" иштирок намуданд.

Баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон. Дар баробари фаъолият дар самти таълим ва илм устодони кафедра ҳамчун вазифаи тарбиявии худ ба ташвиқу тарғиби арзишҳои конститутсионӣ пайваста машғул буданд. Дар заминаи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 апрели соли 2009, № 253 "Оид ба тасдиқи Барномаи таълим ва тарбияи ҳуқуқии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2009-2019" устодони кафедра дар зиёда аз 100 барномаҳои телвизионӣ ва радиоӣ ширкат намудаанд.

Самаранокии фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ. Дар давраи ҳисоботӣ самарнокии корҳои илмию тадқиқотии кафедра дар ҳимояи 8 рисолаи номзадии илмҳои ҳуқуқшиносӣ, 1 рисолаи доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, нашри 420 маводи чопӣ, аз ҷумла 53 китоби дарсӣ ва монографияҳо, 48 воситаи таълимӣ, 32 барномаи таълимӣ (дастури методӣ), 287 мақолаҳои илмӣ, ки бевосита дар раванди таълим истифода мешавад, зоҳир мегардад. Дар ин давра фанҳои нави таълимии ба талаботи давлат мувоғиқ бавучуд омаданд: Ҳуқуқи сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳуқуқи энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳуқуқи рақобат, Ҳуқуқи интернетӣ, Ҳуқуқи асьор.

РЕФЕРАТ

Ключевые слова: предпринимательская и трудовая сфера, воды Республики Таджикистан, изменение и прекращение договоров, инвестиционная сфера, социальная функция трудового права, защита гражданских информационных прав, внедоговорная ответственность, оказание гостиничных услуг, защита гражданских неимущественных прав ребенка, товарный знак и знак обслуживания, услуги по трудуустройству, развитие предпринимательства в Таджикистане, защита прав потребителей, финансовое право развивающейся стран.

Объект исследования – теория, мнения и научные взгляды об оптимизация публично и частноправового регулирования отношений в сфере предпринимательства и применения труда.

Цель научного исследования – исследование проблем, связанных с теорией и практикой публично и частноправового регулирования отношений в сфере предпринимательства и труда и выработка на этой основе научно-аргументированных выводов, практических предложений и рекомендаций по дальнейшей оптимизации публично и частноправовых норм, регулирующих отношений в сфере предпринимательства и труда.

Методологическая основа научного исследования. Научное исследование на тему теория и практика публично и частноправового регулирования отношений в сфере предпринимательства и труда осуществлялось на основе общенаучных методов диалектики, а также частно-научных методов истории, статистики, логики, социологии, сравнительно-правовой и других.

Результаты научного исследования и новизна. Преподаватели кафедры которые участвовали в научно-исследовательском работе предложили новые научные предложения, а также разработали новые научно-теоретически идеи которые были отражены в статьях, кандидатских и докторских диссертациях, учебниках, монографий и учебных пособиях. Эти идеи и предложения были, апробированы в их

докладах на конференциях и научно-теоритических семинарах международного, республиканского и общеуниверситетского уровня.

Степень применения и эффективности исследования. В отчётный период было защищено 8 кандидатских и 1 докторская диссертация, в том числе ассистенты и соискатели кафедры Мирзоев П.З. (2012), Мирбобоева Р.В. (2012), Махмадшоев Ф.А. (2012), Аминова Ф.М. (2012), Кабутов Э.Д. (2014), Пулотов А.С. (2014), Тоджибоев Ш.А. (2015), Ризоева С.К. (2015) защитили кандидатскую и дотсент кафедры Гафуров А.Д. (2015) защитил докторскую диссертацию.

Отрасль применения. Предложения и научные мнения разработанные со стороны преподавателей кафедры были использованы для разработки проектов Трудового кодекса Республики Таджикистан, Кодекса об образовании Республики Таджикистан, Банковского кодекса Республики Таджикистан, Законов Республики Таджикистан «О государственно-частном партнерстве», «Об антикоррупционной экспертизе нормативных правовых актов и проектов нормативных правовых актов», «О подготовке специалистов с учетом потребностей рынка труда», «О безопасности пищевых продуктов», «О персонифицированном учете в системе обязательного пенсионного страхования», «О внешнеторговой деятельности», «О моратории на проверки деятельности субъектов предпринимательства в сферах», «Об угле», «О дополнительном образовании», «Об инновационной деятельности», «О микрофинансовых организациях», «Об образовании», «О дошкольном обучении и воспитании», «Об энергосбережении и энергоэффективности», «О волонтерской деятельности», «О кооперативах», «О биологическом хозяйствовании и производстве», «Об аудиторской деятельности», «О валютном регулировании и валютном контроле», «О спортивной подготовке», «Об обязательном пенсионном страховании», «О торговле и бытовом обслуживании», «Об инвестиционном соглашении», «О кредитных союзах», «Об учебной литературе», «Об учебной литературе», «Об

исламской банковской деятельности», «О государственной защите и поддержке предпринимательства», «О срдном профессиональном образовании», «О научной деятельности и государственной научно-технической политике», «О международном коммерческом арбитраже», «О нефти и газе», «О защите прав ребенка».

Преподаватели кафедры участвовали в мониторинге соблюдения Законов Республики Таджикистан «Об обязательном профессиональном пенсионном страховании», «О профессиональных союзах», «Об обязательном экземпляре документов», «О разрешительной системе», «О страховании сбережений физических лиц», «О праздничных днях», «Об ответственности родителей за обучение и воспитание детей», «О свободных экономических зонах», «О национальном банке Таджикистана», «Об оценке соответствия», «О ликвидации кредитных организаций», «О государственных финансах Республики Таджикистан», «О рынке ценных бумаг», «О Счётной палате Республики Таджикистан», «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности».

Повышение правовой культуры граждан. Наряду с учебной и научной деятельностью преподаватели кафедры осуществляли воспитательную задачу по агитации конституционных ценностей. В соответствие с постановлением Правительства Республики Таджикистан от 29 апреля 2009 года, № 253 «Об утверждении Программы правового обучения и воспитания граждан Республики Таджикистан в период 2009-2019 годы» преподаватели кафедры участвовали в свыше 100 телевизионных программах и радио.

Эффективность научно-исследовательской деятельности. Эффективность научно-исследовательской работы кафедры утверждается тем, что в отчётный период на базе кафедры было защищено 8 кандидатских и 1 докторская диссертация, напечатано 420 работ, в том числе 53 учебника и монографии, 48 учебных пособия, 32 учебных программ, 287 научных статей которые непосредственно были

применены в учебном процессе. В этот период на кафедре возникли новые предметы соответствующим требованиям государства: Туристическое право Республики Таджикистан, Энергетическое право Республики Таджикистан, Конкурентное право, Интернетное право, Валютное право.

САРСУХАН

Кафедраи соли 1981 бо номи кафедраи қонунгузории хоҷагӣ ва ҳуқуқи меҳнатӣ ташкил карда шуд, ки сарварии онро Ҳодими шоистаи илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор В.А. Ойгензихт бар ӯҳда дошт. Соли 1991 бо назардошти дигаргуниҳои қуллӣ кафедраи мазкур бо номи кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷоратӣ тағиери ном кард. Ҳамон вакт дар кафедра ҳамагӣ як доктор, профессор, се номзадҳои илми ҳуқуқ, дотсентон, як муаллими қалон ва ду асистент кор мекарданд. Сараварии кафедраро дар давраҳои гуногун докторҳои илм, профессорон В.А. Ойгензихт, Ш.М. Исмоилов, М.З. Раҳимов ва дотсент Н.Шонасрiddинов бар ӯҳда доштанд. Аз 28 февраляи соли 2012 инҷониб сарварии кафедраро дотсент Д.Ш.Сангинов ба ӯҳда дорад.

Айни замон дар кафедра 2 профессор, 9 номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсентон ва 4 асистент фаъолият мекунанд. Дар кафедра фанҳои ҳуқуқи молия, ҳуқуқи меҳнатӣ, ҳуқуқи андоз, ҳуқуқи сайёҳӣ, ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи таъминоти иҷтимоӣ дарс дода мешаванд. Дар пояти кафедра аз рӯи ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарз муттаҳасис тайёр карда мешавад. Дар баробари фанҳои умумиҳатмӣ ба донишҷӯён курсҳои маҳсуси асосҳои ҳуқуқии андозбандии соҳибкории хурд ва миёна, ҳуқуқи корпоративӣ, ҳуқуқи рақобат, ҳуқуқи сармоягузорӣ, ҳуқуқи тиҷорат, ҳуқуқи бонкӣ, ҳуқуқи энергетикӣ, ҳуқуқи интернетӣ, ҳуқуқи асъор ва проблемаҳои актуалии ҳуқуқи соҳибкорӣ таълим дода мешавад.

Объекти тадқиқоти илмӣ – назария, ақида ва нуқоти назари илмӣ-назариявӣ оид ба мувофиқакунонии танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбиқи меҳнат, инчунин қонунгузории соҳибкорӣ ва меҳнат.

Мақсади тадқиқоти илмӣ – тадқиқи проблемаҳои назария ва амалияи танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбиқи меҳнат ва дар ин замина коркарди хулосаҳои

асосноки илмӣ, таклиф, пешниҳод ва тавсияҳои амалӣ ҷиҳати такмили минбаъдаи механизми танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳои баҳши соҳибкорӣ ва меҳнат.

Дар давраи ҳисботӣ (2011-2015) кори илмӣ-таҳқиқотии кафедра дар 15 фасл зери роҳбарии мудири кафедра, номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент Сангинов Д.Ш. (Фасли 7) бо иштироки номзади илми ҳуқуқ, дотсент Шонасридинов Н.Ш. (Фасли 1), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Нодиров Ф.М. (Фасли 2), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Бозоров Р.Б. (Фасли 3), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Бобокалонов Ф.М. (Фасли 4), муаллими калон Ризоева С.К. (Фасли 5), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Мирзоев П.З. (Фасли 6), асистент Ҳочаева Р.В. (Фасли 8), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Мирбобоева Р.В. (Фасли 9), номзади илми ҳуқуқ, асистент Кабутов Э.Д. (Фасли 10), асистент Саъдиев И.З. (Фасли 11), доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Раҳимов М.З. (Фасли 12), асистент Мавлоназаров О.А. (Фасли 13), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Ғафуров А.Д. (Фасли 14), асистент Шарипов И.М. (Фасли 15) пеш бурда шуд. Муаллифони ҳар як фасл дар ин мӯҳлат ба дастоварҳои назаррас ноил гардиданд, ки боиси пешрафти илмӣ, таълимӣ ва тарбиявии кафедра гардид ва маводҳои чопнамуда дар ҷараёни таълим тадбиқ шуданд.

Дар давоми панҷ соли фаъолият дар заминаи кафедра 1 конфронси байналмилалӣ, 2 конфронси ҷумҳурияйӣ, 5 донишгоҳӣ ва 3 семинари илмию назариявии ҷумҳурияйӣ баргузор карда шуд, ки маводҳои ин ҳамоишҳо чоп карда шуд.

ФАСЛИ I

Обҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун объекти ҳуқуқҳои молумулкӣ (дотсент Шонасридинов Н.)

Масъалаҳои танзими ҳуқуқии истифодабарии об барои Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз масъалаҳои мубрам махсуб мешавад. Гарчанде Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои захираҳои бузурги обӣ бошад ҳам, vale он дар таъмини хочагии қишлоқ, саноат, нақлиёт ва аҳолӣ бо об ба мушкилотҳои муайян мувоҷех мебошад. Бахусус таъмини аҳолии баъзе аз минтақаҳои ҷумҳурӣ бо оби ошомидани боиси нигаронӣ мебошад. Сабаби чунин мушкилот, аз он ҷумла дар ғайрисамаранокии механизми танзими ҳуқуқии муносибатҳо дар бахши бообтаъминкунӣ нуҳуфтааст.

Мубрамияти мавзӯи тадқикотӣ. Обистифодабарӣ намудҳои гуногун дорад. Яке аз намудҳои онро сервитут ташкил медиҳад. Мутаасифона, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон проблемаҳои сервитеи об мавриди тадқикоти илмӣ қарор нағирифтаанд. Дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла дар Кодекси оби Ҷумҳурӣ ба сервитеи об ҳеч гунна меъёр ё муқаррароте ҷой дода нашудааст. Аз ин рӯ, таҳқиқу таҳлили амиқи илмии масъалаҳои сервитеи об, коркарди муқарраротҳои илмӣ-назариявӣ ва таклифу тавсияҳои амалий ҷиҳати баланд бардоштани самаранокии механизми ҳуқуқии танзими истифодабарии об, бахусус баланд бардоштани нақши сервитеи ҳамчун намуди обистифодабарӣ аҳамияти хосаро касб менамояд.

Максад ва вазифаҳои мавзӯи тадқикотӣ. Дар доираи фасли 1, ки ба дотсент Н. Шонасридинов таалук дорад, тадқиқ ва таҳлили назариявӣ ва амалии масъалаҳои ҳуқуқҳои молумулкӣ ба захираҳои обии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва коркарди хулосаҳои нави илмӣ, таклиф ва тавсияҳои мушаххас ҷиҳати такмили қонунгузории

Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи моликият ба захираҳои оби ва ҳуқуқи истифодаи об ба нақша гирифта шуда буд.

Дар марҳилаи аввал, яъне дар соли 2011 нуқоти назар ва ақидаҳои гуногуни илмӣ оид ба об ҳамчун объекти ҳуқуқи молумулкӣ, ки дар маъхазҳои ҳуқуқӣ иброз шудаанд, мавриди таҳқиқу таҳлил қарор дода шуданд. Хулоса ва муқарраротҳои асосии дар натиҷаи пажӯҳиши масъалаҳои об бадастомада, дар маводҳои конференсияи илмӣ-назариявии ҳайати профессорон-муаллимон ва донишҷӯёни ДМТ, ш. - Душанбе, моҳи апрели соли 2011, конфронси байналмилаӣ дар мавзуъи: «Татбиқи ҳуқуқи тиҷоратӣ дар фаъолияти судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» ноҳияи Варзоб, моҳи апрели соли 2011, коференсияи илмию амалии чумхурияйӣ дар мавзӯъи «Нақши Конститутсия дар инкишофи соҳаҳои ҳуқуқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» бахшида ба 17-умин солгардӣ қабули Конститутсияи ҔТ, ш. - Душанбе, 3 ноябри соли 2011, конфронси ҷумхуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзӯъи «Рушди илми ҳуқуқи байналхалқии оммавӣ ва ҳусусӣ дар 20 соли Истиқлолияти ҔТ» бахшида ба 70 солагии Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон ҳуқуқшиноси шоистаи ҔТ, доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Шомурод Менглиев, ш. - Душанбе, 7 майи соли 2011, инъикоси худро ёфтаанд.

Дар марҳилаи дуюм (соли 2012) сарватҳои обии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун объекти ҳуқуқи истисноии моликият, зарурати ба қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла ба Кодекси гражданий ворид намудани меъёру муқаррароти даҳлдор оид ба сарватҳои обӣ асоснок карда шуд.

Соли 2013 марҳиаи сеюми тадқиқу таҳлили масъалаҳои обҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамчун объекти ҳуқуқҳои молумулкӣ дар бар мегирад. Дар ин марҳила шартномаи бо обтаъминкуни таҳқиқ шуданд. Хулоса ва муқаррароти назариявию амалиявии дар натиҷаи таҳқиқу тадқиқи шартномаи бо обтаъминкуни бадастомада, дар конференсияи илмӣ- назариявии апрелӣ бахшида ба «Эъломияи

СММ оид ба даҳсолаи (солҳои 2013-2022) байналхалқии наздиқсозии фарҳангҳо» 18 апрели соли 2012 инъикос шудаанд.

Дар марҳилаи чорум (соли 2014) масъалаи вазъи ҳуқуқии субъектони ҳуқуқи истифодабарии об мавриди таҳқиқ қарор дода шуд. Натиҷаҳои асосии тадқиқу таҳлили илмии дар ин марҳила бадастомада, дар маводҳои нашрнамуда инъикос ёфтанд.

Даври панҷум (соли 2015) ба тадқиқи проблемаҳои ҷавобгарӣ барои вайрон намудани қонунгузории об баҳшида шудааст. Дар натиҷаи таҳқиқи ин проблемаҳо зарурати ба қонунгузории обии Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил намудани меъёру муқаррароти даҳлдор оид ба ҷавобгарӣ пешниҳод шудааст.

Тайи давраи ҳисботӣ дотсент Н. Шонасридинов дар кори зиёда аз 6 конференсияҳои байналмилаӣ, ҷумҳурияйӣ ва донишгоҳӣ иштирок ва бо маърӯзаҳои илмӣ баромад намудаам. Таҳти роҳбарии илмии дотсент Н. Шонасридинов З нафар рисолаи номзади илми ҳуқуқшиносиро дифоъ намудаанд.

Хулоса дотсент Шонасридинов Н. вобаста ба мавзуъи илмӣ-тадқиқотӣ баъд аз таҳлили қонунгузорӣ ва тадбиқи амалии он як қатор камбуҷидҳо ошкор кард ва барои бартараф намудани онҳо пешниҳодҳои судмандро пешкаш намуд.

ФАСЛИ II

**Тарзҳои тағийир ва қатъшавии шартномаҳо тибқи қонунгузории
Ҷумҳурии Тоҷикистон(дотсент Нодиров Ф.М.)**

Шартномаро бо созиши тарафҳо тағийир додан ё бекор кардан мумкин мебошад. Шартномаро бо талаби яке аз тарафҳо танҳо дар ҳолатҳои зайл аз тариқи суд тағийир додан ё бекор кардан мумкин аст:

а) ҳангоми шартномаро ба таври назаррас вайрон кардани тарафи дигар; б) дар дигар ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси гражданий ҶТ, қонунҳои дигар ё шартнома. Ҷиддан риоя накардани шартнома он аст, ки ба ҷониби дигар аз ин зиён расида, ӯро аз умеди ба даст овардани нафъи зиёде маҳрум созад, ки ҳангоми бастани шартнома дар назар дошт. Ҳангоми яктарафа рад намудани ичрои пурра ё қисмани шартнома, агар чунин радро қонун ё созишномаи тарафҳо иҷозат дихад, шартнома мувофиқан бекор ё тағийирдодашуда ба ҳисоб меравад.

Мубрамияти мавзӯи тадқикотӣ. Агар дар шартнома тартиби дигаре пешбинӣ нагардида бошад ва ё аз моҳияти он барнаояд тағийир ёфтани ҳолат, ки тарафҳо ҳангоми бастани шартнома онро ба инобат гирифта буданд, барои тағийир додан ё бекор кардани он асос буда метавонад. Тағийир ёфтани ҳолат ҳангоме ба таври назаррас эътироф карда мешавад, ки агар тарафҳо чунин тағийир ёфтани ҳолатро оқилона пешбинӣ карда бошанд, умуман шартнома намебастанд ё он бо шартҳои то андозае дигар ба имзо мерасид. Агар тарафҳо дар мавриди ба ҳолати ба таври назаррас тағийирёфта мутобиқ гардонидани шартнома ё бекор кардани он ба мувофиқа нарасида бошанд, вайро суд бекор карда, тибқи талаби тарафи манфиатдор

ҳамзамон бо шартҳои зайл тағийир дода метавонад: а) агар дар лаҳзай бастани шартнома тарафҳо онро ба асос гирифта бошанд, ки чунин тағийир ёфтани ҳолат ба миён намеояд; б) агар ҳолат бо сабабҳое тағийир ёфта бошад, ки тарафи манфиатдор пас аз рух доданаш онро ба ҳадди ғамхорӣ ва эҳтиёткорие, ки аз талаби шартнома ва шарти аҳҷҳо бармеоянд бартараф карда наметавонист; в) агар ичрои шартнома бидуни тағийир додани шарт таносуби ба шартнома мувофиқи манфиати молу мулкии байни тарафҳоро то андозае вайрон кунад ва ба тарафи манфиатдор он қадар зиёне расонад, ки аз манфиати қалоне, ки ҳақ дошт ҳангоми бастани шартнома ба он умед бандад, маҳрум шуда метавонист; г) агар аз анъанаҳои аҳҷҳои корӣ ё моҳияти шартнома барнаояд, ки таваккали тағийир ёфтани ҳолат ба зиммаи тарафи манфиатдор аст. Ҳангоми бекор кардани бинобар ҷиддан тағийир ёфтани он суд бо талаби ҳар қадоме аз тарафҳо оқибати бекор кардани шартномаро бо назардошти тақсими одилонаи харочоти ичрои ин шартнома масраф шудааст, муайян мекунад. Бекор кардани шартнома аз сабаби ба таври назаррас тағийир ёфтани ҳолат танҳо бо қарори суд, дар ҳолатҳои мустасно, ҳангоме, ки бекор кардани шартнома ба манфиатҳои ҷамъиятӣ мухолиф аст ё ба тарафҳо зиёне ворид мекунад, ки аз харочоти баъди тағийир додани шартҳо аз ҷониби суд барои ичрои шартнома зарурӣ хеле зиёд аст, иҷозат дода мешавад.

Шартномаро мутобики аризаи яке аз тарафҳо танҳо дар ҳолатҳои зайл тағийир додан ё бекор кардан мумкин аст: а) агар ичрои шартнома имконнопазир бошад (моддаи 448 КГ ҶТ); б) аз ҷониби тарафи дигар вайрон кардани шартҳои пешбининамудаи қонунҳо ё шартнома дар мавриди сифат, мӯҳлати ичро ва дигар шартҳо; в) агар тарафи дигар тибқи тартиби муқарраргардида муфлис эътироф шуда бошад; г) агар санади мақомоти давлатӣ, ки дар асоси он шартнома баста шуда буд, тағийир дода ё бекор карда шуда бошад; д) дар ҳолатҳои дигари пешбининамудаи қонунҳо ё шартнома. Дар сурати яктарафа тағийир

додан ё бекор кардани шартнома як тараф бояд тарафи дигарро на дертар аз як моҳ пешакӣ огоҳ созад.

Максад ва вазифаҳои мавзӯи тадқикотӣ. Дар доираи фасли 2, ки ба дотсент Ф.М. Нодиров таалук дорад, таҳлили ҳамаҷонибаи Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва маъхазҳои даҳлдори ҳуқуқӣ, коркарда баромадани хулоса ва муқаррароти нави назариявӣ ва таклифҳои амалӣ дар хусуси тарзҳои тағиیر ва қатъ шудани шартномаи гражданий-ҳуқуқӣ. ба нақша гирифта шуда буд.

Дар марҳилаи аввал, яъне дар соли 2011 нуқоти назар ва ақидаҳои гуногуни илмӣ оид ба мағҳуми тағиир ва қатъ шудани шартнома, ки дар маъхазҳои ҳуқуқӣ иброз шудаанд, мавриди таҳқику таҳлил қарор дода шуданд.

Марҳилаи дуюм (соли 2012) ба тадқиқ ва таҳлили мағҳум ва моҳияти новатсия ҳамчун асоси қатъшавии шартномаҳо бахшида шуда буд.

Соли 2013 марҳиаи сеюми тадқиқу таҳлили масъалаҳои тарзҳои тағиир ва қатъшавии шартномаҳо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бар мегирад. Дар ин марҳила нақш ва ҷойи бахшиши қарз дар қатъёбии шартномаҳои гражданий-ҳуқуқӣ таҳлил гардидааст.

Дар марҳилаи чорум (соли 2014) масъалаи муайян намудани нақш ва ҷойи баҳисобигарӣ дар қатъёбии шартномаҳои гражданий-ҳуқуқӣ мавриди таҳқиқ қарор дода шуд. Натиҷаҳои асосии тадқиқу таҳлили илмии дар ин марҳила бадастомада, дар маводҳои нашрнамуда инъикос ёфтанд.

Даври панҷум (соли 2015) ба тадқиқи проблемаҳои ҷавобгарӣ барои вайрон намудани қонунгузорӣ оид ба тағиир ва қатнамоии шартнома бахшида шудааст. Дар натиҷаи таҳқиқи ин проблемаҳо зарурати ба қонунгузории граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил

намудани меъёру муқаррароти дахлдор оид ба ҷавобгарӣ пешниҳод шудааст.

Дар давраи ҳисботӣ дотсент Ф.М. Нодиров дар кори зиёда аз 10 конференсияҳои байналмилалӣ, ҷумҳурияйӣ ва донишгоҳӣ иштирок ва бо маърӯзаҳои илмӣ баромад намуд.

Хулоса дотсент Нодиров Ф.М. вобаста ба мавзуъи илмӣ-тадқиқотӣ баъд аз таҳлили қонунгузорӣ ва тадбики амалии он як қатор камбузидҳо ошкор кард ва барои бартараф намудани онҳо пешниҳодҳои судмандро пешкаш намуд.

ФАСЛИ III

Танзими шартномавии муносибатҳо дар бахши сармоягузорӣ (дотсент Бозоров Р.Б.).

Пешрафти иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва фаъолияти мӯътадили корхонаҳо дар шароити иқтисодиёти бозорӣ робитаи бевоситаро бо сармоягузорӣ дорад. Дар шароити иқтисодиётибозорогонӣ сармоягузорӣ метавонад масоилҳои мубрами иқтисодиёти кишварро ҳал намояд. Махз бо ҷалби сармоягузорӣ давлат метавонад нафакот масъалаҳои иқтисодӣ инчунин масъалаҳои шуглмандӣ, ҷои корӣ доимӣ ва устувории музди меҳнатро таъмин менамояд.

Мубрамияти мавзӯи тадқиқотӣ. Танзими хукукии сармоягузорӣ омили асосии инкишофи иқтисодиёти кишвар ба ҳисоб меравад. Масоили мазкур барои баркарор ва инкишофи масъалаҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ҳамчун омили асоси хизмат ҳоҳад намуд. Бо ин васила барои ҷалби сармоягузорӣ алалхус сармоягузории хориҷӣ аз лиҳози қонунгузори бояд танзими намуд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи танзими хукукии сармоягузори пас аз ба даст даровардани соҳибихтиёри мұяссар гардид. Санади хукукӣ, ки муносибатҳои

сармоягузориро алалхусус сармоягузории хорициро дар чумхурӣ ба танзими бояд дарорад мавриди амал қарор гирифт. Маҳз санади мазкур барои инвесторони хориҷӣ сиёсати дарҳои кушодро эълон намуд. Бояд қайд намуд, ки дар солҳои аввали ба даст даровардани истиқлолият кабули ин қонун ки фаъолияти сармоягузории инвесторони хорициро дар чумхурӣ ба танзими медаровард қадами ҳалқунанда буд. Барои инвесторони хориҷӣ кафолатҳои хукуки барои фаъолияти сармоягузорӣ дар қонуни мазкур муқарар гардид.

Санади мазкур бо ҳама афзалиятаҳои худ аз нуқсонҳо орӣ набуд. Доираи танзими муносибатҳои бо санади мазкур факат нисбати инвесторони хориҷӣ татбик мегардид, ки фаъолияти инвеститсионии сармоягузорони ватани ба доираи танзими хукукии ин санад фаро намегирифт. Аз ин лиҳоз соли 2007 санади хукуки «Дар бораи сармоягузорӣ» кабул гардид, ки он дар баробари сармоягузорони хориҷӣ фаъолияти инвеститсионии сармоягузорони ватаниро низ ба танзим медарорад.

Максад ва вазифаҳои мавзӯи тадқикотӣ. Максади асосии мавзӯи мазкур аз лиҳози назариявӣ ҳолати танзими хукукии сармоягузориро дар чумхурӣ омухта пешниҳодҳои мушахасро нисбати такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бахши сармоягузориро дар бар мегирад. Ичрои максадҳои гузашта шуда баррасии вазифаҳои зеринро ногузир мешуморад:

-Муяйн намудани табиати хуқуқии сармоягузорӣ ва нишонаҳои асосии он;

-Тахлил намудани намудҳои асосии сармоягузорӣ;

-Тахқиқи табиати хуқуқии муносибатҳои сармоягузорӣ ва таркиби он;

-Баррасии қонунгузории дохилӣ ва байналмилиалӣ дар самти фаъолияти инвеститсионӣ;

-Асоснок намудани пешниҳодҳои мушахас, баҳри такмили қонунгузории ҷумҳурӣ дар самти фаъолияти сармоягузорӣ.

Дараҷаи коркарди мавзӯи тадқикотӣ. Масоили танзими хуқуқии сармоягузорӣ ва самтҳои алоҳидай он предмети таҳқик ва омузиши олимони ватани ва хориҷи мебошад. Ин масоил аз ҷониби олимони зерини хориҷи барраси гардидааст: Астахова К.Д. Антипова О.М. Белых В.С. Богатырев А.Г. Гущин В.В Мороз С.П. М.М.Богуславский; В.А.Бублик; Н.Г.Доронина; В.Кирин; К.Л.Лабин; В.Н.Лисица; А.В. Майфат; К.С. Мауленов; А.А. Овчинников; Н.Г.Семилютиной; М.К. Сулейменов ;Б.Б. Самарходжаев; И.З. Фарҳутдинов; Т.В. Щадрина, ва гайра. Аз олимони ватани Менглиев Ш.М.;РахимовМ.З;Бобоев У.Х.;Салибаева Н.Т.самтҳои алоҳидай фаъолияти инвеститсиониро мавриди таҳқик қарор додаанд.

Навоварӣ дар мавзӯи тадқикшаванд. Масоили мазкур дар ҷумҳури бори аввал мавриди таҳқик қарор гирифта аст. Натиҷаи мавзӯи таҳқиқшаванд наловарихои зеринро баҳри тақмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти сармоягузорӣ аз лиҳози илмӣ асоснок намуд:

1. Табиати хукукии сармоягузорӣ аз лиҳози илмӣ таҳқик гардида мағҳуми он пешниҳод гардид. Сармоягузорӣ ин объекти хукуки граждани буда ба мақсади гирифтани фоида ё ноил гардидан ба натиҷаи дигари назаррас аз ҷониби сармоягузор ба иқтисодиёти кишвар гузошта мешавад. 2. Бо мақсади таъмини шуғлмандӣ ва ташкили ҷойи кор ва маоши устувор бояд дар ташкилотҳои, ки бо сармояи хориҷӣ асос ёфтаанд, 70% кормандони онро шаҳрвандони ҷумҳури ташкил намоянд.

3. Мағҳум ва табиати сармоягузории мустақим дар қонунҳои амалқунандаги инъикос нагардидааст. Масоили мазкур аз лиҳози илмӣ мавриди таҳқик қарор гирифта чунин мағҳуми сармоягузории мустақим пешниҳод гардидааст: Сармоягузории мустақим ин гузоштани сармоягузорӣ ба фонди оинномавии ташкилот буда ба мақсади гирифтани фоида ба сармоягузор хукуки иштирок намуданро дар идорақунии ташкилот медиҳад.

4. Фаъолияти сармоягузорӣ - амали сармоягузор вобаста ба гузоштани сармоя ба истеҳсоли маҳсулот ё тарзи дигари истифодаи он бо мақсади ба даст овардани фоида ё муваффак шудан ба натиҷаи дигари назаррасро дарбар мегирад.

5. Сармоягузор – шахси воқеӣ ва ҳуқуқие мебошад, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сармоягузорӣ мекунад.

6. Баҳси сармоягузорӣ – баҳсе, ки байни сармоягузор ва мақомоти давлатӣ, шахсони мансабдори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва иштирокчиёни дигари фаъолияти сармоягузорӣ ҳангоми анҷом додани фаъолияти сармоягузорӣ ба амал меояд.

7. Муносибатҳои сармоягузорӣ дар низоми Ҳуқуқи сармоягузорӣ мавқеи назаррасро ишғол менамоянд. Тахлили илмии он бевосита ба муайян намудани таркиби муносибатҳои сармоягузорӣ мақоми ҳуқуқии иштирокчиёни он равшани меандозад. Аз ин рӯ табиати ҳукукии муносибатҳои сармоягузорӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифта нишонаҳои асосӣ ва таркиби он муайян гардид: муносибатҳои сармоягузорӣ дар асоси меъёрҳои ҳуқуқии сармоягузорӣ ба танзим дароварда шуда ба мақсади гузоштани сармоягузорӣ байни ҷонибҳои он ба вуҷуд меояд.

8. Табиати ҳуқуқии шартномаи сармоягузорӣ муайян гардид. Созишномаи сармоягузорӣ ин созиш байни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва инвестор дар бобати ба амал татбик намудани лоиҳаи сармоягузорӣ мебошад. Аз ин рӯ қабул намудани Конуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи созишномаҳои сармоягузорӣ», барои таъмин намудани фазои инвеститсионӣ дар ҷумҳури нақши ҳалқунандаро ишғол менамояд.

9. Зарурияти ба амал татбиқ намудани сармоягузории муштарак пешниҳод гардид. Моҳияти ин намуд сармоягузорӣ хамкории бевоситаи давлат бо сармоягузорӣ мебошад. Мисоли равшани чунин сармоягузорӣ коркард ва татбики лоихаи сармоягузорӣ бо иштироки

нафакат инвестор, инчунин дар ин масоил нақши давлат низ мавкеи марказиро бояд ишғол намояд.

10.Масоили чавобгари сармоягузорон дар фаъолияти сармоягузорӣ аз лихози илмӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифт.Дар самти мазкур андешаи зерин асоснок гардид,ки дар баробари чавобгари шартномавӣ инчунин нақши чавобгари ғайри шартномави низ назаррас мебошад. Дар бобати татбиқ намудани ин меъёр қонунҳои амалқунанда ба сармоягузор барои ҷуброни зарари расонидашуда ки дар натиҷаи аз тарафи мақомоти ваколатдори давлатӣ қабул шудани санадҳои муҳолифи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин дар натиҷаи амалҳои (беамалии) ғайриқонуни шахсони мансабдори ин мақомот ба вай расонида шудааст ба ҷуброни зарари моддӣ ҳукук дорад.

Апробатсияи натиҷаи илмӣ-тадқиқотӣ.Корҳои илмӣ тадқиқоти дар самти масоили мазкур дар кафедраи Ҳукуки соҳибкорӣ ва тиҷоратии факультети ҳукукшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ичро гардидааст. Доир ба масоили мазкур як монография »Правовое регулирование инвестиционных отношений», дар соли 2012 дар ҳаҷми 220 саҳифа чоп гардидааст.Дар баробари ин ҳулоса ва пешниҳодҳои мушаҳас, ки баҳри такмили қонунҳои амалқунанда дар баҳши фаъолияти сармоягузорӣ равона гардидаанд.

Дар самтҳои алоҳидай мавзӯи тадқиқоти илмӣ «Масоилҳои назариявии танзими ҳукукии сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: концепсия ва ҳукуктатбикнамоӣ», дар конференсияҳои илмии ҷумҳурияйӣ ва байналмилиалӣ бо маъруза баромад намудам. Дар баробари ин дар факултети ҳукукшиносии ДМТ ба донишҷӯён аз фанни «Ҳукуки сармоягузорӣ» машғулиятҳои лексионӣ ва амалиро мегузарам.

Ҳулоса дотсент Бозоров Р.Б. вобаста ба мавзуъи илмӣ-тадқиқотӣ баъд аз таҳлили қонунгузорӣ ва тадбиқи амалии он як қатор

камбудиҳо ошкор кард ва барои бартараф намудани онҳо пешниҳодҳои судмандро пешкаш намуд.

ФАСЛИ VI

Функцияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнат дар шароити иқтисодӣ бозаргонӣ(дотсент Бобокалонов Ф.М.)

Муҳимияти мавзӯъ. Масъалаҳои рушди устувори иҷтимоию иқтисодӣ дар кишвар ва дар ин замина фароҳам овардани шароити мусоид барои таъмини зиндагии арзанда барои ҳар як шаҳрванди Тоҷикистон яке аз масъалаҳои муҳим ва асосии сиёсати пешгирифтаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳсуб мебошад.

Функцияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнатӣ гуфта он функцияҳоеро меноманд, ки барои ба вуҷуд овардани шароитҳои созгори меҳнатӣ ба корманд ва корфармо вобаста ба амалӣ сохтани ҳуқуқу озодиҳои иҷтимоияшон равона шудаанд. Функцияҳои иҷтимоии ҳуқуқи меҳнатӣ аз моддаи якуми конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон моншав гирифта, тибқи он Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ҳама шароити зиндагии арзанда ва фаъолияти озодонаро кафолат медиҳад.

Ҳамин тавр функцияҳои ҳуқуқи меҳнатӣ аз чумла функцияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнатӣ барои ба кор таъмин намудани шаҳрвандон, ҳимояи ҳуқуқҳои онҳо ҳангоми бекор мондан, амалӣ сохтани ҳуқуқу озодиҳои конститутсиониашон равона шудааст.

Барои дар амал татбиқшавии функцияҳои иҷтимоии ҳуқуқи меҳнатӣ, кодекси меҳнатии Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор институтҳои худро баҳшидааст. Кодекси меҳнат, баланд бардоштани нақши танзими шартномавии муносибатҳои меҳнатӣ, муқаррар намудани кафолатҳои иловагӣ баҳри амалӣ намудани қобилияти шаҳрвандон ба меҳнат, таҳқими нақши шарикӣ иҷтимоӣӣ байни корфармо ва кормандон, пурзӯр намудани мавқеъ ва нақши расмиётҳои оштидиҳӣ дар доираи ҳалли баҳсҳои меҳнатии фардӣ ва колективӣ, эътирофи ҳуқуқи кормандон ба корпартойӣ ҳамчун чораи ниҳоӣ баҳри ҳаллу фасли баҳсҳои меҳнатии колективӣ ва дигар ҷанбаҳо, баръало дидан мумкин аст.

Яке аз масъалаҳои муҳимтариине, ки Кодекси меҳнат ҳаллу фасл намудааст, масъала оид ба доираи амали қонунгузорӣ оид ба меҳнат мебошад. Бо мурури гузаштан ба иқтисоди бозаргонӣ, дар баробари ташкилоту муассисаҳои давлатӣ, ташкилотҳои ба моликияти хусусӣ асосёфта рӯи кор омада, фаъолияти соҳибкорӣ инкишоф ёфт, ки зарурати васеъ намудани доираи амали қонунгузории меҳнатиро пеш оварданд. Акнун ин қонунгузорӣ муносибатҳои меҳнатӣ ва муносибатҳои ба онҳо вобастаи на танҳо шахсони воқеиеро, ки тибқи шартномаи (қарордоди) меҳнатӣ кору фаъолият менамоянд (кормандони кироя), инчунин муносибатҳои меҳнатӣ ва дигар муносибатҳои ба онҳо вобастаи шахсонеро, ки узв ё иштирокчии ташкилотҳои ғайридавлатӣ, аз ҷумла тиҷоратӣ мебошанд, танзим менамояд.

Дар Кодекси меҳнат бори нахуст масъалаҳои марбут ба таносуби танзими қонуниӣ ва шартномавии муносибатҳои меҳнатӣ, манъи меҳнати маҷбурий ҳаллу фасл шудаанд. Дар он боби нав бо номи «Кафолатҳои иловагӣ барои занон ва шахсоне, ки вазифаҳои оилавӣ доранд» ворид карда шудааст. Дар боби мазкур на танҳо ҳукуқи занони ҳомила ва тифли ширхур дошта, инчунин бори аввал ҳукуқи дигар шахсони ба иҷрои вазифаҳои оилавӣ машгулбуда, аз ҷумла шавҳар, бибӣ, бобо ба имтиёзу бартариҳои иловагӣ сабт шудаанд.

Бояд мутазаккир шуд, ки Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон манбаи ягонаи танзими муносибатҳои меҳнатӣ ва дигар муносибатҳои ба онҳо алоқаманд набуда, чунин муносибатҳо тавассути дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ низ, ба танзим дароварда мешаванд. Қисме аз ин санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ қабл аз Кодекси меҳнати феълан амалкунандай Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул шуда буданд, аз ҷумла Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муҳофизати меҳнат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 23 декабри соли 1991 бо иловаю тағйирот аз 15 майи соли 1997 ва 22 майи соли 1998, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иттифоқҳои касаба» аз 12 марта соли 1991. Қисми дигар

бошад, баъд аз қабули Кодекси меҳнат ба тасвиб расидаанд, чунончӣ: Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мусоидат ба шугли аҳолӣ» аз 16 июли соли 2003 ва «Дар бораи шарикии иҷтимоӣ, созишиномаҳо ва шартномаҳои колективӣ» аз 28 июли соли 2006 ва ғайра.

Ҳадаф аз тадриси фанни «Ҳуқуқи меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои донишҷӯёни факултети ҳукуқшиносӣ, омодасозии ҳукуқдононе ҳаст, ки дорои сатҳи зарурии дониш дар бахши қонунгузории амалкунандаи меҳнат бошанд ва битавонанд аз донишҳои андӯхта дар фаъолияти қасбии хеш пурсамар истифода намоянд.

Васоити таълимии санчишию имтиҳони тестӣ ва барномаи фанни «Ҳуқуқи меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз сарсухан ва ду қисм иборат буда, барои донишҷӯёни факултети ҳукуқшиносии Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст.

Қисми умумии барнома мавзӯъоти зеринро дар бар мегирад: предмет, услуга ва низоми ҳуқуқи меҳнатӣ; манбаъҳои ҳуқуқи меҳнатӣ; принсипҳои ҳуқуқи меҳнатӣ; субъектҳои ҳуқуқи меҳнатӣ; муносибатҳои ҳуқуқӣ дар бахши ҳуқуқи меҳнат; шарикии иҷтимоӣ дар бахши меҳнат.

Дар қисми маҳсуси барнома мавзӯъоти ба институтҳои алоҳидаи ҳуқуқи меҳнатӣ мутааллиқ ҷой дода шудаанд, чунончӣ: «Бозори меҳнат ва танзими ҳуқуқии мусоидат ба шуғлмандӣ ва бокортаъминкунӣ»; «Шартномаи меҳнатӣ»; «Вақти корӣ»; «Вақти дамгирӣ»; «Танзими ҳуқуқии музди меҳнат»; «Кафолатҳо ва ҷубронпулиҳо»; «Интизоми меҳнат ва масъулияти интизомӣ»; «Масъулияти моддии ҷонибҳои шартномаи меҳнатӣ», «Ҳифзи меҳнат», «Ҳифзи ҳуқуқҳои меҳнатии кормандон»; «Баҳсҳои меҳнатӣ» ва «Танзими байналмилалӣ-ҳуқуқии меҳнат». Дар охири ҳар як мавзӯъ маъхазҳои асосӣ ва иловагии барои донишҷӯён тафсияшуда оварда шудаанд.

Функцияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнатӣ дар бахши шуғли аҳолӣ дар он ифода мешавад., ки ҳар чӣ бештар шахсони бекор бо ҷои кори доимӣ мувофиқи малакаю ихтисосашон таъмин шаванд. Бекорӣ ва нарасидани қадрҳои баландиҳтисос дар соҳаҳои пешрафтаи ҷомеа, имрӯзҳо яке аз проблемаҳои асосӣ дар қишвари мо ба шумор меравад. Бояд қайд қунем, ки то пошхурии Иттифоқи Шӯравӣ тамоми шаҳрвандони мо бо корҳои хуб таъмин буданд ва музди меҳнати мувофиқ мегирифтанд, ки аз ин шароити зисташон хуб буданд. Бо пошхурдани Иттифоқи Шӯравӣ ва саршавии ҷанги шаҳрвандӣ дар ҷумҳурии мо қисми зиёди корхонаву фабрикаҳо аз кор баромаданд. Имрӯзҳо қисми ками ин корхонаву фабрикаҳо кор мекунанд, ки ин миқдори ками шаҳрвандонро бо кортаъмин карда метавонаду ҳалос. Аз ин рӯ қисми муаяни шаҳрвандон барои кор ба ҳориҷи қишвар рафтанд. Як қисми шаҳрвандон бошанд барои пайдо кардани рисқу рӯзии худ ба ҳар ҳел кирдорҳои аз ҷониби қонун манъшуда даст мезананд. Имрӯзҳо Ҳукумати Ҷумҳурӣ ва Ҳукumatҳои маҳаллий тасмим гирифтаанд, ки шаҳрвандони бекорро ҳар чӣ бештар бо корҳои ба қасби онҳо мувофиқро пешниҳод намуда, бо ҳамин роҳ онҳоро бо кор таъмин қунанд.

Бо мақсади мусоидат кардан ба шуғли аҳолӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қонуну қарорҳои зиёде қабул шуда истодаанд. Аммо механизми амалишавии онҳо бисёр ҳам дар сатҳи паст қарор дорад. Бояд мақомоти ҳокимияти давлатӣ ҳар чӣ бештар ба он қӯшод, ки он қонуну қарорҳои қабулшуда амалӣ шаванд. Ҷунки яке нишонаҳои сатҳи қашоқии давлат ин бекории аҳолии он мебошад. Ва ин монеа мешавад барои ҷалби сармояи ҳориҷӣ, ки имрӯз давлату ҳукумат ба ҳарчи зиёд мекунад.

Барои ба шуғли муайян ҷалб намудани қувваи корӣ бояд, сиёсати дурусти қадриро пеш гирифт. Мақсади сиёсати қадрии давлат ба он равона шуда бошад, ки қувваҳои қобили меҳнат ба кор ҷалб шаванд, захираҳои меҳнатӣ ба истеҳсолоти дохилӣ истифода шаванд. Масоили

шуғли аҳолӣ на ин, ки масоили иҷтимоӣ-иқтисодист, балки масъалаи сиёсӣ мебошад. Чунки агар давлат шаҳрвандонашро ба шуғл таъмин нақунад. Ӯ наметавонад мақсадҳои худро амали созад.

Ҳаминро қайд кардан зарур аст, то он вақте, ки масъалаи бо кортаъминкуни аҳолӣ ҳали худро наёбад аз буҳрони иқтисодию иҷтимоӣ баромадан мушкил аст. Аз ин рӯ, давлат бояд чораҳое андешад, ки қувваҳои меҳнатии худро дар дохили кишвар истифода намояд. Чунин бисёр мутахассисони ҷавон ба ноқилҳои дурдаст, бо роҳҳат намераванд.

Ҳамин тавр, шаҳс бо кор таъмин бошад ӯ бо корҳои ҷамъияти машғул шуда даст ба ҷинояткорӣ намезанад, ки ин ҳам як воситаи таъмини амнияти давлат мебошанд. Омори ҷиноятии якқатор давлатҳо нишон медиҳад, ки дар ҳама гурӯҳҳои терористию эксприменти бисёртар шаҳсони бечои кор аъзо ҳастанд, ки онҳо ба амнияти ҷамъияти таҳдид мекунанд.

Зиндагии инсонро бе меҳнат тасавур кардан ғайриимкон аст. Аз инру инсоне, ки меҳнат намекунад зиндагии хуб дошта наметавонад. Барои он, ки зиндаги обод бошаду фарзандон тарбияи нек дошта бошанд, ҳар як шаҳс бояд бо ҷои кори мувофиқ таъмин бошад. Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳар шаҳс ҳукуқи меҳнат додааст.

Ҳеҷ қасро барои меҳнат накардаи ба ҷавобгарӣ қашидан мумкин аст. Дар муқоиса ба конституция Даврони Шӯравӣ аз рӯи принсипи сотсиализм «Ҳар касе кор намекунад, он намехурад» фаъолият мекард, имрӯз Ҷумҳурии Тоҷикистон ба озодии меҳнат рӯ овардааст, ки ин аз санадҳои байнамилалӣ эътирофкардаи Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд. Баъди соҳибистиқтол шудани Ҷумҳурии Тоҷикитсон дигар кишварҳои собиқ иттифоқи Шӯравӣ, ба буҳрони бекорӣ гирифтор шуд. Қисми зиёди қувваҳои корӣ (зиёйён, духтурон, муҳандисон ва ғайра) ба хориҷи кишвар ҳичрат намуданд, ки ин сабабҳои объективӣ

дошт, яъне нооромии чомеа, гузариш аз як соҳа ба соҳаи дигари сиёсӣ, гузариш аз низоми нақшавӣ ба низоми иқтисодӣ бозоргонӣ.

Боором шудани вазъи сиёсии кишвар барои ҳалли буҳрони бекормонӣ чораҳои фаврӣ андешидан шуд, яъне санадҳои меъёри-хуқуқии нав, ки баталаботи замон ҷавобгӯ, қабул шуд яке аз ин санадҳои меъёри-хуқуқӣ ин кодекси меҳнатии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки 15 майи соли 1997 қабул шуда, аз 11 июни ҳамон сол амал мекунад, ки муносибатҳои ҷамъиятиро оиди бо кортаъминкуни аҳолӣ ба танзим даровард. Вале як санади ҳуқуқӣ наметавонад, он муносибатҳои нав ба вучудомадаро пурра танзим кунад. Аз ин рӯ, Маҷлиси намояндагон Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мусоидат ба шуғли аҳолӣ»-ро қабул кард, ки ин қонун муносибатҳои ҷамъиятиро ба шуғли аҳолӣ ва бо кортаъминкуни онҳо танзим сохта, асосҳои ҳуқуқӣ, иҷтимоию иқтисодӣ ташкили сиёсиро дар ин самт, аз ҳуқуқҳои конститутсионии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ба меҳнат ва хифзи иҷтимоӣ аз бекорӣ дар шароити иқтисоди бозорӣ муқарар намудааст.

Дар ин қонун мағҳуми шаҳрвандони бекор, чораҳои мусоидат ба шуғли аҳолӣ, дастгирии иҷтимоии шаҳрвандони бекор кори мувақатӣ, кори мувоғиқ ва ғайраро муқарар намудааст. Аммо навобаста аз қабули қонуни мазкур, механизми амалишавии он қариб, ки вучуд надорад. Аз ҷумла мувоғиқи моддаи 6-и қонуни мазкур давлат сиёсати мусоидат ба шуғли аҳолиро амалӣ сохта, ба ҳар кас шароити фароҳам меоварад, ки ба ҳаёти сазовор ва инкишофи озода мусоидат намоед. Аммо бо 12-сомонӣ маоши ҳадди ақал, танҳо ба як кас наметавонад шароит муҳаё созад, ҳар як дигари ин қонун, ки гуё давлат ташкили ҳамкории байналмилалӣ дар ҳали масъалаҳои шуғли аҳолӣ, бо назардошли фаъолияти қасбии шаҳрвандони Ҷумҳарии Тоҷикистон дар ҳориҷа, ба поймолкуни ҳуқуқҳояшон сари ҳар кадом дучор мешавад. Вале Ҷумҳурии Тоҷикистон чорае андешидан наметавонад.

Маҳз ҳамин, бекории аҳолӣ, муҳоҷирати сар то сарии қувваи корӣ мебошад, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сиёсати берунааш дасткуюхӣ мекунад. Тоҷикистон наметавонад, дар бисёр масъалаҳо бе розигии «Бародарони қалонӣ» фикри худро изҳор кунад. Агар тоҷикистон ҳаракати ноҷое содир кунад, тезакак як қисми муҳоҷиронро «Департатсия» мекунад. Аз ин рӯ Тоҷикистон ба ҳамагуна шартҳои пешгузаштаи онҳо розӣ мешавад. То ин ки муҳоҷирин дар давлатҳои ҳориҷи бе кор намонад.

Бо мақсади он, ки Тоҷикистон аз ин тобеиятҳо озод шавад, бояд ҳар як шаҳс ба ободии он қушиш намоед. Қушиш бояд кард, ки дар доҳили қишвар ҷойҳои нави корӣ ба вучуд овард. Ҳуб мешуд, ки ашёи ҳоме, ки дар Ҷумҳури истеҳсол мешавад. Дар доҳили қишвар корхонаҳои нав соҳта, онро коркард намоянд ва бо ҳамин роҳ боз ҷандин ҳазор ҷойҳои корӣ пайдо мешавад. Ва барои баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли маоши зиёд медоданд то ин, ки мардум ба ҳориҷи қишвар ҳизмат накарда, қувваи кории худро ба ободии диёрамон равона созанд.

Дар охир бояд қайд кард, ки функцияҳои иҷтимоии ҳукуқи меҳнати оиди шуғли аҳолӣ ва бо кортаъминкуни бисёр талаботҳоро оиди амалишавиаш пешниҳод мекунад. Танҳо ташабус лозим барои амалишавии он даркор асту бас.

Дар ин кори худ, мо то ҷое тавонистем ба масоили шуғли аҳолӣ бо кор таъминкуни, вазифаҳои давлат дар ин соҳаро таҳлил карда баромадем. Вале наметавон дар ин як кор ҳамаи масъалаҳои мавҷударо ҳаллу фасл кард. Барои ин таҳқиқоти дурудароз лозим аст. Мутасифона, оиди масоили бокортаъминкуни дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлилҳо бисёр кам аст. Аз ин рӯ ҳуб мешуд, ки бачои он, ки як масъалаи ба имрӯз нолозимро таҳлил кардан ба маврид аст, то ин ки масъалаҳо бо кортаъминкуни ҳалли худро ёбанд. Ва бошад, ки мардуми тоҷик ҳам барои ободию тарақиёти қишвари худ саҳмгӯзор гардад.

Пешниҳодҳои илман асоснок доир ба мавзӯъ. Баъд аз баррасии мавзуъи «Функцияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнат (дар мисоли маводҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон)» дар давоми панҷ марҳила чунин пешниҳодҳо барои такмили қонунгузорӣ, рушди илми ҳуқуқи соҳибкорӣ ва баланд бардоштани сатҳи таълим дар ин баҳш пешниҳод карда шуд.

Чиҳати танзим ва рушди бозори меҳнат ва таъмини шаҳрвандон бо шуғли арзанда татбиқи чорабиниҳои зайл мувофиқи мақсад мебошад;

1. Татбиқи барномаҳои давлатӣ ва минтақавии мусоидат ба шуғли аҳолӣ бо додани афзалият ба ҷораҳои фаъоли сиёсати шуғл дар бозори меҳнат таъмин карда шавад. Дар вақти таҳияи барномаҳои мазкур пешбинӣ намудани чорабиниҳо барои мусоидат ба шуғли кормандоне, ки дар натиҷаи таҷдиди истеҳсолот таҳти хавфи озод карда шудан ё бекор мондан қарор доранд;

2. Роҳ надодан ба ивазшавии муносибатҳои меҳнатӣ, бо қарордоди шартномавии ҳусусиятҳои шаҳрвандию ҳуқуқӣ дошта, барои иҷрои коре, ки бояд мувофиқи қонунгузорӣ дар бораи меҳнат дар асоси шартномаи меҳнатӣ амалӣ гардад;

3. Татбиқ намудани роҳнамоии қасбии аҳолии бешуғл бо мақсади расонидани ёрии амалӣ дар интихоби қасб, табдили шуғл ва такмили ихтисос бо дарназардошти имтиёзҳои қасбӣ, майлҳо, рағбатҳои шахсият ва талаботи бозори меҳнат;

4. Татбиқ намудани ҷораҳои мушахҳас ҷиҳати бо кор таъминқунии шаҳрвандон, ки барои ҳимояи иҷтимоӣ мӯҳтоҷанд ва лаёқати дар шароити баробар дар бозори меҳнат рақобат кардан надоранд ва ба онҳое, ки давлат дар соҳаи мусоидат ба шуғл кафолатҳои иловагӣ медиҳад;

5. Ёрӣ расонидан ба бекорон дар ташкили худиштиғолӣ, аз он ҷумла бо роҳи додани қарзҳои имтиёзноқ, дар ҳаҷми пурра таъмин

намудани дастгирии иҷтимоии бекорон, ки бо қонунгузорӣ пешбинӣ шудааст.

Чиҳати таъмин намудани ҳифзи меҳнат, Тарафҳо амалӣ кардани чорабинихои зеринро зарур мешуморанд:

1. Дар доираи татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи меҳнат", Барномаи муҳофизати меҳнат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои дар пешистода ва Барномаи миллӣ оид ба барҳамдиҳии шаклҳои бадтарини меҳнати қӯдакон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2015-2020 ҷиҳати рушд ва такмилдиҳии заминаи меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи меҳнат давом додани корҳо;

2. Такмил додани ҳамкории мақомоти идораи давлатӣ, иттиҳодияи корфармоён ва иттифоқҳои касаба ҷиҳати иҷрои назорати идоравӣ ва ҷамъиятӣ оид ба риояи қонунгузории ҳифзи меҳнат;

3. Мусоидат дар таъсис намудани хадамоти ҳифзи меҳнат дар ҳамаи ташкилоту муассисаҳо тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи меҳнат";

4. Гузаронидани санчиши шароит ва ҳифзи меҳнат, иҷрои ӯҳдадориҳои корфармоён оид ба ҳифзи меҳнат, ки тибқи шартномаҳои колективӣ ва созишномаҳо пешбинӣ шудаанд;

5. Муроҷиат намудан ба мақомоти даҳлдор барои ба ҷавобгарӣ қашидани шахсоне, ки дар вайронқунии талаботи ҳифзи меҳнат айборанд ва ҳодисаҳои нохуши истеҳсолиро пинҳон медоранд;

Ҷиҳати таъмини ҳифзи ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ

1. Ташаккул додани асосҳои қонунгузории ҳифзи ҳуқуқҳои меҳнатӣ, бо суғуртаи иҷтимоии ихтиёри фаро гирифтани муҳоҷирони меҳнатӣ дар макони зисти доимиашон;

2. Таъмини фаъолияти самарабахши намояндагии Ҳадамоти муҳоҷирати Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии

Тоҷикистон дар қишварҳои қабулкунандай муҳоҷирони меҳнатӣ аз Ҷумҳурии Тоҷикистон;

3. Таъмини сафарбаркуни муташаккилона ва омодакуни хаматарафаи шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла омӯзишу бозомӯзӣ ва шиносой бо қонунгузории давлатҳои бо кор таъминқунанда;

4. Гузаронидани мониторинги иҷрои муқаррароти созишномаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳо ва созмонҳои хориҷӣ, ки ба масъалаҳои танзими фаъолияти меҳнатӣ ва ҳифзи иҷтимоии муҳоҷирони меҳнатӣ марбут мебошанд;

5. Танзими муҳоҷирати меҳнатии дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ, пешгирии муҳоҷирати меҳнатии ғайриқонуний.

Хулоса дотсент Бобокалонов Ф.М. вобаста ба мавзуъи илмӣ-тадқиқотӣ баъд аз таҳлили қонунгузорӣ ва тадбиқи амалии он як қатор камбудихо ошкор кард ва барои бартараф намудани онҳо пешниҳодҳои судмандро пешкаш намуд.

ФАСЛИ V

Проблемаҳои назариявии ҳифзи ҳуқуқҳои иттилоотии шаҳрвандии соҳибкорони инфиридорӣ (муаллими калон Ризоева С.К.)

Муҳимияти мавзӯъ. Мазмuni қобилияти ҳуқуқдории шаҳрванд дар мавриди эътирофи он ҳамчун субъекти ҳуқуқи иттилоотӣ тағиир меёбад, яъне онҳо акнун дорандай на танҳо ҳуқуқи молу мулкӣ балқи ҳуқуқи ғайримолумулкӣ низ мегардад. Мувофиқи моддаҳои 30, 40 Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қисми 2 моддаи 140 Кодекси гражданиӣ шаҳрвандони кишвар метавонанд ҳуқуқ ба дастрасии иттилоот дошта бошанд, онро соҳиби кунанд, истифода баранд ба вучуд биёранд ва ихтиёрдорӣ намоянд. Чунин имконият махсусан дар фаъолияти соҳибкорони инфиридорӣ муҳим мебошад. Фаъолияти мустақил ташабуснок ва ба таваккал асосёфтаи соҳибкори инфиридири бе итилоот тасавур кардан ғайри имкон аст. Аммо манфият дар танзими граждани-ҳуқуқии ин муносибатҳо бо ин ба итном намерасад. Ҳамин тариқ таҳлили мавзуи мазкур вобаста ба таҳдидҳои замони мусир ки дар фазои итилооти ташакул меёбад барои соҳибкори инфиридорӣ хатарҳои зиёдеро ба миён мегузорад, ки рушди фаъолияти он ҳифзи мушахаси ҳуқуқҳои итилоотиаш ғайри имкон аст.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот. Мақсади кори мазкур таҳлили андешаҳои назариявӣ меъёрҳои ҳуқуқӣ маводҳои амалӣ ба ҳифзи ҳуқуқҳои гражданиӣ итилоотии соҳибкори инфиридорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон буда коркарди тавсияҳои амалиро оид ба мукамал намудани қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар ин баҳш фаро мегирад.

Барои иҷрои мақсади мазкур ҳалли вазифаҳои зерин зарур аст:

- муайян намудани мағҳум ва моҳияти ҳуқуқҳои граждани-иттилоотии соҳибкорони инфиридорӣ;
- муайян намудани тавсифи умумии ҳифзи ин ҳуқуқҳо;

- асосноккунии мафхум ва хусусиятҳои тарзҳои ҳифзи ҳуқуқҳои граждани-итилоотии соҳибкорони инфиродӣ;
- пешниҳоди тавсиғи комплексии худҳимояи ҳуқуқҳои граждани-итилоотии соҳибкорони инфиродӣ;
- ташакули андешаҳои илмӣ ва амалӣ оид ба мӯкамал намудани қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бахши мазкур.

Навоварии илмии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки дар ин мавзӯ аввалин маротиба бо назартошти назарияи илми ҳуқуқӣ ва амалияи мавҷуда мушкилоти назариявии ҳифзи ҳуқуқҳои итилоотии соҳибкорони инфиродӣ дар Тоҷикстон мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст. Дар натиҷаи таҳқиқоти илмӣ пешниҳодҳои илмии зерин пешкаш карда мешавад:

1. Ҳуқуқҳои гражданий-итилоотии соҳибкорони инфиродӣ ҳуқуқи субъективии ғайримолумулки мебошад, ки имконияти дастрасӣ ба итилоотро, бавучудорӣ, соҳибӣ, истифодабарӣ ва ихтиёрдории онро ки ба соҳибкор барои амали намудани ҳуқуқҳои худ ва қонеъ намудани талаботҳои итилоотии худ зарур аст, муайян мекунад.
2. Тасавурот оид ба соҳибкории инфиродӣ дар фаъолияти журналистӣ тағиyr ёфта истодааст, ки шаҳодати рушди бемайлони шартҳои нав барои соҳибкори нав дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аст. Ин имконият медиҳад, ки журналистон воқеан дар ташакули бозори хизматрасонии итилоотӣ ширкат варзанд. Истифодабарии имкониятҳо ва ташабуснокӣ боиси он мегардад, ки ў ҳамчун блогер хизматрасонии иттилоотии пулакиро амали намояд. Қонеъ намудани талаботҳои иттилоотии хусусӣ ба этиқаи журналистӣ, манфиятҳои ҷомеа ва давлат мухолиф намебошад.
3. Ҳифзи ҳуқуқҳои граждани-итилоотии соҳибкорони инфиродӣ имконияти иштирокчии қасбӣ барои амали намудани ҳуқуқи субъективӣ ба ҳифз аз амалҳои ғайриҳуқуқии дигар иштирокчиёни бозори хизматрасонии итилооти ва истифодабарии ҳама гуна чораҳои

бо қонунгузори пешбинишуда барои барқарор намудани хукуқи поймолгардида ва ё баҳсноки итилоотӣ мебошад.

4. Ҳангоми ҳимояи хукуқҳои граждани-итилоотии соҳибкорони инфириодӣ ҳам чораи универсалии ҳифз, ҳам чораҳои маҳсус ки ба ҳусусияти итилоот чун предмети хизматрасонӣ вобаста мебошанд, татбиқ мегардад. Ин чораҳоро метавонем вобаста ба мазмун, шакли ҳифз ва асоси татбиқнамои ба ду гурӯҳ ҷудо кунем: 1) амалҳои воқеӣ ва ҳуқуқӣ, соҳибҳуқуқ ҳачун худхифзномоии хукуқҳои граждани-итилоотӣ; 2) чораҳои дорои ҳусусияти ҳуқуқмуҳофизатӣ ки нисбати ҳуқуқвайронкунанда аз ҷониби мақомоти судӣ ва мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ татбиқ мегарданд.

5. Дар зери мағҳуми худмуҳоизаткуни хукуқҳои граждани-итилоотии соҳибкорони инфириодӣ амалҳои воқеӣ ва ҳуқуқии соҳибҳуқуқ оид ба ҳифзи ҳуқуқи граждани-итилоотии ба ӯ таълукдошта фаҳмида мешавад, ки аз ҷониби ӯ мустақилона бе муроҷиат барои ҳимоя ба мақомоти судӣ ва ё мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлати содир мешавад.

Хулоса муалими калоно Ризоева С.К. вобаста ба мавзуъи илмӣ-тадқиқотӣ баъд аз таҳлили қонунгузорӣ ва тадбиқи амалии он як қатор камбудихо ошкор кард ва барои бартараф намудани онҳо пешниҳодҳои судмандро пешкаш намуд.

ФАСЛИ VI

Чавобарии ғайришартномавии гражданий-хуқуқии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонида (дотсент Мирзоев П.З.)

Муҳимияти мавзӯи таҳқиқотӣ. Чавобарии ғайришартномавии давлат ба соҳибкорон расонидашуда дар шароити мустаҳкамгардии хуқуқ ба озодии фаъолияти соҳибкорӣ ҳамчун яке аз хуқуқҳои иқтисодии шаҳрванд дар сатҳи конститутсионӣ муҳим мебошад. Ҷой доштани механизми ҳифзи хуқуқ, манфиятҳои қонунӣ ва озодии соҳибкорон ҳамчун субъекти асосии фаъолияти иқтисодӣ шарти ҳатмии амалишавии иқтисодиёти бозоргонӣ ба ҳисоб рафта ҷой надоштани онҳо боиси бадъ гардидани фазои соҳибкорӣ, фаъолнокии сармоягузорони ватанӣ ва хориҷӣ мегардад. Соҳибкорӣ дар Тоҷикистон ба ҳифз аз амалҳои ғайрихуқуқӣ аз ҷониби субъектони мубодилаи гражданий ва худи давлат эҳтиёҷ дорад. Дар бахши ҷавобарии ғайришартномавӣ давлат барои зарари ба соҳибкорон расонида то айни ҳол андешаи мушахас пешниҳод Nagaridaast ва он боиси он мегардад, ки камбудиҳои ҷойдошта дар мавзӯи алоҳида таҳлил гарданд.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот он аст, ки мағҳум ва моҳияти ҷавобарии ғайришартномавии давлат ошкор карда шавад ва дар ин замина пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ ҷиҳати фаъолнокнамоии фаъолияти субъектони соҳибкор ба роҳ монда шавад.

Навоварии таҳқиқоти мазкур дар пешниҳодҳои мазкури назариявӣ ва амалӣ ифода ёфтааст:

1. Уҳдадории ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонида ва ҷавобарии ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонида гарчанд, ки муносибатҳои хуқуқи гражданий аст баъзе хусусиятҳои фарқунанда доранд: муносибати хуқуқии якум муносибати хуқуқии мутлақ намебошад, муносибати хуқуқии дуюм бошад нисбатан рушдкунанда аст; уҳдадории

ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкор расонидашуда на танҳо ифодакунандай иҷроиши амали давлат ба манфияти соҳибкор мебошад балки уҳдадории давлат аз худдорӣ намудан ба зараррасони ба соҳибкор аст.

2. На ҳамавақ уҳдадории ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкор расонидашуда ба ҳуқуқвайронқунӣ вобастааст. Асоси ба вучуд омадани чунин уҳдадорӣ дигар фактҳои ҳуқукии дар қонунгузори пешбинишуда баромад мекунанд. Ҷавобгарии ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонидашуда танҳо дар натиҷаи зараррасони ба вучуд меояд.

3. Ҷавобгарии ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонидашуда ин содиро ҳуқуқвайронкуни мақомоти давлатӣ, мақомоти худидораи маҳал ва ё шахсони мансабдори он мебошад, ки дар натиҷа давлат ҳамчун қарздор уҳдадор аст зарарро ҷуброн намояд.

4. Ҷавобгарии ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонидашуда вобаста ба хислати зарари дар натиҷаи ҳуқуқвайронкуни бавучудомада ҷавобгарии хусуси-ҳуқуқӣ эътироф карда мешавад.

5. Асоси меъёри-ҳуқуқии ҷавобгарии ғайришартномавии давлат барои зарари ба соҳибкорон расонидашуда аз қонунгузории дохилидавлатӣ ва қонунгузории байналмилалии эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳад.

Хулоса дотсент Мирзоев П.З. вобаста ба мавзуъи илмӣ-тадқиқотӣ баъд аз таҳлили қонунгузорӣ ва тадбиқи амалии он як қатор камбудиҳо ошкор кард ва барои бартараф намудани онҳо пешниҳодҳои судмандро пешкаш намуд.

ФАСЛИ VII

Танзими ҳукуқии хизматрасонӣ дар меҳмонхонаҳо (дар мисоли маводҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон)(Сангинов Д.Ш.)

Самти муҳими фаъолияти ташкилоти сайёҳӣ хизматрасонии сайёҳон оид ба ҷойгиркунӣ (иқомат) мебошад. Дар зери мағҳуми хизматрасонии воситаҳои ҷойгиркунонии сайёҳон фаъолияти иҷроқунанда оид ба ҷойгирнамоии сайёҳ ва хизматрасонии меҳмонхонавӣ, маҳсусгардонидашуда (табобативу солимгардонӣ, санаторӣ, варзишӣ ва гайра) фаҳмида мешавад. Воситаҳои ҷойгиркунонӣ ба дастаҷамъӣ ва фардӣ тақсим мешаванд. Ба меҳмонхонаҳо ҳамчун воситаи дастаҷамъии иқомат нақши ҳукумфармо дар имкониятҳо ва сифати хизматрасонии сайёҳон гузошта шудааст. Меҳмоннавозӣ ва ё соҳаи тиҷорати меҳмонхонавӣ ва тарабхонаҳоро соҳаи «даромадноктарин» меноманд. Ин гуфтор ба он исбот карда мешавад, ки соҳаи меҳмоннавозӣ омили пешбарандаи базаи сайёҳӣ, аз ҷумла байналмилалӣ мебошад. Фаъолияти меҳмонхонаҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси Қоидаҳои пешниҳод намудани хизматрасонии меҳмонхонаҳо аз 6 июни соли 2005, №209 ба роҳ монда мешавад. Ин Қоидаҳои мутобиқи моддаи 36 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳимояи ҳукуқи истеъмолкунандагон" таҳия гардида, муносибатҳоро дар соҳаи пешниҳод намудани хизматрасонии меҳмонхонаҳо ба танзим медарорад.

Шартнома оид ба пешниҳод намудани хизматрасони дар асоси шиноснома ё ҳуҷҷати дигаре, ки тибқи тартиботи муқарраргардида таҳия карда шуда, шахсияти истеъмолкунандаро тасдиқ мекунад, баста мешавад. Ҳангоми бақайдгири барои истиқомат дар меҳмонхона иҷроқунанда варақаи ҳисоби (квитансия) ё ҳуҷҷати дигари расмимедиҳад, ки шартномаи басташударо дар ҳусуси пешниҳоди хизматрасони тасдиқ мекунад ва он бандҳои зеринро дар бар мегирад:

- номгүй ичрокунанда (барои соҳибкорони инфироди ному наасаб, маълумот доир ба бақайдгири давлатӣ);
- ному наасби истеъмолкунанда;
- маълумот дар бораи ҳуҷраи хоби пешниҳодшуда (ҷои хоб дар ҳуҷра);
- нархномаи ҳуҷраи хоб (ҷои хоб дар ҳуҷра);
- дигар маълумотҳои зарури вобаста ба ҳоҳиши ичрокунанда.

Дар баробари меҳмонхона сайёҳон метавонанд дар биноҳои истиқоматӣ, котеджҳо, ҳонаҳои истиқоматӣ, палаткаҳо, базаҳои истироҳатӣ, обшежитҳо, ҳонаҳои истиқоматии иқоматкунандагони маҳаллӣ ва дигар объектҳои истиқоматӣ иқомат намоянд. Ҷойи иқомати сайёҳон бояд ба воситаҳои коршоям, инветар, таҳлизот, ашёй хоб, маводҳои иттилоотӣрекламавӣ муҷаҳаз бошад.

Тартиби ҷойгиркунонии сайёҳони оилавӣ, бо фарзандон, гузаронидан аз як ҳуҷра ба дигар, ба сайёҳ пешниҳод намудани ҷои беҳтар ва дигар шароитҳоро ташкилоти сайёҳӣ бо қоидаҳои маҳсуси истифодабарӣ муқаррар менамояд.

Ташкилоти сайёҳӣ ба сайёҳ ҷиҳати иқомат хизмат расонида онро таъмин менамояд ба:

- истифодабарии бинои санитарӣ-истеъмолӣ, аз ҷумла ҳамом, сауна, бино барои шустуӯй ва қоқ намудани либос, ҳуҷраҳои гигиенӣ, ҳуҷраҳои дарзмол, дар кемпенг ба ошхона барои мустақилона тайёр намудани хурок;
- додани муҷаҳазоти сайёҳӣ, ки истифодабарияш ба маблаги роҳат доҳил гардидааст, инчунин ашёи фарҳангӣ, варзишӣ, китобҳо аз китобхона;
- кори сандуқи нигоҳдорӣ, нуқтаи иҷорагирии таҳлизоти сайёҳӣ, муҷаҳазото ва предметҳои таъиноти фарҳангӣ-истеъмолӣ;
- кори тавқуфгоҳи муҳофизатӣ барои автомобили шахсии сайёҳон-автомобилистон;
- қабул ва супоридани муросилоти шахсӣ ба сайёҳ бевосита баъди

қабули он;

- нигоҳдории маблаг, қоғазҳои қимматнок ва ашёи арзишдор, ки дар асоси рӯйхат дода мешавад, инчунин нигоҳдории ашёи шахсии дархӯчраи меҳмонхона ҷойдошта;
- овардани табиб ва доруворӣ ба бемор, истифодабарии аптечка;
- талаби дигар хизматҳои иловагии пулагӣ бо тартиби муқараршуда.

Аммо тадбиқи амалии ин санадҳо шаҳодати он аст, ки дар танзими ҳуқуқии хизматрасонии меҳмонхонаҳо нуқсонҳои гуногун, аз ҷумла набудани стандартҳои ягонаи пешбурди фаъолият, бастани шартномаҳо бар хилофи муқаррароти қонунгузории гражданиӣ, ҷой надоштани класификатори ягонаи хизматрасонии меҳмонхонаҳо, муҳолифати муқаррароти Қоида ба қонунҳои соҳавӣ ва ғайра. Аз ин нигоҳ дар замони муосир таҳлили масоили танзими ҳуқуқии хизматрасонӣ дар меҳмонхонаҳо актуалӣ мебошад.

Мубрамияти мавзӯи тадқиқотӣ. Рушди устувори фаъолияти меҳмонхонаҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, беҳ шудани сифати хизматрасонии меҳмонхонаҳо ва пешрафти тиҷорати ватаниӣ дар ин бахши истеҳсолоти ҷамъиятӣ моҳиятан аз он вобастааст, ки дар қадом сатҳ танзими ҳуқуқии ин муносибатҳои хизматрасонии меҳмонхонаҳо қарор дорад. Коркарди воситаҳои ҳуқуқии ҳозиразамони танзимкунандай фаъолияти меҳмонхонаҳо боиси рушди хизматрасонии меҳмонхонаҳо гашта, ба инкишофи фаъолияти сайёҳии қишвар мусоидат менамояд.

Дар баробари ин дар айни ҳол дар назарияи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва ҳуқуқи гражданиӣ ватаниӣ андешаҳо оид ба он ки хизматрасонии меҳмонхонаҳо чист ва ҳамчун объекти танзими ҳуқуқӣ дорои қадом хусусиятҳои хос мебошад, ба ҷашм намерасад.

Ин ҳолат ва инчунин номукамалии танзими ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкорӣ оид ба хизматрасонии меҳмонхонаҳо зарурати таҳлили комплексии илмию назариявии мушкилоти мазкурро

ба миён мегузорад.

Яке аз самтҳои пешбари таҳқиқи хизматрасонии меҳмонхонаҳо ва мукаммалгардонии танзими ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкорӣ дар ин бахш коркарди мукаммали масоили мазмуни хизматрасонии меҳмонхонаҳо, тартиби пешниҳоди он, ҳукуқ ва уҳдадории ин муносибатҳо, бастан, тағиیر додан ва бекор кардани шартномаи хизматрасонии меҳмонхонаҳо аст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мушкилоти танзими ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкорӣ оид ба хизматрасонии меҳмонхонаҳо то айни ҳол дар сатҳи кори монографӣ мавриди таҳқиқоти илмӣ қарор нағирифтааст.

Тадқиқоти механизми танзими умуниҳуқуқӣ ва ҳусусиҳуқуқии қонунгузории ватаний ва хориҷӣ дар бораи хизматрасонӣ дар меҳмонхонаҳо ва дар ин замина кор карда баромадани таклифи тавсияҳои мушахҳас баҳри минбаъд мукаммал намудани механизми танзими ҳуқуқии муносибатҳо дар бахши хизматрасонии меҳмонхонаҳо мақсади мо ҳангоми интихоби ин мавзӯъ мебошад.

Мақсаду вазифаҳои мавзӯи тадқиқотӣ. Мақсади асосии таҳқиқоти мавзӯи мазкур дар таҳлил, ошкор намудани нуқсонҳои назариявӣ ва амалии танзими ҳуқуқии бахши хизматрасонии меҳмонхонавӣ, коркарди пешниҳодҳо барои мукамал намудани назария ва қонунгузории ин бахш мебошад.

Мақсади гузошта боиси бавучуд омадани вазифаҳои мазкур гардидааст:

- коркарди назариявии мағҳуми «хизматрасонии меҳмонхонавӣ» ва ошкор намудани нишонаҳои он ҳамчун объекти фаъолияти соҳибкорӣ;
- омузиши санадҳои танзимкунандай фаъолияти хизматрасонии меҳмонхонавӣ дар алоқаманди бо пешбурди фаъолияти соҳибкорӣ;
- баррасии масоили воситаҳои чойгиркунони ва асосҳои таснифоти онҳо;

- ошкор намудани алоқаҳои шартномавӣ, ки дар бозори хизматрасонии меҳмонхонаҳо бавучуд меояд;
- таҳқиқи хусусияти хоси ҳукуқ ва ўҳдадории тарафҳои шартномаи хизматрасонии меҳмонхонаҳо;
- Омузиш ва асосноккунии ҷавобгарии шартномавӣ ва ғайришартномавӣ оид ба хизматрасонии меҳмонхонаҳо;
- коркарди пешниҳодҳои асоснок оид ба мукаммал намудани назария ва қонунгузории танзимкунандай хизматрасонии меҳмонхонаҳо.

Дараҷаи коркарди мавзӯи тадқиқотӣ. Баъзе паҳлуҳои мушкилоти танзими ҳукуқии муносибатҳои соҳибкорӣ оид ба хизматрасонии меҳмонхонаҳо аз ҷониби олимони хориции мазкур мавриди омузиш қарор дода шудааст: Шерстобитов А.Е., Калмыков Ю.Х., Иоffe О.С., Шешенин Е.Д., Кабалкин А.Ю., Кабалкин А.Ю., Степанов Д.И., Санникова Л.В., Баринов Н.А. ва дигарон. Оид ба хизматрасонии меҳмонхонаҳо ду рисолаи номзадӣ бахшида шудааст: 1) Тихомирова А., дар мавзӯи «Хизматрасонии меҳмонхонаҳо тибқи ҳукуқи граждании русӣ»; 2) Саликова М.Б. дар мавзӯи «Танзими ҳукуқии фаъолият оид ба хизматрасонии меҳмонхонавӣ».

Аз олимони ватанӣ Сангинов Д.Ш., Ҳошимов Д. баъзе аз ҷанбаҳои ин мавзӯро мавриди таҳқиқ қарор додаанд.

Аммо пурра дар сатҳи монографи мавзуи таҳқиқшаванда мавриди баррасӣ қарор нағирифтааст, ки зарурати коркарди онро ифода менамояд.

Навоварӣ дар мавзӯи тадқиқшаванда. Баъд аз баррасии мавзуи «Танзими ҳукуқии хизматрасонӣ дар меҳмонхонаҳо (дар мисоли маводҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон)» дар давоми панҷ марҳила чунин пешниҳодҳо барои такмили қонунгузорӣ, рушди илми ҳукуқи соҳибкорӣ ва баланд бардоштани сатҳи таълим дар ин баҳш пешниҳод карда шуд:

1. Хизматрасонии меҳмонхона ҳамчун объекти ҳукуқ натиҷаи

фаъолияти ичрокунанда мебошад, ки хислати комплексӣ дошта, иқомати мувақатии мизочро дар меҳмонхона таъмин менамояд. Хизматрасонии меҳмонхона дорои аломатҳои хос мебошад: маҳдуд будан дар вакт ва худуд; ғайримоддӣ будан; якҷоягии хизматрасонӣ ва истеъмол дар як чой; доштани донишҳои маҳсуси ичрокунанда дар соҳаи меҳмоннавозӣ; доштани унсури моддӣ ва ташкилӣ.

2. Зери мафҳуми шартномаи хизматрасонии меҳмонхона шартномае фаҳмида мешавад, ки дар асоси он ичрокунанда уҳдадор мешавад ба мизоч доир ба иқомати мувақатӣ дар меҳмонхона хизмат намояд, инчунин дигар намуди хизматрасониро, ки ба иқомат вобаста аст ба анҷом расонад ва мизоч уҳдадор мешавад, ҳаққи хизмати истеъмолнамударо пардоҳт намояд.

3. Асоснок карда мешавад, ки ба Кодекси гражданий Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Қоидаҳои хизматрасонии меҳмонхонаҳо оид ба ҳолати ҳуқуқии субъектони шартномаи хизматрасонии меҳмонхона тағиироту иловаҳо ворид карда шавад. Бо ин мақсад пешниҳод мегардад, ки дар Қоида мафҳуми мизоч бо таври зайл муқаррар гардад: мизоч шахсе, ки нияти фармоиш додан ва истифода бурдан ва ё истифодабарандай хизматрасонии меҳмонхона аст. Мафҳуми истеъмолкунандаро аз Қоида бояд ихтисор намуд. Чунки танҳо дар мавриди истеъмоли хизматрасонии меҳмонхонаҳо ин Қоида ба мизоч тадбиқ мегардад ва дар мариди доштани нияти бастани шартнома он ҳамчун тарафи шартнома истисно мешавад.

4. Вобаста аз хислати муносибатҳои танзимшавандагӣ чунин намудҳои шартномаи хизматрасонии меҳмонхонаҳоро тасниф намудан мункин аст:

- шартномаҳои тиҷоратии хизматрасонии меҳмонхонаҳо;
- шартномаҳои истеъмолии хизматрасонии меҳмонхонаҳо.

Шартномаи тиҷоратии хизматрасонии меҳмонхона – ин шартномаест, ки дар асоси он ичрокунанда уҳдадор мешавад ба мизоч

хизматрасониро барои амали намудани фаъолияти соҳибкорӣ ва ё дигар мақсадҳои ғайри шахсӣ, оилавӣ пешниҳод намояд. Дар ин шартнома тарафҳо соҳибкор-истеъмолкунада мебошанд. Дар шартномаи истеъмолии хизматрасонии меҳмонхонаҳо тарафҳо шаҳрванд-истеъмолкунада мебошанд.

5. Пешниҳод мегардад, ки хизматрасонии меҳмонхонаҳоро вобаста ба маҳакҳои зерин тасниф намоем: мақсади истифодаи хизматрасонии меҳмонхонаҳо; таркиби субъективии муносибатҳо оид ба хизматрасонии меҳмонхонаҳо; давомияти хизматрасонии меҳмонхонаҳо; сатҳи нархи хизматрасонии меҳмонхонаҳо; намуди меҳмонхонаҳо; таркиби моддӣ ва ташкилии хизматрасонии меҳмонхонаҳо.

6. Ҳуқуқҳои мизочони хизматрасонии меҳмонхонаҳо зарурат ба кафолатҳои иловагӣ ҳамчун истеъмолкунанда дорад. Вобаста ба ин пешниҳод мегардад, ки ба Қоидай хизматрасонии меҳмонхонаҳо тағиироти зерин ворид карда шавад: «Агар иҷроқунанда ба истеъмолкунанда ҳучраи таъиншударо пешниҳод накунад вай уҳдадор аст, ки аз ҳисоби худ истеъмолкунандаро дар ҳучраи дигар бо назардошти пардоҳти маблағи фарқият ва ё меҳмонхонаи дигар аз ҳисоби худ чой кунад; мизочро оид ба ғайриимкон будани хизматрасонӣ пешаки огоҳ кунад ва тамоми ҳарочоти ӯро ҷуброн намояд».

7. Уҳдадориҳои меҳмонхонаҳо ба ду навъи уҳдадориҳо ҷудо карда мешавад: 1. Уҳдадории меҳмонхона оид ба таъмини натиҷаи моддӣ – ин муносибати тарафҳо оид ба пешниҳоди ҳучра аз ҷониби иҷроқунанда ба мизоч барои истиқомати муваққатӣ; 2. Уҳдадории меҳмонхона оид ба таъмини ҳадди тасаллӣ – ин муносибати мизоч кормандони меҳмонхона дар бахши хизматрасонӣ.

8. Қоидай хизматрасонии меҳмонхонаро бо муқаррароти зерин илова намудан зарур: «Муҳлати пешниҳоди хизматрасонӣ оид ба ҷойгир намудан дар ҳучраи меҳмонхона бо созиши тарафҳо муайян

карда мешавад. Дар мавриди дар шартнома дарҷ нашудани муҳлати пешниҳоди ҳучра, он бояд дар давоми се соати ворид шудани мизоч ба меҳмонхона пешниҳод карда шавад. Дар рӯзи итмоми иқомати муваққатӣ дар меҳмонхона мизоч уҳдадор аст онро то соати 12.00 холи намояд».

9. Танзими сифати хизматрасонии меҳмонхонаҳо бояд дар маҷмуъ бо чораҳои зайл таъмин карда шавад: танзими меъёрию ҳуқуқии талаботи умумӣ нисбат ба меҳмонхонаҳо ва дигар объектҳои иқомати муваққатӣ ва шароити хизматрасонӣ; пешбурди низоми таснифоти меҳмонхонаҳо ва дигар объектҳои иқомати муваққатӣ; коркард ва тадбиқи стандартҳои корпоративии хизамрасонии меҳмонхонаҳо.

10. Муқаммал намудани танзими ҳуқуқии ҷавобгарии тарафҳои шартномаи хизматрасонии меҳмонхонаҳо бо роҳи: а) ворид намудани тағиирот ба Қоидай хизматрасонии меҳмонхонаҳо оид ба вайрон намудани мӯҳлати пешниҳоди хизматрасонӣ; б) ворид намудани тағиирот ба Қоидай хизматрасонии меҳмонхонаҳо оид ба гузоштани таносуб байни шартномаи хизматрасонии меҳмонхона ва шартномаи банд намудани ҷой (брон) дар меҳмонхона.

Апробатсияи натиҷаи илмӣ-тадқиқотӣ. Асосҳои ҳолати тадқиқоти илмӣ дар маърӯзаҳое, ки дар конференсияҳои ҳайати омӯзгорон-профессорон факултети ҳуқуқшиносии Дошишгоҳи миллии Тоҷикистон, конференсияҳои илмӣ-амалии сатҳи гуногун, мизи мудаввар, семинарҳо, инчунин дар дарсҳои «Ҳуқуқи соҳибкории Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Ҳуқуқи сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ифодаи хешро ёфтаанд.

Ҳамин тариқ, вазифаҳои дар пеш гузошташуда вобаста ба тадқиқи мавзӯи интихобшуда дар доираи фасли ҳафтум бомуваффақият ичро шуда, натиҷаҳои ба дастоварди қаноатбахш мебошанд.

ФАСЛИ VIII

Ҳифзи ҳуқуқҳои шахсии кӯдак дар фаъолияти рекламавӣ (ассистент Xочаева Р.М.)

Мубрамияти мавзӯи таҳқиқотӣ. Ҳуқуқҳои шахсиии ғайримолумулкии кӯдак дар замони мусир яке аз масъалаҳои муҳими назариявӣ ва амалии таҳқиқоти илмӣ баҳисоб меравад, ки ба он дар тамоми давлатҳои дунё таваҷуҳи хоса карда мешавад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз воситаҳои вайрон кардани ҳуқуқҳои кӯдак фаъолияти рекламавӣ мебошад. Дар ҷараёни паҳн кардани реклами номуносӣ ба зеҳни кӯдак заرار мерасад, ки боиси дар тафаккури ў ҷойгир шудани маълумоти носаҳҳ мегардад.

Ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кӯдак дар замони мусир яке аз мавзӯҳои муҳими назариявӣ ва амалии таҳқиқоти илмӣ ба ҳисоб рафта дар тамоми дунё дар даҳсолаи охир мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мушкилоти ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кӯдак яке аз мушкилоти ҷидитарин эътироф гардида дар ҳама соҳаҳои ҳаёти шаҳрвандон ба ҷашм мерасад. Бавучудории давлати ҳуқуқбунёд бевосита ба бартари додани арзишҳои умумиинсони эътирофи ҳуқуқ ва озодии инсон ва шаҳрванд вобаста аст. Ҳуқуқ ва озоди аз лаҳзаи таваллуд ба кӯдак таълуқ дошта дар асоси Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, принципҳои умумиэтирофшуда ва меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон кафолат дода мешавад. Дар баробари ин ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кӯдак наметавонад пурра бинобар номукамалии санадҳои меъёри ҳуқуқӣ ба амал бароварда шавад чунки кӯдакон ҳамчун гуруҳи осебазири аҳоли ба ҳисоб рафта ҳам аз нигоҳи иҷтимоӣ ва ҳам аз нигоҳи ҳуқуқи ҳимояшон бо нуқсонҳо рӯ ба рӯ мегардад. Ҳолати мусири ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кӯдак дар маҷмуу ва ҳифзи ҳуқуқҳои шахсии

кудак дар фаъолияти рекламавӣ зарурати таҳқиқоти илмиро пеш овардааст.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот. Бо назардошти гунонугчабҳа ва муракаб будани мавзуи таҳқиқот таҳлили баъзе аз хуқуқҳои шахсии молумулкии кудак дар фаъолияти рекламавӣ мавриди омузиш қарор дода шуда пешниҳодҳои илман асоснок ҷиҳати ворид намудани тағијру иловаҳо дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешкаш шудаан.

Вазифаҳои таҳқиқоти мазкур чунинанд:

- гузаронидани таҳлили хуқуқии бавучудои ва рушди хуқуқҳои шахсии кудак;
- таҳлили хуқуқи байналмилали ва миллии танзимкунандаи хуқуқҳои шахсии кудак;
- коркарди мағҳуми хуқуқҳои шахсии кудак бо назардошти маҳсусияти он дар фаъолияти рекламавӣ;
- баррасӣ ва таҳлили зарари фаъолияти рекламавӣ ба кудак ва ҳифзи хуқуқҳои шахсии ў;
- пешниҳоди механизми мукамали ҳифзи хуқуқҳои шахсии кудак аз рекламаҳои номуносиб.

Навовари дар натиҷаи таҳқиқоти мавзуи мазкур дар он аст, ки аввалин маротиба дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳодҳои илман асоснок оид ба ҳифзи хуқуқҳои шахсии кудак дар фаъолияти рекламавӣ пешниҳод гардидааст:

1. Хулоسابори карда шуд, ки бавучудоии ва инқишифи хуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кудак натиҷаи объективии озодии шахсият, хуқуқҳои табии ў ва гуманизатсияи ҷомеаи шаҳрвандӣ дар танзими хуқуқӣ ифодаёфта мебошад.

2. Ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кудак намуди хуқуқи шахсии субъективӣ буда аз лаҳзаи таваллуд ба вучуд меояд, мувофиқи қонун вобаста ба вақт хислати дарозмудатро дора два баъди расида ба қобилияти пурраи амалкуни қатъ мегардад, бе арзиш аст,

мустақилияти молумулкӣ дорад, ва барои тарбия, таълим, таъмини рушди маънавӣ ва ташакули кудакро чун аъзои комилхуқуки ҷомеа таъмин мекунад.

3. Махсусияти ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кудак ин ҷой надоштани мустақилияти молумулкӣ, мавҷудияти алоқаи наздики хешу таборӣ, фактҳои ҳуқуқии махсус, муҳлат, таркиби субъективии муносибатҳо мебошад.

4. Ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкии кудак вобаста ба таълукдориашон ба меъёрҳои соҳаи ҳуқуқ ба моддӣ ва мурофиавӣ ҷудо карда мешаванд. Ба ҳайси ҳуқуқҳои моддии шахсии кудак ҳуқуқ ба муошират бо волидайн ва дигар хешу табор, ҳуқуқи зиндаги кардан ва тарбия ёфтан дар оила, ҳуқуқи донистани волидайнни ҳуд, ҳуқуқи тарбия гирифтани ва бо ҳамроҳи онҳо зиндаги кардан, ҳуқуқи таъмини манфиятҳои кудак ва рушду эҳтироми шаъну шарафи инсонии ў, ҳуқуқи кудак ба ном ва ғайра. Ба ҳайси ҳуқуқҳои мурофиавии шахсии кудак ҳуқуқ ба ҳифз ва намояндагӣ, ҳуқуқи муроҷиат ба суд, ҳуқуқи дар мурофиаи судӣ ва ё маъмурӣ дохил карда мешавад.

5. Фаъолияти рекламавӣ дар мавриде, ки ба зехни кудак зарар мерасонад бояд паҳннамоияш маҳдуд карда шавад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фарқият аз Федератсияи Россия маҳдудияти синусоли оид ба тамошои реклама ҷой надорад аз ин рӯ зарур аст, ки дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи реклама» тағиӣру иловаҳо оид ба маҳдудияти синусолии пахши барномаҳои рекламавӣ ворид карда шавад. Чунки рекламаи ба сину соли кудак мувоғиқ набуда на танҳо ба маънавиёти у таъсир мерасонад балки сабабгори ҳаридории маводи ба саломатии кудак заرارрасонанд мегардад.

Ҳамин тарик, вазифаҳои дар пеш гузошташуда вобаста ба тадқиқи мавзӯи интихобшуда дар доираи фасли ҳаштум бомуваффақият иҷро шуда, натиҷаҳои ба дастоварди қаноатбахш мебошанд.

ФАСЛИ IX

**Танзими ҳукуки истифода аз тамгаи молӣ ва хизматрасонӣ
ҳамчун воситаҳои фардиқунонии натиҷаи фаъолияти субъектҳои
соҳибкорӣ (дотсент Мирбобоева Р.В.)**

Дар асоси Нақшай корҳои илмӣ-тадқиқотии кафедраи ҳукуки соҳибкорӣ ва тиҷорати факултети ҳукуқшиносии ДМТ барои солҳои 2012-2015 дар доираи мавзуи номбурда кори илмию тадқиқотиро оғоз намудам.

Дар шароити имruzа тамгахои моли ба воситаҳои ҳаммонандкунии маҳсулоти ширкатҳои мушаҳҳас мубаддал гашта активҳои муҳим дар корҷалони ба хисоб меравад. Дар забони франсави тамга «*magquee depose*» ном дорад, ки маънояш «тамга» аз ҷониби ин гилдия ба қайд гирифта шудааст. Дар айни замон тамгахои моли қариб ки синоними «брэнд» гаштааст. Истилоҳи «нарҳи брэд» маънои курби молиявии тамгаи молиро, ки ҳангоми ба даст омадани обу рӯй (гудвил) вучуд доранд, медиҳад. Мутобики м. 1 к. 6 Конуни Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи тамгахои молӣ ва тамгахои хизматрасонӣ» - тамгаи молӣ ва тамгаи хизматрасонӣ – нишонаҳое, ки барои фардиқунонии молҳо, корҳои иҷрошаванд ё хизматрасониҳои (минбаъд – молҳо) шаҳсони воқеӣ ё шаҳси ҳукуқие, ки ба фаъолияти соҳибкорӣ машғуланд, истифода бурда мешаванд.

Бояд зикр кард, ки дар Чумхурии Тоҷикистон танзими ҳукукии тамгаи моли ва хизматрасони тибки ин Конун ё дар асоси санадҳои ҳукукии байналмиллали, ки аз ҷониби Тоҷикистон эътироф гардидаанд, ба танзим дароварда мешавад. Аммо чуноне, ки тадбики амалии ин Конун нишон медиҳад, ки дар танзими ҳукукии тамгаи моли дар Чумхурии Тоҷикистон нуксонҳои чидди, аз ҷумла ба стандартҳои ҷаҳони мутобик набудани хифзи тамгахои моли дар ҷумҳури, бастани шартномаҳои тарафайн байни шаҳсони воқеи ва шаҳсони ҳукуки ва г. ба ҷашм мерасанд.

Бинобар хамин, дар замони муосир тахлил ва омузиши масъалаҳои танзими хукукии тамгаи моли ва хизматрасони дар Чумхурии Тоҷикистон хеле бамаврид ва актуали мебошад.

Мубрамияти мавзуи тадқикоти. Тамгаи моли истилоҳотест, ки руз ба руз бештар истифода бурда мешаванд. Бо вучиди он, баъзе пахлухои масоили танзими хукукии тамгаи моли норавшон мемонад.

Бояд тазаккур дод, ки тамгаи моли воситаи пуриктидори рушди иктисодиёт, оғаридгори арзишҳои модди буда, холо дар ҳамаи давлатҳо самаранок истифода бурда мешаванд.

Аз ин лиҳоз, дар интиҳоби тамгаи моли мулоҳизакорона рафтор намуда, онро хифз намудан ва ба максадҳои таблигот бо эҳтиёт ба кор бурдан лозим аст. Дар айни замон, истифодабарии иштибоҳангез ё норавои тамгаи молиро аз ҷониби шаҳсони дигар низ назорат бояд кард.

Дар Чумхурии Тоҷикистон дар айни хол дар танзими хукукии тамгаи моли баъзе номукамалии илмию назарияви дар ин самт ба миён омадаанд, ки зарурати тахлили ин масоилро такозо менамояд.

Яке аз самтҳои асосии тахкики танзими хукукии тамгаи моли ин такмил ва мукаммал гардонидани санадҳои меъёрии хукуки дар ин бахш, коркарди усулҳои бехтарини истифодабарии шартномаҳои тамгаи моли, тагйир ва бекор кардани онҳо ва амсоли инҳо ба хисоб мераванд.

Бояд зикр кард, ки дар Чумхурии Тоҷикистон масоили танзими хукукии тамгаи моли дар айни хол ба таври комплекси мавриди тадқикоти илмию назарияви карор нагирифтааст. Аз ин ру, коркарди механизми танзими хукукии тамгаи моли дар Чумхурии Тоҷикистон ва дар ин замина кор карда баромадани дарҳосту тавсияҳои мушаҳасси илми барои минбаъд ҳам такмилу мукаммал намудани истифодабарии тамгахои моли дар шароити кунуни мусоидат хоҳад кард.

Максаду вазифаҳои мавзуи тадқикоти. Максади асосии тахкикоти мавзуъи мазкур дар тахлил, ошкор намудани нуксонҳои назарияви ва

амалии танзими хукукии тамгаи моли барои коркарди пешниходҳо барои мукаммал намудани назария ва конунгузори дар ин баҳш равона шудааст.

Максади тадқикоти гузошташуда, ҳалли вазифаҳои зеринро ба миён гузоштанд:

- таҳлили конунгузории ватани ва ҳорича, азҷумла баъзе санадҳои меъёрии хукукии байналмиллали ва сарчашмаҳои хукуки доир ба мафҳуми тамгаи моли;
- таҳлил ва муайян намудани намудҳо ва вазифаҳои тамгаи моли ва аҳамияти амалии онҳо дар шароити имрӯза;
- тадқики эволютсияи бавучудои ва инқишифӣ санадҳои меъёриву хукуки доир ба тамгаи моли дар Чумхурии Тоҷикистон;
- коркарди пешниҳодҳои асоснок доир ба тақмил ва мукаммал намудани конунгузории Чумхурии Тоҷикистон дар бораи тамгаи моли вобаста ба талаботҳои бозори меҳнат ва ҷамъияти муосир.

Дарачаи коркарди мавзуи тадқикоти. Дар айни ҳол дар назарияи хуқуқи соҳибкорӣ ва хуқуқи граждании ватанӣ андешаҳо доир ба он ки мафҳуми тамгаҳои моли ва тамгаҳои хизматрасони чист ва ҳамчун объекти танзими хуқуқӣ дорои қадом ҳусусиятҳои хос мебошад, ба ҷашм намерасад.

Ин ҳолат ва инчунин номуқамалии танзими хуқуқии тамгаҳои моли ва тамгаҳои хизматрасони зарурати омузиш ва таҳлили комплексии илмию назариявии мушкилоти мазкурро ба миён мегузорад.

Дар ҷоъеъ, баъзе паҳлуҳои мушкилоти танзими хуқуқии тамгаҳои моли ва тамгаҳои хизматрасони аз ҷониби олимони ҳориҷии мазкур мавриди омузиш қарор дода шудааст: Адуев А.Н., Андреева А.А., Орлова В.В., Рогачев Е.С., Петров И.А., Медведев Ю.Н., Мельников В., Зайцева Е.А., Курлаев О.А. ва дигарон.

Инчунин, аз олимони ватани Мирбобоева Р.В. доир ба баъзе ҷабҳаҳои ин мавзуъ корҳои илми тадқикотиро ба анҷом расонидааст.

Вале, то ба имruz он дар сатхи монография карор нагирифтааст ва зарурати тадкики минбаъдаи онро такозо менамояд.

Навовари дар мавзуи тадкикшаванда. Дар натичаи тадкики мавзуи «Танзими хукукии тамгаи моли дар Чумхурии Тоҷикистон» дар муддати се сол чунин таклифу пешниҳодҳо барои такмили конунгузори дар ин баҳш пешниҳод карда шуданд:

1. Тадкики мавзуи тадкикот такозо менамояд, ки мағҳумҳои тамгаи моли ва тамгаи хизматрасони дар асоси конунгузории муосир ҳаллу фасл карда шавад.

2. Ба конуни Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи тамгаҳои моли ва тамгаҳои хизматрасони» мағҳуми тамгаи хизматрасони ҳамчун моддаи алоҳида ворид карда шавад.

3. Аз ҷониби Суди иқтисодии Чумхурии Тоҷикистон пазируфт шудани тамгаҳои моли ҳамчун тамгаҳои маъруф.

4. Дар конунгузории Чумхурии Тоҷикистон новобаста ба алокаманди доштани тамгаи моли ва тамгаи хизматрасони муайян намудани вазифаҳои ҳар қадоми онҳо дар шароити муосир.

Абробатсияи натичаи илми-тадкикоти. Асосҳои ҳолати тадкикоти илми дар маърузахое, ки дар конференсияҳои ҳайати омузгорон-профессорони факултети хукукшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар конференсияҳои илми-амалии сатҳои гуногун, мизи мудаввар, семинарҳо, инчунин дар дарсхои «Хукуки соҳибкории Чумхурии Тоҷикистон», «Хукуки корпоративи» ва г. ифодои хешро ёфтаанд.

ФАСЛИ X

Масъалаҳои танзими хусусӣ – ҳуқуқии расонидани хизмат оид бокортаъминкуни дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (ассистент Кабутов Э.Д)

Дар асоси нақшай корҳои илмӣ – тақиқотии кафедраи ҳуқуқи соҳтбкорӣ ва тиҷорати факултети ҳуқуқшиносии барои солҳои 2011-2015 дар доираи мавзуи номбаршуда корҳои илмию татқиқоти оғоз карда шуд.

Муҳимиияти мавзуъ. Масъалаи танзими ҳуқуқии бокортаминкуни шахсони бо чунин сифат бақайд гирифта шуда дар бозори меҳнат аз ҷониби мақомоти давлатии шуғли аҳолии бо Қонуни ҶТ «Дар бораи мусоидат ба шуғли аҳоли» баамал бароварда мешуд.

Айни ҳол дар бозори меҳнат дар қатори мақомот амали кунандай фаъолияти бокортаминкунда инчунин субектони хочанидор муайен шкдаанд, ки онҳо фаъолияти бокортаъминкуниро дар асоси шартномаи хизматросони бокортаминкуни амали мекунанд.

Табияти ҳуқуқи, вазъи ҳуқуқи метод ва ҳарактери фаъолияти мақомотҳои давлати амаликунандай фаъолияти бокортамини шахсони ба чунин сифат бо тартибии муқаррар намудаи қонун бақайд гирифта шуда аз субектони хо ҷагидори хизматрасонандай боеортаминкуни тафовут дорад.

Агар Муносибатҳое, ки байни субектони хочанидори хизматрасонандай бокортаминкуни ва шахсони ҷӯяндаи кор ҳарактери хусуси - ҳуқуқи дошта бошад пас муносибатҳои байни мақомоти давлати ва шахсони ҷӯяндагони кор ҳарактери омави ҳуқуқи дорад

Ҷабҳаи танзими омави – ҳуқуқии хизматрасонии бокортаминкуни аз ҷониби зери татқиқоти дойраи васеи олимон соҳави қарор дода шудааст, аммо ҷабҳаи танзими хусуси – ҳуқуқии хизматрасонии бокортаминкуни мадиназари олимон қарор дорад. Ичунин механизми

танзимнамои хизматрасонии бокортаъминкуни ҷабҳаи хусуси дар низоми қонунгузори ҷойнадорад.

Аз ин руй татқиқоти мазуъи намбар шуда барои Ҷумхурии Тоҷикистон муҳим буда натиҷаҳои илию татқиқоти барои бартараф намудани камбудиҳо дар соҳаи мазкур аз аҳамият ҳоли нест.

Мақсад ва вазифаҳои татқиқот. Мақсади асосии татқиқоти мавзуъи мазкур пеш аз ҳама дар ошкор ва таҳлил намудани хуусусиятҳои ҳоси танзими хусуси ҳуқуқии муносибатҳо оид ба бокортаъминкуни ва коркарди пешниҳодҳо барои мукаммал намудани қонунгузори дар ин баҳш равона шудааст.

Дараҷаи коркарди мавзуи татқиқот. Вобаста ба масалаҳои илмии татқиқотии бокортаъминкуни ва муносибатҳои бокортаъминкуни корҳои илмии Н.Г.Александрова, В.С.Андреева, Е.И. Астрахань, Л.Ю. Бугрова, Н.А. Горбатюка, Ж.А. Горбачевой, Н.А. Горелко, К.Н. Гусова, В.П.Данукина, П.П. Зуб, В.Г. Иванова, В.В. Караваева, М.П. Карпушина, Л.Г. Клечковской, А.М. Кузнецова, С.В. Кулаковой, Е.С. Крымова, Р.З.Лившица, Е.В. Магницкой, О.М.Медведева, Ю.П.Орловского, А.С.Пашкова, З.С.Расурова, В.Н.Скobelкина, О.В.Смирнова, А.И. Ставцевой, В.Н.Толкуновой, Л.П.Уржинского ва гайра.

Инчунин Алексеев, Ю.Н. Андреева, Л.В. Андреев, Ю.Г.Басин, В.С. Белых, А.М. Беляков, Е.В. Богданов, Р.Б. Бозоров, М.И. Брагински, В.В. Витрянски, В.П. Грибанов, Е.П. Губин, И.В. Дойников, М.В. Ершова, Б.Д. Завидова, О.С. Иоффе, С.Ф.Кечекъян, О.А.Красавчикова, П.Г. Лахно, О.А. Кабышева, О.Э.Лейста, Н.С.Малеина, Ш.М. Менглиева, П.З. Мирзоева, Ф.М.,Нодирова, Е.Л. Писаревского, Б.В. Покровского, В.В. Попова, Б.И. Пугинского, М.З. Рахимова, Л.Н. Рогович, О.Н. Садикова, Д.Н. Сафиуллина, К.С. Свиридова, В.А.Семусова, С.В.Скороходова, В.Т. Смирнова, А.А. Собчака, Н.А. Соколовой, Е.А. Суханова, М.К. Сулейменова, И.А.Танчука, В.А.Тархова, О.В. Ткаченко, Ю.К. Толстого,

Р.О.Халфиной, Ю.А. Хамова, Д. Хошимова, В.Н.Хропанюк, А.М. Эрделевского, Г.Ф. Шершеневича, М.Я. Шиминовой, Н. Шонасурдинова, Л.С. Явича, К.Б.Ярошенко истифода бурда шудааст.

Навоварии илми ва амали татқиқот. Дар натиҷаи татқиқи мавзуи татқиқшавандада чунин таклифи пешниҳодҳои илмию амали пешниҳод шудааст:

1. Мағхуми хизматрасони бокортаъминкуни;
2. Мағхуми умумии муносибатҳои ҳуқуқи;
3. Мағхуми муносибатҳои хусуси – ҳуқуқии бокортаъминкуни;
4. Мағхуми агенстваҳои хусусии бокортаъминкуни;
5. Табияти ҳуқуқии шартномаи хизматрасонии бокортаъминкуни муайян шудааст;
6. Мағхуми шартномаи хизматрасонии бокортаъминкуни;
7. Мағхуми ҷавобгарии ҳуқуграждани дар соҳаи мазкур;
8. Мукуммал гардонии қонунгузории соҳави ва гайра.

Апробатсияи натиҷаи илмию татқиқоти. Асосҳои илми ддар марузаҳои, дар конфронсияҳои ҳайати омузгорон- профессорони факултети ҳуқуқшиноси ДМТ, дар конфронсияҳои илми – амалии сатҳи гуногун, ми мудаввар, семинарҳо, инсунин дар дарсҳои ҳуқуқи соҳибкори, ҳуқуқи меҳнати ва гайра ифодаи хешро ёфтаанд.

ФАСЛИ XI

Танзими ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкорӣ дар соҳаи ҷустуҷӯй, баҳодиҳӣ ва истихроҳи нафту газ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон(ассистент Саъдиев И.З.)

Муҳимияти мавзӯй. Яке аз самҳои афзалифтноки сиёсати иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ин ба даст овардани истиқлолияти энергетики ба шумор меравад. Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои сарватҳои зиёди сарватҳои зеризамини буда, ба манфиати ҳалқу миллат истифода намудани онҳоро конститутсия дар моддаи 13 и худ муқаррар намудааст. Масоили танзими ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкори дар соҳаи ҷустуҷӯй, баҳодиҳи ва истихроҳи нафту газ муракаб буда аз ҷониби меъёрҳои соҳаҳои гуногун ба амал бароварда мешавад.

Сарватҳои зеризамини дар байни дигар сарватҳои табии ҷойи намоёнро ишғол менамояд. Аз инру дар Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор санадҳои ҳуқуқии танзимкунандай оид ба танзими истифодабарии саватҳои табии қабул гардидааст. Аз сабаби он ки истифодаи сарватҳои зеризамини хусусияти хос доранд истифодаи онҳо бо тартиби муайян ба амал бароварда мешаванд. Истифодаи сарватҳои зеризамини дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дар назардошли ҳифзи муҳити зист ва саломатии аҳоли ба роҳ монда мешавад.

Муносибатҳои соҳибкорӣ гуфта, он муносибатҳои ҷамъиятиеро меноманд, ки дар ҷараёни амали гардонидани фаъолияти соҳибкорӣ ба миён меоянд ва бо меъёрҳои ҳуқуқи соҳибкори ба танзим дароварда мешаванд.

Низоми муносибатҳои соҳибкориро бо асоси марҳилаҳои истеҳсолот метавон бо чунин намудҳо ҷудо кард: ҷустуҷӯй ва баҳодиҳии маъданҳо, истихроҳи сарватҳои табиӣ, коркардаи сарватҳои табиӣ, ҳамлу нақл ва нигоҳдорӣ.

Фаъолияти баҳодиҳӣ – фаъолияти соҳибкорие, ки аз ҷониби субъектҳои фаъолияти баҳодиҳӣ барои муайян намудани арзиши бозорӣ ва ё арзиши дигари объектҳои баҳодиҳӣ (нархгузорӣ) дар санаи муқарраргардида анҷом дода мешавад, агар дар қонунҳо тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

Истиҳроҷи нафт ва газ – маҷмӯи корҳое, ки ба истиҳроҷи нафт ва газ аз қаъри замин, коркарди онҳо, аз ҷумла ашёи минералии дар ҷойҳои нигоҳдории муваққатии нафт ва газ алоқаманд мебошанд.

Тибқи муқаррароти қисми 3 моддаи 1 Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон Соҳибкорӣ фаъолияти мустақили ба таваккали худ амалишавандай шахсони ба чунин сифат бо тартиби муқаррар кардаи қонун ба қайд гирифта шудае мебошад, ки барои мунтазам ба даст даровардани фоида аз истифодаи молу мулк, фурӯши мол, иҷрои кор ё расонидани хизмат равона карда шудааст.

Дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон « дар бораи ҳимоя ва дастгирии давлатии соҳибкори дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» мағҳуми фаъолияти соҳибкори каме васеътар дода шудааст. Қонуни мазкур муқаррар мекунад, ки соҳибкорӣ-фаъолияти мустақилона ба таваккали худ амалишавандай шахсони ба чунин сифат бо тартиби муқарарнамудаи қонун бақайдгирифташудае мебошад, ки барои мунтазам ба даст даровардани фоида аз истифодаи молу мулк, истеҳсол, фурӯши мол, иҷрои кор ё хизматрасонӣ равона карда шудааст.

Фаъолияти соҳибкори дар самти истифодаи сарватҳои зери заминӣ аз ҷониби санадҳои зиёди ҳуқуқи танзим карда мешавад, вале новобаста ба ин боз ҳам дар ин санаҳо муракабии танзимсози ба назар расида, баъзан муҳолифатҳо низ ҷой доранд.

Мубрамияти мавзуи тадқиқоти. Актуалӣ будани таҳқиқ-танзими ҳуқуқии муносибатҳо дар самти зиёд намудани захираҳои нафту-газ ниҳоят муҳим аст, ҳатто андак беҳтар намудани таъминоти ҳуқуқии

имрузаи ин фаъолият имкон дорад, таъсири калон ба хоҷагии ҳалқ бирасонад ва баръакс андак норасои дар танзими ҳуқуқии ин соҳа сабаб ба нагирифтани даромадҳои калон мегардад, ки зарба ба сатҳи зиндагии аҳолӣ мерасонад.

Таҳлили қонунгузории танзимкунандай муносибатҳои ҳуқуқии соҳаи баррасишаванда асос медиҳад, иброз дошт, ки дар вақти ҳозира дар ҶТ базаи меъёри ҳуқуқӣ барои таъминоти пурраи ҳуқуқии омӯзиши геологии маъданҳои фоиданок аз ҷустуҷӯ баҳодихӣ ва коркарди онҳо қабул нашудааст. Дар имруза ҳамчун танзими ҳуқуқии, ҳуқуқу ўҳдадориҳои истифодабарандагони маъданҳо (субъектони хоҷагидор) дар марҳалаи ҷустуҷӯ таҳқиқ ва коркради маъданҳои фоиданок нокифоя мебошад.

Дар замони ҳозира муносибатҳоро оид ба таҳқиқ, баҳодихӣ ва коркарди захираҳои нафту газ қонунҳо ва санадҳои зериқонунӣ танзим менамояд, вале низоми ягонаи танзими ҳуқуқӣ дар ин соҳа мавҷуд нест. Зарур аст, ки базаи меъёрҳои ҳуқуқӣ мутобиқ ба меъёрҳои байналхалқӣ таъсис дод, ки бе таҳқиқоти илмӣ номумкин мебошад.

Дар доираи фаъолияти субъектони хоҷагидорӣ соҳаи нафту газ чунин марҳилаҳои асосии фаъолияти хоҷагидорӣ чудо карда мешавад: ҷустуҷу, баҳодихӣ, коркард ва ҳамлу нақл. Предмети тадқиқоти мо аз чунин фаъолияти хоҷагидорӣ ба монанди ҷустуҷӯ, баҳодихи ва истироҷ иборат аст. Бе муболига гуфтан мумкин аст, ки ин марҳилаҳои асосии фаъолият аст, ки дар асоси он субъектони хоҷагидор маълумоти геологӣ оиди захираи нафту газ мегиранд. Дар асоси ин маълумотҳо дар мамаъданҳои таҳлили нафту газ ҳамаи фаъолитяи хоҷагидорӣ гузаронида мешавад.

Аз ҷиҳати илмӣ актуалий будани таҳқиқ дар зарурати коркарди концептуалий дар соҳаи танзими ҳуқуқии омузиши геологӣ, баҳодихӣ ва коркради нафту газ асос меёбад.

Мақсаду вазифаҳои мавзуи тадқиқотӣ. Мақсади асосии таҳқиқоти мавзӯи мазкур дар таҳлил, ошкор намудани нуқсонҳои назариявӣ ва амали танзими ҳуқуқии бахши фаъолияти соҳибкорӣ дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳодиҳи ва истихроҷи нафту газ, коркарди пешниҳодҳо барои мукамал намудани назария ва қонунгузории ин бахш мебошад.

Мақсади гузошта боиси бавучуд омадани вазифаҳои зерин гардидааст:

- Ошкор намудани мағҳум ва намудҳои муносибатҳои соҳибкори дар соҳаи истифодабарии сарватҳои табии;
- муайян намудани субъектони муносибатҳои соҳибкори дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳодиҳи ва истихроҷи нафту газ ва ҳуқуқу уҳдадориҳои онҳо
- омӯзиш тартиби додани иҷозатнома барои истифода додани сарватҳои зеризаминӣ;
- таҳлили маҳсусияти танзими давлатии соҳибкорӣ дар соҳаи нефту газ;
- ошкор намудани проблемаҳои танзими муносибатҳои моликияти дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳодиҳи ва истихрчи нафту газ;
- таҳлили танзими давлатии монополияи табиӣ;
- муайян намудани нақши танзими шартномавии муносибатҳои соҳибкорӣ;
- ошкор намудани маҳсусияти консесияи тиҷороратӣ, ичора ва дигар шартномаҳо;
- омӯзиши созишинома дар бораи тақсими маҳсулот;
- Коркард намудани мукамалгардонии қонунҳое, ки танзимкунандай муносибатҳои соҳибкори дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳодиҳӣ ва истихроҷи нафту газ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Дараҷаи коркарди мавзуи тадқиқотӣ. Баъзе масъалаҳои мушкилоти танзими ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкори дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳодиҳӣ ва истихроҷи нафту газ аз ҷониби олимони хориҷии зерин мавриди омӯзиш қарор дода шудааст: Глазьев С.Ю.,

Гранберг А.Г., Дрейеа О.К, Козов Г.И., Лозовской Я.Н., Мазикина В.П., Назаров В.И., Соловьев Е.А, Пашкевич Н.В., Петросов А.А., Сергеев И.Б., Череповицын.

Аз олимони ватани асосан аз чониби иқтисодчиёни зерин мавзуу мазкур мавриди барраси қарор гирифтааст:

Ахроров А.Д., З.Ж. Зияев Иброхим А, Каюмов Н.К., Курбонов А.А, Петрова П.К, Хакимов Ф.К., Хусайнов С.Д., Юсупов Д.

Навовари дар мавзӯи тадқиқшаванды. Баъд аз баррасии мавзӯи танзими ҳукуки муносибатҳои соҳибкорӣ дар соҳаи чустучӯ, баҳодиҳӣ ва истиҳроҷи нафту газ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои такмили қонунгузорӣ, рушди илмӣ соҳибкорӣ ва баланд бардоштани сатҳи таълим дар ин баҳш пешниҳод карда шуд

1. Пешниҳод карда шуд, ки дар масъалаи кори комиссияи эксперти оиди гузаронидани конкурс таҷдиди назар карда шавад. Оғози гузаронидани конкурс набояд анҷоми маҷлиси комиссияи эксперти ҳисобида шавад, зоро баъзан вақт дар таҷриба чунин фаҳмида мешавад. Бояд оғози кори комиссия аз лаҳзаи пешниҳод намудани нишондодҳои техникий-иктисоди шинохта шавад.

2. Қонунии ҶТ дар бора созишинома оид ба тақсими маҳсулот аз мағҳуми дода шуда оид ба маълумоти геологӣ ки қонуни ҶТ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ муқаррар карда шудааст сарфи назар карда маълумоти геологоро дар дигар шакл пешниҳод намудааст. Ба андешаи мо дар ду қонун гуногун пешниҳод кардани як мағҳум қобили қабул нест.

3. Дар қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи сарватҳои зеризаминӣ масъалаи ҷавобгари оид ба пешниҳод намудани маълумоти нодурусти геологӣ танзими худро наёфтааст. Аммо чунин меъёр дар қонунҳои дигар давлатҳо дар бораи сарватҳои зеризамини ҷой дорад. Ба андешаи мо хуб мешавад, ки чунин меъёрҳо дар қонуни ҶТ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ ҷойгир карда шавад.

4. Пешниҳод карда шуд, ки дар қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи сарватҳои зеризаминӣ меъёри танзимкунандай муносибатҳо оид ба ҷавобгари кашидани субекти соҳибкорӣ дар хусуси пешниҳод кардани маълумоти нодуруст муқаррар шавад.

ФАСЛИ XII

Проблемаҳои танзими ҳуқуқии инкишофи соҳибкорӣ дар ҶТ(профессор Раҳимов М.З.)

Мубрамияти мавзӯъ. Тағйироти иҷтимоию иқтисодии дар Тоҷикистон баргузоршаванда қулан мубодилаи хочагидориро тағйир дод ва ҳолати ҳуқуқии субъектонро бо назардошти иқтисодиёти бозоргонӣ дар ҳолати ҳасос қарор дод. Нақши асосиро дар ташаккули ҳолати иҷтимоию иқтисодии иқтисодиёти бозоргонӣ танзими ҳуқуқии фаъолияти соҳибкорӣ ишғол менамояд, ки маҳз он метавонад муҳимиюти пешбурди иқтисодиёти кишварро дар танзими муносибатҳои молу мулкӣ инъикос намояд. Қонунгузории соҳибкорӣ ҳамчун фиshanги танзимкунандай муносибатҳои ҷамъиятӣ заминаҳои иқтисодии устуворро ташаккул медиҳад ва ба таъсиси бозори рақобатнокро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамояд.

Мақсади таҳқиқоти илмӣ. Мақсади асосии таҳқиқоти мавзӯъи мазкур дар таҳлил, ошкор намудани нуқсонҳои назариявӣ ва амали танзими ҳуқуқии инкишофи соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аст.

Вазифаҳои асососии таҳқиқот таҳлил, ошкорнамоӣ ва пешниҳоди таклифҳо барои мукаммал намудани қонунгузории танзимкунандай соҳибкорӣ аст.

Навоварии таҳқиқоти илмӣ дар он ифода меёбад, ки аввалин маротиба дар Тоҷикистон таҳлили комплексии мушкилоти рушди соҳибкорӣ сурат гирифт ва хулосаҳо барои бартараф намудани

мушкилоти чойдошта аз ҷониби муҳаққиқ пешниҳод гардидаанд, аз ҷумла:

- Муносибатҳои соҳибкорӣ танзимкунандаи қонунгузорӣ қисмати таркибии қонунгузории мустақили соҳибкорӣ мебошанд, ки дар шароити иқтисодиёти бозоргонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бавуҷуд омадаанд. Бинобар ин консепсияи ҳуқуқи соҳибкорӣ дар заминаи Кодекси соҳибкорӣ бояд рушд намояд ва ба талаботи маънавию иқтисодии истеъмолкунандагони ватанӣ мувоғиқ бошад;
- Муносибатҳои соҳибкорӣ ин муносибатҳое мебошад, ки ба фаъолияти истеҳсоли алоқаманданд (таёр намудани маҳсулот ва ё хизматрасонӣ) ва барои ба даст овардани фоида равона гардидаанд. Онҳо ҳам истеҳсолоти мол ва ҳам соҳаи истеъмолоти онро фаро мегиранд, ҳусусияти пулакӣ доранд ва дар доираи шакли муайяни ҳуқуқӣ бавуҷуд меоянд, тафйир меёбанд ва қатъ мегарданд;
- Фаъолияти соҳибкорӣ дар шакли ҳуқуқӣ дар ҷомеаи озод мавҷуд буда, ба субъектони ин фаъолиятро амаликунанда интихоби озоди соҳа, самт ва намуди фаъолиятро кафолат медиҳад;
- Рақобат ба табияти ҳуқуқии муносибатҳои соҳибкорӣ пайваст мебошад, чунки ҳар як соҳибкори серҳаракат ва корчалон кӯшиш менамояд, ки мизоҷ моли ӯро ҳарад ва аз ин амал ӯ фоидай бештарро ба даст орад;
- Принципҳои асосии амалкуни иқтисоди бозоргонӣ инҳо мебошанд: озодии фаъолияти иқтисодӣ, ҳочагӣ ва соҳибкории ҳусусӣ ва гурӯҳи иҷтимоӣ; бартарияти истеъмолкунанда; дар назди истеъмолкунанда намуди маҳсуси ҷавобгарӣ ба вучуд меояд ва истеъмолкунанда ҳоҳиш, ирода ва табъи ҳудро ба истеҳсолкунанда мефармояд; нархгузорӣ дар бозор: нарх дар бозор дар натиҷаи савдои фурӯшанд ва ҳаридор, таъсири мутақобилаи талабот ва пешниҳод ба вучуд меояд; муносибатҳои шартномавӣ; рақобат; танзими давлатии бозор ва муносибатҳои бозоргонӣ;

- Вазифаи хуқуқи соҳибкорӣ ин самти асосии таъсиррасонии он ба муносибатҳои соҳибкорӣ мебошад. Ду вазифаи асосии хуқуқи соҳибкориро чудо меқунанд: танзимкунанда ва ҳифзкунанда.

1) Вазифаи танзимкунандагӣ танзими давлатии инкишофи мусбати муносибатҳои соҳибкориро ифода меқунад.

2) Вазифаи ҳифзкунандагии хуқуқи соҳибкорӣ ҳифзи муносибатҳои соҳибкориро аз таҷовуз, муносибатҳои тангкунӣ, ки ба шахс, ҷамъият ва давлат заароваранд, таъмин менамояд.

ФАСЛИ XIII

Ҳифзи хуқуқи истеъмолкунандагон дар муомилоти граждани иттилооти рекламавӣ(ассистент Мавлоназаров О.А.)

Актуали будани мавзӯъ. Гузаштан ба иқтисоди бозоргонӣ дар шароити бозорӣ таъғиротҳои куллӣ ба вучуд омаданд ва дигар ғояҳо аз қабили реклама ба вучуд омаданд. Маълум аст, ки ягон мол, хизматрасонӣ дар бозор нақши онро рад намекунад. Мувофиқи Қонуни ҶТ «Дарбораи ҳимояи хуқуқи истеъмол-кунандагон» аз 9 декабря соли 2004, №72 Истеъмолкунанда – шахси воқеӣ ё ҳуқуқие, ки ният дорад мол (ичрои кор, хизматрасонӣ) – ро фармоиш дихад ё ҳаридорӣ намояд, ё худ онҳоро танҳо барои эҳтиёҷоти шахсӣ, оилавӣ, рӯзгор ва ғайра, ки бо анҷом додани фаъолияти соҳибкорӣ алоқаманд намебошанд, истифода намояд. Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад: ба маърифатнокӣ дар соҳаи ҳимояи хуқуқҳои истеъмолкунандагон; ба маълумот доир ба мол (кор, хизматрасонӣ) ва ҳамчунин доир ба истеҳсолкунандагони (ичрокунандагони, фурӯшандагони) он; ба бехатарии мол (кор, хизматрасонӣ); ба интихоби озоди мол (кор, хизматрасонӣ); ба сифати муносиби мол (кор, хизматрасонӣ); ба ҷуброни пурраи зараре (зиёне), ки бинобар нуқсони мол (кор, хизматрасонӣ) расидааст; ба ҳимояи хуқуқҳои худ; ба таъсис додани

ит-тиҳодияҳои ҷамъиятии истеъмолкунандагон; ба пешниҳод қардани таклифу дархостҳо оид ба беҳтар қардани сифати мол (кор, хизматрасонӣ) ба истеҳсолкунандагон (форӯшанд). Ҳуқуқҳои дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинигардидаи истеъмолкунандагонро суд ҳимоя мекунад. Даъвоҳо ба суди маҳалли зисти даъвогар ё маҳалли ҷойгиршавии ҷавобгар ва ё маҳалли зарари расида пешниҳод қарда мешаванд.

Тавассути реклама таъсироти қалон ба шуури истеъмолкунандагон расонида мешавад. Дар баробари ин дар амалияи ҷамъяти ва қонунгузори ҶТ баъзе камбузидҳои назаррас мавҷуд ҳастанд, ки боиси ислоҳ намудани онҳо пеши кор меояд. Инчунин иҷрои масъалаи ҳифзи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон дар фаъолияти рекламавӣ ва ҳифзи ҳуқуқҳои онҳо дар амалияи судӣ кам ба ҷашм мерасад.

Бо мақсади ташкили механизми ҳифзи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон дар иттилооти рекламавӣ бояд тадқиқоти илмӣ комплекси гузаронида шавад.

Дараҷаи коркарди мавзӯи кор. Масъалаи ҳифзи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон дар фаъолияти рекламавӣ дар замони ҳозира масъалаи мубрами рӯз аст.

Объект ва предмет тадқиқот. Объекти илмӣ-тадқиқотиро муносибатҳо оид ба ҳифзи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон дар муомилоти гражданий итилооти рекламавӣ ташкил медиҳад.

Предмети тадқиқоти бошад нуқтаи назария, ақида инчунин меъерҳои қонунгузории ба ҳисоб меравад.

Мақсади асосии корҳои илмӣ тадқиқоти инкишоф додани сатҳи шуурноки, васеъ намудани ҷаҳонбинӣ, ҳудшиноси ва бартараф намудани камбузидҳои ҷойдошта дар қонунгузори ва хизмат ба ҳалқу ватанамон мебошад. Дар рафти омӯзиши корҳои илмӣ тадқиқотӣ яз як қатор маводҳои ватаниву ҳориҷи вазеъистифода намудам. Дар

баробари ин бояд такид соҳт, ки аз соли 2011 то соли 2015 ба як қатор дастовардҳои илмӣ тадқиқоти вобаста ба рисолаи номзадӣ аз чоп баромаданд.

Бояд илова намуд, ки ду мақолаи дигарам дар мавзӯи “Понятие и структура гражданско-правовых средств, используемых для защиты прав потребителей рекламной информации в гражданском обороте” ва “Зашита прав потребителей рекламной информации в гражданском обороте: понятие и юридическая природа” омодаи чоп мебошанд. Вобаста ба мақолаҳои дар броло зикришуда аз адабиётҳои зеррин истифода намудам: С.С. Алексеева, М.И. Брагинского, С.Н. Братуся, Ш.К. Гаюрова, В.П. Грибанова, Ю.Г. Басина, В.В. Витрянского, О.С. Иоффе, Ф.Ю. Кабалкина, Ю.Х. Калмыкова, О.А. Красавчикова, Ш. Менглиева, В.А. Ойгензихта, Д.Ш. Сангинов, М. З. Раҳимов, Б.И. Пугинского, М.З. Раҳимова, Д.Ш. Сангинов, Е.А. Суханова, А.Е. Шерстобитова, Н.Шонасурдинов ва дигаронро истифода намудам.

Хулоса, бояд қайд намуд, ки вобаста ба корҳои илмӣ тадқиқотӣ дар кори илмиам вобаста ба қонунгузори амалкунанда ва худи амалияи ҷамъиятий як қатор камбузидҳо ошкор кардем ва онҳоро минбаъд пешниҳод ҳоҳем кард.

ФАСЛИ XIV

Тасисёбӣ ва рушди ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ
(дар мисоли Авғонистон, Эрон ва Тоҷикистон) (дотсент Ғафуров
А.Д.)

Мубрамияти мавзӯъ. Дар охири асри гузашта тағйиротҳои кули дар ҳаёти сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва ҳуқуқии давлатҳои рӯ ба тараққӣ бамиён омад, аз ҷумла Ҷумҳурии Исломии Авғонистон, Ҷумҳурии Исломии Эрон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар давлатҳои собиқ шуравӣ ба монанди Ҷумҳурии Қирғизистон, Федератсияи Россия ва гайра. Яке аз нишондиҳандаҳои мавқеи устувор доштани давлатҳои рӯ ба тараққӣ доштани мустақилияти оммавии молиявӣ аст. Маҳз мавҷудияти захираҳои молиявии оммавӣ ва базаи молиявӣ барои амали намудани ҳамаи вазифаву функцияҳои давлат шароит фароҳам меоварад. Вазифаи аввалиндарачаи илми ҳуқуқи молиявӣ омузиши танзими ҳуқуқии фаъолияти молиявии давлатҳои рӯ ба тараққӣ мебошад. Аз ин рӯ, омузиши тасисёбӣ ва рушди ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ (дар мисоли Авғонистон, Эрон ва Тоҷикистон) барои илми ҳуқуқи молия айни мудаост.

Мақсади таҳқиқоти илмӣ. Мақсади таҳқиқоти илмӣ коркарди назария ва консепсияи ташакули ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ ҳамчун соҳаи мустақили ҳуқуқ ва таҳлили механизми амалинамоии муносибатҳои ҳуқуқи молиявӣ дар бахши қонунгузории буҷетӣ, андоз, бонкӣ, асъории ин давлатҳо мебошад.

Мақсади мазкур зарурати бамиёнгузории вазифаҳои зайлро пеш овардааст:

- омузиши мушкилоти табияти ҳуқуқии ташакулёбии ҳуқуқи молиявии давлатҳои рӯ ба тараққӣ ва муайян намудани ҷойи он дар низоми ҳуқуқ;
- омузиши шаклҳои ташкилию ҳуқуқии фаъолияти субъектони муносибатҳои ҳуқуқи молиявии давлатҳои рӯ ба тараққӣ;

- ошкорнамоии мазмунни назариявии ҳуқуқи бучетӣ, сиёсати бучетӣ, муносибатҳои ҳуқуқи бучетӣ ва низоми бучетии давлатҳои рӯ ба тарққӣ;
- коркарди тавсияҳои амалӣ оид ба такмили қонунгузории танзимкунандай институтҳои молиявва меъёрҳои ҳуқуқи молиявии давлатҳои рӯ ба тараққӣ.

Пешниҳодҳои илман асоснок. Навовари дар таҳқиқи комплексии бавуҷудоӣ, инкишофёбӣ ва рушди ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ дар замони муосири инкишофи низоми ҳукуқ ва илми ҳуқуқшиносӣ ифода мейёбад.

Дар натиҷаи таҳқиқоти илмӣ чунин пешниҳодҳои илман асоснок пешкаш гардид:

- Ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ, аз ҷумла Авғонистон, Эрон, Қирғизистон ва Тоҷикистон дар шароити бозоргонӣ тағйир ёфт. Навобаста аз он ки қисмати муносибатҳои ҳуқуқи молиявӣ аз ҷониби меъёрҳои ҳуқуқи хусусӣ танзим карда мешаванд, дар маҷмӯъ муносибатҳои ҳуқуқии оммавӣ-молиявӣ тамоюли рӯ ба рушд доранд, ки предмети омузиши ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққиро ташкил медиҳанд.

- Дар асоси таҳқиқот ҳолати ҳуқуқии субъектони муносибатҳои ҳуқуқи молиявӣ муаллиф салоҳияти ин субъектонро ошкор намуд;

- Муаллиф ҳуқуқи молияро ба маънои васеъ ва маҳдуд маънидод карда, такид намуд, ки методи ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ танҳо дорои хислати императивӣ мебошанд. Ҳуқуқи молияи ин давлатҳо танзимкунандай муносибатҳои ҷамаъиятии воқеан мавҷудбуда дар соҳаи молия, андоз, бучет, бонк ва асьор мебошад;

- Ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ ҳамчун соҳаи мустақили ҳуқуқ меъёрҳои ҳуқуқии ба ҳам алоқаманд ва ба ҳам вобаста мебошад, ки муносибатҳои ҷамъиятиро оид ба ташаккул, тақсимнамоӣ ва истифодабарии маблағҳои пулӣ бунёдҳои марказонидашуда ва гайримарказонидашуда ба танзим медарорад;

- Алоқамандии назарияи ҳуқуқи андоз ва бүтөн ба назар мерасад. Дар айни ҳол андозҳо, ки аз ҷониби субъектони ҳочагидорӣ пардоҳт мегарданд ба ҳайси манбаи асосии низоми бүтөнӣ давлатҳои рӯ ба тараққӣ баромад мекунанд;

- Функцияи танзимнамоии ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ дар он ифода меёбад, ки давлатҳо тавасути меъёрҳои ҳуқуқи молия бо мақсади иҷроиши функция ва вазифаҳо метавонанд сармоягузорони ҳусусиро ҷалб намоянд.

Пешниҳодҳое, ки дар натиҷаи таҳқиқот пешниҳод гардиданд барои рушди илми ҳуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ, такмили қонунгузории онҳо дар соҳаи молитвайӣ кӯмак хоҳанд намуд.

ФАСЛИ XV

Танзими ҳуқуқии соҳибкории хурд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон(ассистент Шарифов И.М.)

Муҳимияти мавзӯъ. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мағхуму моҳияти ҳуқуқии соҳибкории хурд то ҳол ба пурагӣ нокушода мондааст, ва ташаккулу инкишофёбии қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи соҳибкории хурд, ҳолати ҳуқуқии субъектони соҳибкории хурд, хусусиятҳои бақайдгирии субъектони соҳибкории хурд, асосҳои ҳуқуқии дастгирии давлатии субъектони соҳибкории хурд, сабабҳои ҳуқуқӣ ва маҳдудиятҳо вобаста ба инкишофи соҳибкории хурд, омилҳои дигаре, ки садди роҳи пешравии ин намуди фаъолият мегарданд, мавриди таҳлил қарор нағирифтааст. Ҳоло он, ки дар доираи ин намуди фаъолият қисмати бузурги иноватсияи мусоидаткунанда ҷиҳати пешбурди ҷарагаёнҳои илми-техникии чомеа ва ҳамчунин омилҳои даркорио ташаккулдиҳии синфи миёна барои беҳдошти амнияти иҷтимоӣ ва сиёсии чомеа мавҷуд аст.

Аз руи маълумотҳои Кумитаи давлатии Омор ва Кумитаи андози назди ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон имрӯзҳо дар қишвар қисмати зиёди аҳолӣ ба фаъолияти соҳибкории хурд дар шакли корхонаҳои хурд ва соҳибкорони иинфиродӣ бе таъсиси шахси ҳуқуқӣ ва инчуниҳои дехқонӣ фаъолият доранд, ки дар онҳо микдори зиёди аҳолӣ бо кор фаро гирифта шудаанд. Ва дар баробари ин қисмати зиёди андозупорандагон ба ҳисоб мераванд.

Рушди соҳибкорӣ ва мусоидати ҳамаҷониба ба фаъолияти он аз ҷумлаи вазифаҳои аввалиндарачаи Ҳукумати мамлакат аст, зоро фаъолияти соҳибкорӣ, хусусан соҳибкории хурд яке аз омилҳои муҳими баланд бардоштани сатҳу сифати зиндагии мардуми қишвар ва заминаи боэътиномоди таъмини рушди босуботи

иқтисодиёти миллӣ, афзун намудани табақаи миёнаҳол ва ҳалли масъалаҳои иқтисодиву иҷтимоӣ мебошад.

Чунки имрӯз давлат ва ҳукумат ҷиҳати рушди соҳибкорӣ заминаи хеле мусоид фароҳам оварда, ба ҳар фарди Тоҷикистон имкон медиҳад, ки дар ин бахш сабиткорона фаъолият намоянд. Далели чунин гуфтаҳо қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳимоя ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» мебошад, ки мақсад аз қабули қонуни мазкур муайян намудани субъектҳои фаъолияти соҳибкорӣ, ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии онҳо, тартиби бақайдгирии онҳо, ҳимоя ва дастгирии давлатии фаъолияти соҳибкорӣ, ҷавобгарӣ барои монеаи ғайриқонунӣ ба фаъолияти соҳибкорӣ шудан мебошад. Инчунин муғовиқи ин қонун давлат баҳри дастгирий ҷиҳати рушди фаъолияти соҳибкорӣ аз он ҷумла соҳибкории хурд таъсиси Бизнес - инкубаторҳоро иҷозат медиҳад, ки мақсади ташкилшавии онҳо рушду дастгирии соҳибкории хурд ва миёна мебошад. Вазифаҳои асосии бизнес – инкубаторҳо дар бахши соҳибкории хурд инҳо мебошанд: ташкили хизматрасонии босифат ва қасбӣ барои субъектони соҳибкории хурд ва навтаъсис дар ҳама марҳилаҳои фаъолияташон тавассути дастгирии методӣ, иттилоотӣ, машваратӣ, омӯзишӣ ва ҳукуқӣ, ҳамчунин рушди ҳамкорӣ байни субъектҳои соҳибкории хурд ва миёна, ба ичора додани биноҳо ба онҳо бо шартҳои имтиёznок, баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ ва маърифатнокии ҳуқуқии соҳибкорони хурд, ташкили ҳамкории субъектҳои соҳибкории хурд бо мақомоти давлатӣ, муайян ва ҳал кардани масъалаҳои ба миёномада дар фаъолияти субъектҳои соҳибкории хурд дар сатҳи ҷумҳурияйӣ ва маҳаллӣ, додани маслиҳатҳо оид ба масъалаҳои андозбанӣ, хизматрасонӣ доир ба тартиб додани ҳисботи муҳосибӣ ва андозӣ, амалӣ намудани дигар вазифаҳое, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст.

Фаъолияти соҳибкорӣ тибқи муқарароти қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаклҳои зерин амалӣ карда мешавад:

- бо таъсиси шахси ҳуқуқӣ
- бе таъсиси шахси ҳуқуқӣ
- бо истифодаи меҳнати кироя
- бе истифодаи меҳнати кироя

Ба субъектҳои соҳибкории хурд соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқии ба фаъолияти соҳибкорӣ машғуле дохил мешаванд, ки дар саромояи оинномавии онҳо ҳиссаи иштироқи давлатаз 25 фоиз зиёд набуда, андозаи даромади умумии онҳо дар авали соли андоз бе назардошти андоз аз арзиши иловашуда аз ҳадди чоркаратаи муқаррарнамудаи Кодекси андоз зиёд набошад, инчунин шумораи миёнаи кормандон дар давраи соли тақвимӣ на зиёдтар аз 30 нафар, барои истеҳсол-кунандагони маҳсулоти кишоварзӣ бошад то 50 нафар бошад. Инчунин ба субъектҳои соҳибкории хурд соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқие мансубанд, ки гардиши маблағи онҳо дар як сол то 500 000 (панҷсад ҳазор) сомонӣ аст. Аз муқаррароти овардашуда бармеояд, ки соҳибкории хурд дар ду шакл, яъне соҳибкории инфиродӣ ва фаъолияти соҳибкорӣ дар шакли шахси ҳуқуқӣ ба амал бароварда мешавад. Инчунин ба субъектҳои соҳибкории хурд соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқие, ки ба фаъолияти истеҳсоли молҳои зераксизӣ, таҳвили алюминийи аввалия, фаъолияти бонкӣ ва сугуртавӣ, фаъолияти вобаста ба идоракуни фондҳои сармоягузорӣ, фаъолияти касбӣ дар бозори қоғазҳои қиматнок машғуланд, мансуб нестанд.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот. Чуноне, ки дар боло қайд намудем, яке аз шаклҳои соҳибкорони хурд ин соҳибкорони инфиродӣ мебошанд. Соҳибкории инфиродӣ фаъолияти мустаъқилонаи шахси воқеие мебошад, ки бидуни таъсиси шахси ҳуқуқӣ аз номи худ, таҳти таваккал ва бо масъулияти амволи худ

бо мақсади гирифтани фоида (даромад) равона карда шудааст. Ба чумлаи шахсони воқеие, ки бо фаъолияти соҳибкории инфиродӣ машғул шуда метавонанд, шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд мансубанд. Шаҳрванд ба соҳибкории инфиродӣ аз мавриди ба болиг расидан аз ҷумла агар тибқи қонун издивоҷ то ба сини ҳаждаҳсола расидан иҷозат бошад, вақте ки он дорои қобилияти амалқуни пурра мегардад, машғул шуда метавонад. Дар дигар сурат онҳо танҳо дар сурати дорои қобилияти пурраи амал будан метаваонанд ба ҷунин фаъолият машғул шаванд. Шаҳрвандон аз рӯзи бақайдирӣ давлатӣ бо фаъолияти соҳибкорӣ машғул шуда метавонанд. Вазъи ҳуқуқии соҳибкорони инфиродӣ мувофиқи б. З м. 24 КГ, ба вазъи ҳуқуқии ташкилотҳои тиҷоратӣ баробар мебошанд. Соҳибкори инфиродӣ ҳақ дорад аз меҳнати кироя истифода баранд ва кормандро аз кор озод намояд. Баъди додани андоз аз фоидаи бадастовардааш мустаъқилона истифода барад.

Ҳамзамон бояд дар назар дошт, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хочагии дехқонӣ (фермерӣ)» аз 10 майи соли 2002 хочагии дехқониро намуди алоҳидаи шакли ташкилию ҳуқуқии фаъолияти инфиродии соҳибкорӣ эътироф менамояд.

Бақайдирӣ давлатии шахси воқеиро ба сифати соҳибкори инфиродӣ мақомоти анҷомдиҳандай бақайдирӣ давлатӣ дар муддати се рӯзи корӣ аз рӯзи пешниҳод намудани ҳучҷатҳои мувофиқи қонун нишондодашуда амалий мегардонад. Ҳучҷатҳои тасдиқунандай бақайдирӣ давлатии шахси воқеиро ба сифати соҳибкори инфиродӣ Шаҳодатнома дар бораи бақайдирӣ давлатии шахси воқеӣ ба сифати соҳибкори инфиродӣ ва ё Патент барои ҳуқуқи амалий гардонидани фаъолияти соҳибкории инфиродӣ мебошанд. Шахси воқеӣ метавонад фаъолияти соҳибкории инфиродиро дар асоси Патент барои ҳуқуқи амалий

гардонидани намудҳои фаъолияти соҳибкории инфиродӣ тибқи рӯйхате, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мешавад, амалӣ намояд. Шахси воқеӣ наметавонад дар як вақт ҳам соҳиби Патент барои ҳуқуқи амалӣ гардонидани фаъолияти соҳибкории инфиродӣ ва ҳам соҳиби Шаҳодатнома дар бораи бақайдгирии давлатии шахси воқеӣ ба сифати соҳибкори инфиродӣ бошад.

Холо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Ассоциатсияи миллии соҳибкории хурд ва миёнаи Ҷумҳурии Тоҷикистон кору фаъолият менамояд, ки ҳанӯз соли 1993 ташкил шуда буд ва мақсади фаъолияти он мусоидати ҳамаҷониба ҷиҳати рушди соҳибкории хурду миёна, зерсоҳторҳои бозорӣ ва ҳаммувоғиқшудани амали онҳо ба талаботҳои муосири бозорӣ мебошад.

Хулоса, имрӯзҳо инкишофи соҳибкории хурд дар Ҷумҳурий, ягона имконият ва роҳи дар наздиктарин муҳлат ба таври таҷрибавӣ паст кардани сатҳи бекорон, аз байн бурдани сатҳи камбизоатӣ ва дар навбати аввал боло бурдани шумораи синфи коргар мебошад. Чунки фаъолияти соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бештар дар шакли соҳибкории хурд ва миёна равнақ ёфтааст. Барои дастгирии соҳибкории хурду миёна, вусъат додани ин соҳти фаъолият бояд аз ҷониби Ҳукумат ҷораҳои мусодаткунанда андешида шавад, чунки ин наздиктарин баромади иқтисодиёти миллӣ аз буҳрон ва рушди муносибатҳои бозоргони ба ҳисоб меравад.

**РЎЙХАТИ МАВОДИ ЧОПШУДАИ УСТОДОНИ КАФЕДРА ОИД
БА МАВЗЎИ «НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЯИ ТАНЗИМИ УМУМӢ ВА
ХУСУСӢ-ҲУҚУҚИИ МУНОСИБАТҲО ДАР БАХШИ
СОҲИБКОРӢ ВА МЕҲНАТ» ДАР ДАВРАИ ҲИСОБОТИИ
СОЛҲОИ 2011-2015**

Китобҳо ва монографияҳо:

1. Бобокалонов Ф.М. Избранные труды по трудовому праву и праву социального обеспечения. – Душанбе: «Сино», 2013.- 374 с.
2. Бозоров Р.Б. Правовое регулирование инвестиционных отношений. Монография. – Душанбе: «Сино», 2012.- 220 с.
3. Гафуров А.Д. Теоретические проблемы формирования и развития основных институтов финансового права развивающихся стран (на примере Исламской Республики Афганистан, Исламской Республики Иран и Республики Таджикистан). Монография. – Душанбе: «Сино», 2012. – 224 с.
4. Гафуров А.Д. Формирование и развитие финансового права развивающихся стран (На примере Исламской Республики Афганистан, Исламской Республики Иран и Республики Таджикистан). Монография. – Душанбе: «Сино», 2012. – 308 с.
5. Гафуров А.Д. Формирование и развитие финансового права развивающихся стран (на примере Исламской Республики Афганистан, Исламской Республики Иран и Республики Таджикистан). Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. - Бишкек, 2015. – 49 с.
6. Гафуров А.Д. Формирование и развитие финансового права развивающихся стран (на примере Исламской Республики Афганистан, Исламской Республики Иран и Республики Таджикистан). Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. - Бишкек, 2015. – 380 с.

7. Гафуров, А.Д. Развитие некоторых институтов финансового права развивающихся стран (на примере Афганистана, Ирана, Кыргызстана и Таджикистана) [Текст]: Монография. – Бишкек, 2014. – 210 с.

8. Кабутов Э.Д. Проблемы частноправового регулирования отношений по оказанию услуг трудоустройства в Республике Таджикистан. Автореферат диссертации к.ю.н., - - Душанбе, 2014. - 25 с.

9. Кабутов Э.Д. Проблемы частноправового регулирования отношений по оказанию услуг трудоустройства в Республике Таджикистан. Диссертации кандидата юридических наук. - Душанбе. 2014. - 202 с.

10. Мирбобоева Р.В. Товарный знак как объект правовой охраны в Республике Таджикистан: современное состояние и перспективы. Монография (на русском языке). - Душанбе: «Сино», 2012. - 192 с.

11. Мирзоев П.З. Внедоговорная ответственность государства за вред, причиняемый предпринимателям. Автореферат диссертации к.ю.н. - - Душанбе, 2012. - 22 с.

12. Мирзоев П.З. Внедоговорная ответственность государства за вред, причиняемый предпринимателям. Монография. - Душанбе: “Эрграф”, 2013. - 168 с.

13. Нодиров Ф.М. Ҳуқуқ. Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни факултетҳои иқтисодӣ ва мактабҳои олии иқтисодӣ. - Душанбе: “Империал-групп”, 2014. – 638 с.

14. Нодиров Ф.М. Правовые вопросы изменения и расторжения договора. Монография. – Душанбе: «Сино». 2012. – 228 с.

15. Нодиров Ф.М. Договор как основание возникновения обязательства: проблемы теории и законодательства. Монография. – Душанбе: «Сино». 2012. – 164 с.

16. Нодиров Ф.М. Ҳуқуқи иқтисодӣ. Қисми 2. Китоби дарсӣ. - - Душанбе, 2014. - 350 с. (ҳамуаллифӣ)

17. Нодиров Ф.М. Ҳуқуқ. Китоби дарсӣ. - Душанбе: «Сино», 2015. – 647 с.
18. Пулатов А.С. Правовое регулирование предпринимательской деятельности иностранных хозяйствующих субъектов на территории Республики Таджикистан. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - - Душанбе, 2014. – 22 с.
19. Пулатов А.С. Правовое регулирование предпринимательской деятельности иностранных хозяйствующих субъектов на территории Республики Таджикистан. Диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - - Душанбе, 2014. – 198 с.
20. Раҳимов М.З. Техникаи қонунгузорӣ. Душанбе: “Шуҷоиён”.2011.- 200 с. (ҳаммуаллифӣ).
21. Раҳимов М.З. Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи рақобат ва маҳдудкунии фаъолияти инҳисорӣ дар бозорҳои мол». / Қонунгузорӣ, 2011, № 2. – С. 113-137 (ҳаммуаллифӣ).
22. Раҳимов М.З. Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд”. - Душанбе: “Империал- Групп”, 2011. - 132 с. (ҳаммуаллифӣ).
23. Раҳимов М.З. Тафсири Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи мурофиаи судии иқтисодӣ. - Душанбе: “Шуҷоиён”, 2011. - 200 с. (ҳаммуаллифӣ).
24. Раҳимов М.З. Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон. “Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд”. Нашри дуввум. - Душанбе: “Империал- Групп”, 2012. - 132 с. (ҳаммуаллифӣ).
25. Раҳимов М.З. Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Таджикистан. / Под. ред.профессора М. З. Раҳимова.- - Душанбе, 2012. - 573 с. (в соавторстве)

26. Раҳимов М.З. Консепсияи пешгӯии инкишофи қонунгузории Тоҷикистон. Барномаҳои татбиқи консепсияи пешгӯии инкишофи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012 – 2015. Душанбе: “Сино” 2012. - 124 с.(ҳаммуаллифӣ).
27. Раҳимов М.З. Тафсири қисми 3 Кодекси гражданий Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: “Эр-граф”, 2013. - 303 с. (ҳаммуаллифӣ).
28. Раҳимов М.З. Тафсири кодекси мурофиавии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.(Нашри дуввум). - Душанбе: “Эр- граф”, 2013. - 503 с. (ҳаммуаллифӣ).
29. Раҳимов М.З. Истилоҳоти соҳаи сохтори давлатӣ, мақомоти суди ва ҳифзи ҳуқуқ дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: “Азия - принт”, 2014. - 170 с.
30. Раҳимов М.З. Асосҳои давлат ва ҳуқуқ китоби дарси барои синфи 8. – - Душанбе, - 2014 с. (ҳаммуаллифӣ).
31. Раҳимов М.З. Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи санадҳои меъёри - ҳуқуқӣ». - - - Душанбе, 2014. - 287 с. (ҳаммуаллифӣ).
32. Раҳимов М.З. Вазъи ҳуқуқии бедарак гумшудагон тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. - - - Душанбе, 2014. - 130 с. (ҳаммуалифӣ).
33. Раҳимов М.З. Правовой статус без вести пропавших по законодательству Республики Таджикистан. - - Душанбе, 2014. - 130 с. (в соавторстве).
34. Rahimov M.Z. Lagal status of missing persons under the legislation of the Repudlik of Tajikistan. - Dushanbe, 2014.- 130 p.
35. Раҳимов М.З. Избранные труды погражданскому и препринимательскому праву. - - Душанбе, 2014. - 800 с.
36. Раҳимов М.З. Тафсири Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: “Андалеб-Р”, 2015. - 360 с. (ҳаммуалифӣ).

37. Ризоева С.К. Проблемы защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей по законодательству Республики Таджикистан. Монография. – Душанбе: «Андалеб-Р». - 2015. 184 с.
38. Ризоева С.К. Проблемы защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей по законодательству Республики Таджикистан. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - - Душанбе, 2015. - 183 с.
39. Ризоева С.К. Проблемы защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей по законодательству Республики Таджикистан. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - - Душанбе, 2015. - 23 с.
40. Sanginov D.Sh. Tourism in the Republic of Tajikistan: Theory and practice of the legal regulation. - Tehran: «Avabook», 2014. - 378р.
41. Сангинов Д.Ш. Туризм дар Ҷумҳории Тоҷикистон. - Техрон: «Avabook», 2014. - 400 с. (Бо забони форсӣ).
42. Сангинов Д.Ш. Туризм в Республике Таджикистан: теория и практика правового регулирования. Монография. - Душанбе: «ЭР-граф». 2013. – 304 с.
43. Сангинов Д.Ш. Правовое регулирование отношений в сфере оказания социально-культурных услуг. Монография. - - Душанбе, «Эр-граф», 2014. – 208 с.
44. Сангинов Д.Ш. Мирзоев П.З. Ҳуқуқи соҳибкории Ҷумҳории Тоҷикистон. Китоби дарсӣ. - Душанбе: «Андалеб-Р». 2015. – 600 с.
45. Таджибаев Ш.А. Правовое регулирование фьючерсных договоров, заключаемых на товарных биржах. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - - Душанбе, 2014. – 26 с.

46. Таджибаев Ш.А. Правовое регулирование фьючерсных договоров, заключаемых на товарных биржах. Диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - - Душанбе, 2014. – 206 с.

47. Тафсири Қонуни ҶТ «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд»/Зери таҳрири номзади илмҳои хуқуқ, дотсент Насрудинов Э.С. – Душанбе: «Сино», 2012. - 124 с.(ҳайати муаллифон).

48. Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳимоя ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»/ Зери назари номзадҳои илмҳои хуқуқ, дотсентон Сангинов Д.Ш. ва Шонасридинов Н.Ш. – Душанбе: «Сино», 2012.- 170 с. (ҳайати муаллифон).

49. Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳимояи хуқуқи истеъмолқунандагон» / Зери таҳрири номзади илмҳои хуқуқ, дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе: «ЭР-граф», 2013. - 200 с. (ҳайати муаллифон).

50. Хуқуқ. Китоби дарсӣ. - Душанбе: «Эр-граф». 2012. – 392 с. (ҳайати муаллифон).

51. Ҳуқуқи гражданий Ҷумҳурии Тоҷикистон. Китоби дарсӣ. Қисми якум/ Муҳаррирони масъул: доктори илмҳои хуқуқ, профессор, мудири кафедраи хуқуқи гражданий факултети хуқуқшиносии ДМТ Фаюров Ш.К. ва номзади илмҳои хуқуқ, дотсент Сулаймонов Ф.С. – Душанбе: «ЭР-граф», 2013. - 320 с. (ҳайати муаллифон).

52. Ҳуқуқи гражданий Ҷумҳурии Тоҷикистон. Китоби дарсӣ. Қисми дуюм/ Муҳаррирони масъул: доктори илмҳои хуқуқ, профессор, мудири кафедраи хуқуқи гражданий факултети хуқуқшиносии ДМТ Фаюров Ш.К. ва номзади илмҳои хуқуқ, дотсент Сулаймонов Ф.С. – Душанбе: «ЭР-граф», 2014. - 435 с. (дар ҳамуаллифӣ).

53. Ҳуқуқи кишоварзӣ. Китоби дарсӣ. - Душанбе: «Бухоро», 2013. – 416 с. (дар ҳаммуаллифӣ).

Васоити таълимӣ:

54. Бобокалонов Ф.М. Некукори мардум. Бахшида ба 70 солагии доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Раҳимов З.А. – - Душанбе, 2014. – 64 с.

55. Бобокалонов Ф.М. Чакомаҳои зиндагӣ. Бахшида ба 75 солагии номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Курбонов Т.Қ. – - Душанбе, 2014. – 140 с.

56. Бобокалонов Ф.М. Оилаи солим - пойдории давлат. Таҳти назари Раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, доктори илмҳои фалсафа, профессор Хидирзода Махфират Умар. – Душанбе: «Аржанг», 2015. - 248 с.(бо ҳаммуаллифӣ).

57. Бобокалонов Ф.М. Ҳуқуқ. Васоити санчишӣ-тестӣ барои донишҷӯёни факултетҳои ДМТ ва мактабҳои олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Бахшида ба муносибати ҷашни 35-солагии кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорати факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - - Душанбе, 2015. - 390 с. (бо ҳаммуаллифӣ).

58. Боев М.З. Мавлоназаров О.А. Ҳуқуқи андози Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Эр-граф», 2012.- 100 с.

59. Бозоров Р.Б. Трудовое право Республики Таджикистан. Учебное пособие. – Душанбе: «Сино», 2014. – 228 с.

60. Кабутов Э.Д. Сафаров Д.С. Миралиев И.Қ. Асосҳои давлат ва ҳуқуқ. Васоити санчишӣ-тестӣ. - - Душанбе, 2012. – 220 с.

61. Кабутов Э.Д. Асосҳои давлат ва ҳуқуқ (васоити таълимӣ). - - Душанбе, 2013. - 354 с.

62. Мирбобоева Р.В. Сборник тестов (задач) по «Предпринимательскому и коммерческому праву» для студентов по специальности 0607, 0608, 0609 Экономика и управления. - Душанбе: «Сино», 2011. – 46 с.

63. Мирзоев П.З. Ҳуқуқи бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон (маҷмӯаи саволҳои тести). - - Душанбе, 2011. - 160 с.
64. Мирзоев П.З. Ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат (маҷмӯаи саволҳои тести). - - Душанбе, 2011. - 77 с.
65. Мирзоев П.З. Ҳуқуқи молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (маҷмӯаи саволҳои тести). - - Душанбе, 2011. - 160 с.
66. Мирзоев П.З. Ҳуқуқи бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ (Маҷмӯи лексия ва масъалаҳои амалӣ). - - Душанбе: «ЭР-граф», 2014.- 312 с.
67. Нодиров Ф.М. Боев М.Ф. Ҳуқуқи соҳибкорӣ. Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Эр-граф», 2012.- 96 с.
68. Нодиров Ф.М. Боев М.Ф. Ҳуқуқи биржавӣ. Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Эр-граф», 2012. – 140 с.
69. Нодиров Ф.М. Асосҳои давлат ва ҳуқуқ. Васоити санчишӣ-тести. - Душанбе: «Эр-граф», 2012.- 148 с.
70. Раҳимов М.З. Маҷмӯаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ доир ба фаъолияти Маҷлиси олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: «Шарқи озод», 2011. - 319 с.(ҳаммуаллифӣ).
71. Раҳимов М.З. Санадҳои ҳуқуқӣ доир ба ҷараёни фаъолияти қасби дар Маркази миллии қонунгузории назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: “Эр-граф”, 2012. - 80 с.
72. Раҳимов М.З. Фарҳанг русӣ ба тоҷикии истилоҳоти ҳуқуқ (Русско- таджикский словар юридических терминов). - Душанбе: “Бухоро”, 2014.- 328 с.
73. Раҳимов М.З. Истилоҳоти соҳаи меҳнат, ҳифзи иҷтимоӣ, тандурустӣ, фарҳанг, илму маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон. - - Душанбе: “Бухоро”, 2014. - 200 с. (ҳаммуаллифӣ).
74. Раҳимов М.З.Истилоҳоти соҳаи аграрӣ ва ҳифзи муҳити зист дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: “Шаҳпар”, 2014. - 228 с. (ҳаммуаллифӣ).

75. Раҳимов М.З. Истилоҳоти соҳаи, андоз гумрук ва фаъолияти бонкӣ дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон.- Душанбе: “Империал-Групп”, 2014. - 272 с. (ҳаммуаллифӣ).
76. Раҳимов М.З. Ислоҳоти соҳаи гражданиӣ, соҳибкори ва оилавӣ дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе: “Бухоро”, 2014. - 336 с. (ҳаммуаллифӣ).
77. Ризоева С.К. Ҳуқуки меҳнатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Даствури таълимӣ. – Душанбе: «Шучоиён», 2011. - 46 с.
78. Сангинов Д.Ш., Кабутов Э.Д. Право социального обеспечения Республики Таджикистан. Учебное пособие. - Душанбе: «ЭР-граф», 2013. – 204 с.
79. Сангинов Д.Ш. Предпринимательское право Республики Таджикистан. Учебное пособие. - Душанбе: «ЭР-граф», 2013. – 500 с.
80. Сангинов Д.Ш. Предпринимательское право Республики Таджикистан. Второе издание с изменениями и дополнениями. Учебное пособие. - Душанбе: «ЭР-граф», 2013. – 600 с.
81. Сангинов Д.Ш. Энергетическое право Республики Таджикистан (Курс лекций): Учебное пособие// Под общей ред. д.ю.н., проф. Гаюрова Ш.К. - Душанбе: «ЭР-граф». 2013.- 200 с.
82. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуки энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон (матни лексия): Воситаи таълимӣ/ Зери таҳрири умумии д.и.х., профессор Фаюров Ш.К. - Душанбе: «ЭР-граф». 2013. - 200 с.
83. Сангинов Д.Ш. Фарҳанги истилоҳоти ҳуқуки соҳибкорӣ (бо забонҳои тоҷикӣ ва руссӣ). Васоити таълимӣ. - Душанбе: «ЭР-граф», 2013. - 256 с.
84. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуки соҳибкории Ҷумҳурии Тоҷикистон: лугати истилоҳоти ҳуқуқӣ (бо забони тоҷикӣ ва руссӣ). Васоити таълимӣ. - Душанбе. 2013. - 144 с.

85. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи сайёхии Ҷумҳурии Тоҷикистон (санадҳои меъёригу ҳуқуқӣ). Васоити таълимию амалӣ. - - Душанбе, «Эр-граф», 2012. – 320 с.
86. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи таъминоти иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Воситаи таълимӣ. Нашри дуюм. – Душанбе: «Эр-граф», 2012.- 112 с.
87. Сангинов Д.Ш. Мирзоев П.З. Мавлоназаров О.А. Маҷмӯи саволҳои тестӣ (санчишӣ) аз фаниҳои ҳуқуқ, ҳуқуқи бонкӣ ва ҳуқуқи сайёхии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе: «Эр-граф». 2012. – 144 с.
88. Сангинов Д.Ш. Мавлоназаров О.А. Ҳуқуқ ва ҳуқуқи сайёхии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ. - - Душанбе, 2012. – 100 с.
89. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи сайёхии (туристии) Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Эр-граф». 2012. – 400 с.
90. Стандарти фанни «Ҳуқуқи инсон» барои синфи 11.// Муратиб: Сангинов Д.Ш. - - Душанбе, 2013. – 34 с.
91. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи рақобати Ҷумҳурии Тоҷикистон. Воситаи таълимӣ. - Душанбе: «ЭР-граф», 2014. – 200 с.
92. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи соҳибкории Ҷумҳурии Тоҷикистон (матни лексия): Воситаи таълимӣ. - Душанбе: «ЭР-граф», 2014. - 500 с.
93. Сангинов Д.Ш., Шонасридинов Н.. Кабутов Э.Д. Ҳуқуқи таъминоти иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Эр-граф», 2014. – 256 с.
94. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат: базаи электронӣ. - - Душанбе, 2014.
95. Сангинов Д.Ш., Саъдиев И.З. Ҳуқуқи сайёхии (туристии) Ҷумҳурии Тоҷикистон: Васоити таълимӣ - методӣ. - Душанбе: «Эр-граф», 2014. – 128 с.
96. Сангинов Д.Ш. Фаъолият ва номгуи асарҳои илмӣ ва илмӣ-омавии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсенти факултети ҳуқуқшиносии ДМТ, Бобокалонов Ф.М. - Душанбе: «Сино». 2015. - 93 с.

97. Сангинов Д.Ш., Шонасридинов Н.. Кабутов Э.Д. Ҳукуқи таъминоти иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Эр-граф», 2015. – 256 с.

98. Сангинов Д.Ш., Кабутов Э.Д., Ризоева С.К., Хоҷаева Р.М., Мавлоназаров О.А., Сангов С.И. Ҳукуқи интернетӣ ва ҳукуқи асъори Ҷумҳурии Тоҷикистон: Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Андалеб-Р», 2015. - 296 с.

99. Ҳукуқи андози Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ/ Зери назари номзади илмҳои ҳуқук, дотсент Шонасридинов Н.Ш. - Душанбе: «Эр-граф», 2012.- 360 с.

100. Шонасридинов Н.Ш., Бобокалонов Ф.М., Сангинов Д.Ш., Мавлоназаров О.А. Ҳукуқи меҳнатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар нақша ва мағҳумҳо). Васоити таълимӣ. - Душанбе: «Эр-граф», 2012. – 264 с.

Барномаи таълимӣ (дастури методӣ):

101. Барномаҳои намунавии таълимии кафедраи ҳукуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат. - Душанбе: «Сино». 2012. – 250 с. (ҳайати муратибон).

102. Барномаҳои фанҳои таълимӣ ва курсҳои маҳсусӣ кафедраи «Ҳукуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат»-и факултети ҳуқуқшиносии ДМТ. - - Душанбе, 2014.- 240 с. (ҳайати муратибон).

103. Бобокалонов Ф.М. Нодиров Ф.М. Барномаи «Ҳуқуқ» барои факултетҳои иқтисодии ДМТ. - - Душанбе, 2012. – 20 с.

104. Боев О.А. Нодиров Ф.М. Барномаи таълимии «Ҳуқуқи биржавии Ҷумҳурии Тоҷикистон». - Душанбе: «Эр-граф», 2011.- 21 с.

105. Боев М.Ф. Нодиров Ф.М. Барномаи таълимӣ аз фанни «Ҳуқуқи биржавии Ҷумҳурии Тоҷикистон». - - Душанбе, 2013. 12 с.

106. Мирзоев П.З. Барономаи кори аз фанни «Ҳуқуқи бонкӣ». - - Душанбе, 2013. - 20 с.

107. Мирзоев П.З. Барономаи кори аз фанни «Ҳуқуқи молия». - - Душанбе, 2013. - 24 с.
108. Программа курса «Финансовое право»// Составитель: Мирзоев П.З. - - Душанбе, 2011.- 28 с.
109. Силабус «Финансовое право»// Составитель: Мирзоев П.З. - - Душанбе, 2011. - 26 с.
110. Программа курса «Банковское право»// Составитель: Мирзоев П.З. - - Душанбе, 2011. – 18 с.
111. Сангинов Д.Ш. Барномаи таълимии фанни «Шаклҳои алтернативии баррасии баҳсҳои иқтисодӣ». - Душанбе. 2012. – 34 с.
112. Сангинов Д.Ш. Барномаи таълимии фанни «Ҳуқуқи сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон». - - Душанбе, 2011. – 20 с.
113. Сангинов Д.Ш. Барномаи таълимии фанни «Ҳуқуқи таъминоти иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон». - Душанбе, 2011. - 18 с.
114. Сангинов Д.Ш. Барномаи таълимии фанни «Ҳуқуқи рақобати Ҷумҳурии Тоҷикистон». Бозабони тоҷикӣ ва русӣ. - Душанбе, 2011. - 32 с.
115. Сангинов Д.Ш. Барномаи таҷрибаомузии истеҳсолии донишҷӯёни курси 4-5-уми шӯъбаи рӯзонаи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ дар Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташкилотҳои тиҷоратӣ. Мураттиб Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2013. - 24 с. (бо забони тоҷикӣ ва руссӣ).
116. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Ҳуқуқ” барои донишҷӯёни факултетҳои иқтисодии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Бобокалонов Ф.М. - Душанбе, 2015. - 32 с.
117. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Ҳуқуқи бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 3-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 20 с.

118. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хуқуқи меҳнатии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 3-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 22 с.

119. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хуқуқи андози Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 3-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 18 с.

120. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хуқуқи рақобати Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 3-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 16 с.

121. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хуқуқи сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 28 с.

122. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хуқуқи интернени Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 16 с.

123. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хуқуқи асьори Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 16 с.

124. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хуқуқи соҳибкории Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 34 с.

125. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хукуқи сармоягузории Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 24 с.

126. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хукуқи тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 20 с.

127. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хукуқи таъминоти иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 22 с.

128. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хукуқи молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 18 с.

129. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хукуқи бонкии мамлакатҳои хориҷӣ” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 16 с.

130. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хукуқи муфлисшавии бонк ва ташкилотҳои ғайрибонкӣ” барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисоси Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 22 с.

131. Силлабус (барномаи васеи корӣ) аз фанни “Хукуқи энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои донишҷӯёни курси 4-уми

иҳтиносини Танзими ҳуқуқии молия ва қарзи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ// Мураттиб н.и.ҳ., дотсент Сангинов Д.Ш. - Душанбе, 2015. - 20 с.

132. Шонасридинов Н.Ш. Нодиров Ф.М. Барномаи таълимии «Ҳуқуқи сохибкорӣ» барои донишҷӯёни курси 4-уми шӯъбаи рӯзона. - Душанбе, 2012. – 28 с.

Мақолаи илмӣ:

133. Бобокалонов F.M. К вопросу о становление и развитие трудового законодательства в период независимости Республике Таджикистан (1991-2011 г.)// Мачалаи Қонунгузорӣ. №3. 2011. - С. 13-24.

134. Бобокалонов F.M. Теоретико-методические аспекты механизма реализации социальной функции трудового права в сфере правового регулирования рынка труда и связанных с этим практические особенности порядка заключения трудового договора // Вестник ТНУ. 2012, №3/1 (79). - С.40-52.

135. Бобокалонов F.M. Некоторые правовые проблемы признания договора недействительным. Вестник ТНУ. 2012. №3/2 (83). - С.113-123 (дар ҳаммуалифӣ).

136. Бобокалонов F.M. Некоторые аспекты правового регулирования внешней трудовой миграции. «Проблемы становления и развития экономической науки в Таджикистане», посвященной 100-ле-тию академика Нарзикулова И.К. Материалы международной научно-практической конференции (24-25 ноября 2009 года) - Душанбе:, 2012. - С. 218-231.

137. Бобокалонов F.M. Социально-правовые аспекты защиты трудовых прав несовершеннолетних в условиях рыночной экономики. Материалы Республиканского научно-теоретического семинара на тему: «Проблемы развития предпринимательства в Республики Таджикистан: теория и практика» (Посвященной 50-летию доцента

кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета Таджикского национального университета Бобокалонова Гоиба Мергановича) (26.10.2013 г.). - Душанбе, 2014. - С.106-113.

138. Бобокалонов Ф.М. Трудовое и социальное законодательство в Республике Таджикистан: развитие и становление. Вестник Таджикского национального университета №3/4 (139). Научный журнал. Серия гуманитарных наук. 2014. - С.45-55.

139. Бобокалонов Г.М. Содержание и современное значение Кодекса законов о труде Таджикской СССР 1940 г./ Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)/ Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонова Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. - С.193-204.

140. Бобокалонов Г.М. Содержание и современное значение Кодекса законов о труде Таджикской СССР 1940г/ Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)/ Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. - С.193-204.

141. Бобокалонов Г.М. Правовые аспекты правового регулирования внешней трудовой миграции/ Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)/ Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. - С.214-223.

142. Бобокалонов Г.М. Законодательное закрепление социальной функции трудового права// 2015. - №3/2 (162). - С.103-111.

143. Бобокалонов Г.М. Масъалаҳои танзими ҳуқуқии функсиияи иҷтимоии меҳнати наврасон дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон// Вестник национального университета.3/4(170).2015.- С.29-35.

144. Бобокалонов Г.М. Постановления правительства как важнейший правовой источник развития правового регулирования труда, занятости, социального обеспечения и связанных с ними правовых отношений// Вестник национального университета.№3/11(188). - С.46-64.

145. Бобокалонов F.М. Масъалаҳои иҷтимоӣ нуқтаи меҳвари Паём://Паёми Президенти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23.01.2015г./Илм ва фановарӣ. (маҷаллаи илмӣ).Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. № 1(5), 2015. (бо ҳаммуалифӣ).

146. Бобокалонов F.М. Пешгуфткор. Марди роҳ. Ба хотири Аҳмадҷон қурбонов. // Душанбе 2015. - С.6-9.

147. Бобокалонов F.М. Танзими қонунгузории функсиияи иҷтимоии ҳуқуқи меҳнат дар Тоҷикистон//Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ баҳшида ба ҷаҳонҳои «700-солагии Мир Сайд Алии Ҳамадонӣ», «Соли оила» ва Даҳсолаи байналмилалии амалиёти «Об барои ҳаёт» солҳои 2005-2015. Ҳафтаи илм. Душанбе 2015. - С.287-289.

148. Бобокалонов F.М. К вопросу становление и развитие трудового законодательства Республики Таджикистана в период независимости (1991- 2011гг.). Право современного Таджикистана. Сборник научных трудов. Национального центра законодательства при Президенте Республики Таджикистан. Часть 2. // - Душанбе, ООО «Андалеб-Р», 2015 год. - С.155-177.

149. Бобокалонов F.М. Ташаккули меҳнати наврасон ва танзими ҳуқуқҳои онҳо дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон//Ҳаёти ҳуқуқи. - Душанбе, 2015. № 1 (09). -- С.31-41

150. Бобокалонов Ф.М. Масъалаҳои танзими ҳуқуқии функсиияи иҷтимоии меҳнати наврасон дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон.//Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон №3/4 (170) Маҷаллаи илмӣ. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. 2015. - С.29-35.

151. Бозоров Р.Б. Соотношение международного и национального законодательства об инвестиции// Нақши Конститутсия дар инқишиф соҳаҳои ҳуқуқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (маводҳои конференции илмӣ-назариявӣ бахшида ба 17-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон)/ Зери таҳрири н.и.ҳ., дотсент Диноршоев А.М. Душанбе: «Эксклюзив»2012. - С.52-60.

152. Бозоров Р.Б. Квалификация инвестиционных договоров// Обзор законов Узбекистан. 2012, №1.- С.27-32.

153. Бозоров Р.Б. Правовая прерода инвестиционного договора// Давлат ва ҳуқуқ. 2012, №1. - С.76-82.

154. Бозоров Р.Б. Юридическая конструкция инвестиционной деятельности.//Наука и новые Технологии. Бишкек. №8 2012.- С.170-174.Бишкек.

155. Бозоров Р.Б. Совершенствования понятия инвестиции по законодательству Республики Таджикистан.//Известия ВУЗОВ.№5.2012. Бишкек. - С. 204-204.Бишкек.

156. Бозоров Р.Б. Дифференциация инвестиционной и предпринимательской деятельности.//Известия ВУЗОВ Бишкек. №5.2012.- С.187-190.

157. Бозоров Р.Б. К вопросу о соотношении инвестиционного права со смежными отраслями права.//Наука и новые технологии. Бишкек. №8,2012.- С. 206 -209.

158. Бозоров Р.Б. Понятия и виды юридической ответственности за нарушения инвестиционного законодательства Республики Таджикистан.//Обзор законодательства Узбекистана. Ташкент. №3. 2012.- С. 53 -57.

159. Бозоров Р.Б. Материально-правовая и дисциплинарно правовая ответственность в инвестиционном праве.// Обзор законодательства Узбекистана Ташкент №4. 2012.- С. 10-16.
160. Бозоров Р.Б. Инвестиционная деятельность в приоритетном секторе экономики.//Известия ВУЗОВ. Бишкек. №1,2013.- С. 208 -211.
161. Бозоров Р.Б. Виды инвестиционных правоотношений. //Известия ВУЗОВ.№1,2013. - С. Бишкек.199 - 202.
162. Бозоров Р.Б. Признаки инвестиций. //Наука и новые технологии. Бишкек.№1,2013.- С. 184-187.
163. Бозоров Р.Б. Основания возникновения инвестиционных правоотношений. //Наука и Новые технологии. Бишкек, №1, 2013. – С.190 -194.
164. Бозоров Р.Б. Правосубъектность в инвестиционных правоотношениях.//Законодательство №1 (9), 2013. - С. 42-49.
165. Бозоров Р.Б. Двусторонние соглашения «О поощрении и взаимной защите инвестиций» как источник международного правового регулирования инвестиционных отношений. //Наука и новые технологии №2. - Бишкек.2014.- С. 123 -131.
166. Бозоров Р.Б. К вопросу о совершенствование правовых гарантий субъектов инвестиционной деятельности по законодательству Республики Таджикистан. Проблемы развития предпринимательство в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. - Душанбе: «Сино», 2014. - С.68-79.
167. Бозоров Р.Б. Новеллы законодательства Республики Таджикистан об инвестиции. Таджикистанский ежегодник международного публичного и частного права. - Душанбе, 2014.- С.200-206.

168. Бозоров Р.Б. Правовое регулирование инвестиции в отдельных сферах экономики. Вестник Таджикского национального университета. Душанбе: «Сино», 2014. - С.69-75.
169. Бозоров Р.Б. Инвестиционная и инновационная деятельность// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. - Душанбе: «Сино». 2014. - С. 277-286.
170. Бозоров Р.Б. Правосубъектность в инвестиционных правоотношениях. Законодательство. Душанбе.2013.С.42-50.
171. Бозоров Р.Б. Қонунгузории меҳнатии Ҷумҳурии Тоҷикистон: тарғиб ва ташвиқи он. Ҳаёт ва Қонун. – Душанбе, 2014. - С.126-133.
172. Бозоров Р.Б. К вопросу о взаимодействии национального и международного регулирования инвестиции в Республике Таджикистан// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. - Душанбе: «Сино». 2014. С.127-131.
173. Бозоров Р.Б. Классификация инвестиционных правоотношений. //Вестник Таджикского национального университета. - Душанбе: «Сино», 3/3(166).2015. - С.73-77.
174. Бозоров Р.Б. Динамика инвестиционных правоотношений.// Вестник национального университета. - Душанбе: «Сино», 3/4(170). 2015. - С. 53-56.

175. Бозоров Р.Б. Инвестиционной и предпринимательской деятельности: сходства и различия// Вестник национального университета. - Душанбе: «Сино», 3/5(173).2015. - С.66-70.

176. Бозоров Р.Б. Двусторонние соглашения «О поощрении и взаимной защите инвестиций»// Вестник национального университета. - Душанбе: «Сино», 3/6(176).2015. - С.51-56.

177. Бозоров Р.Б. Место инвестиционного права в системе права Республики Таджикистан// В мире научных открытый. 2015, №5. С98-101.

178. Бозоров Р.Б. Факторы определяющие инвестиций// В мире научных открытый. 2015, №5. С.112-115.

179. Бозоров Р.Б. Правовая природа инвестиционной деятельности. №5 2015 год. // В мире научных открытый. 2015, №5. С.117-120.

180. Бозоров Р.Б. Развития законодательства Республики Таджикистан об инвестиций: проблемы реализаций// Вестник Пермского Университета. - Пермь, 2015. №1. - С.68-71.

181. Бозоров Р.Б. Сущность института инвестиций// Известия Сочинского государственного университета. 2015, №2(35). С.20 -24.

182. Бозоров Р.Б. К вопросу о совершенствование правовых гарантий субъектов инвестиционной деятельности по законодательству Республики Таджикистан.(Правовые системы Республики Таджикистан и стран СНГ: состояние и проблемы, посвященная научной деятельности заслуженного юриста Республики Таджикистан, выдающегося ученого, доктора юридических наук, профессора Ш.Менглиева. Международная научно – практическая конференция. - Душанбе.2015. - С.21-27.

183. Бозоров Р.Б. К вопросу о правовой защиты инвестиций по законодательству Республики Таджикистан. (Развитие судебного права и правоохранительной деятельности в Республике Таджикистан. Душанбе 2015.С.151-158.

184. Бозоров Р.Б. Интихобот ва хуқуқҳои меҳнатии номзадҳо// Минбари хуқуқшинос. №5-6 (20-21) 23-юми феврали соли 2015. С.10.

185. Бозоров Р.Б. Пешниҳод оид ба такмили лоиҳаи Кодекси меҳнат. Минбари хуқуқшинос. 13(28) 5-октябри соли 2015. С.3.

186. Боев М.Ф.Инкишофи қонунгузории биржавӣ// Нақши Конститутсия дар инкишофи соҳаҳои ҳуқуқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (маводҳои конфронси илмӣ-назариявӣ баҳшида ба 17-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон)/ Зери таҳрири н.и.ҳ., дотсент Диноршоев А.М. Душанбе: «Эксклюзив»2012. С.92-94.

187. Боев М.Ф.Мағҳуми аҳдҳои биржавӣ// Омӯзгор. 10.01.2012. №1. С.5.

188. Боев М.Ф.Масъалаҳои ташкилӣ-ҳуқуқии бирҷа тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон// Давлат ва ҳуқуқ, 2012, №1. С.93-96.

189. Боев М.Ф.Инкишофи қонунгузории биржавӣ// Нақши Конститутсия дар инкишофи соҳаҳои ҳуқуқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (маводҳои конфронси илмӣ-назариявӣ баҳшида ба 17-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон)/ Зери таҳрири н.и.ҳ., дотсент Диноршоев А.М. Душанбе: «Эксклюзив»2012. С.92-94.

190. Боев М.Ф. Масъалаҳои ташкилӣ-ҳуқуқии бирҷа мувоғиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони соҳибистиклонияти ҶТ// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдинаса Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.286-290.

191. Боев М.Ф. Мағҳуми аҳдҳои биржавӣ //Проблемы развития предпринимательство в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и

коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. – - Душанбе, ТНУ, 2014. С.152-156.

192. Faфуров А.Д. Источники финансового права и особенности формирования финансового законодательства развивающихся стран.// Вестник Таджикского Национального Университета Серия гуманитарных наук. Душанбе. 2012. №3/1 (79) С.61-70.

193. Faфуров А.Д. Роль исламских финансов в развитии экономики и коммерческого права в современном мире.// Вестник Таджикского Национального Университета Серия гуманитарных наук. Душанбе. 2012. №3/3 (87). С. 49-54.

194. Faфуров А.Д. Налоговое законодательство Республики Таджикистан и его роль в развитии коммерческого права.// Материал международной конференции «XVI» – сессия Верховного Совета Республики Таджикистан и дальнейшее законодательства в области коммерческого права. Кайраккум, 2012. С. 38-43.

195. Faфуров А.Д. Понятие и сущность налоговых правонарушений по законодательству развивающихся стран.// Наука и новые технологии. Бишкек, 2012.№8. С. 140-143.

196. Faфуров А.Д. Станавление и развитие бюджетного права Исламской Республики Иран.// Наука и новые технологии. Бишкек, 2012. №8, 2012. С.154-156.

197. Faфуров А.Д. Теории финансового права в правовой системе развивающихся стран.// Известия ВУЗов. Бишкек, 2012. №5. С. 87-91.

198. Faфуров А.Д. Роль исламских финансов в развитие экономики и коммерческого права в Республике Таджикистан.// Известия ВУЗов. Бишкек, 2012 №5, С.96-100.

199. Faфуров А.Д. Основные положения теории налогов развивающихся стран на примере Афганистана и Ирана.// Вестник Российско-Таджикского (Славянского) Университета №1 (40). 2013 С. 10-19.

200. Faafurov A.D. Teoriya principov i razvitiya budzhetnogo prava Islamskoy Respubliki Iran.// Nauka i novye tekhnologii. Bishkek. 2013 №2, C.168-172.
201. Faafurov A.D. Stanavlenie i razvitiye budzhetnogo prava Islamskoy Respubliki Afganistan.// Nauka i novye tekhnologii. Bishkek. 2013. №2 C.160-164.
202. Faafurov A.D. Pravovoe regulirovaniye budzhetnogo processa v Islamskoy Respubliki Iran.// Izvestiya VUZov. Bishkek, 2013, №2. C. 157-160.
203. Faafurov A.D. Istoricheskie etapy razvitiya finansovogo prava razvivayushchixся stran.// Izvestiya VUZov. Bishkeç, 2013, №2. C. 150-153.
204. Faafurov A.D. Sushchnost' i principy nalogovogo zakonodatelstva razvivayushchixся stran i ikh konstitucionnykh osnov// Vestnik Tadzhikskogo natsional'nogo universiteta.3/3(166).2015. C.77-85.
205. Faafurov A.D. Intixobot – sозандагӣ// Minbari xukукшинос. №5-6 (20-21) 23-юми fevrali soli 2015. C.4.
206. Davlatova R.I. Pravovye osnovy okazaniya koncertnykh uslug v Respublike Tadzhikistan//Mushkiloti tanzimi xukukii innovatsiya dar faъoliyati sohibkorӣ (Mavodi konferensияи bайнalmilalii ilmī-amalī az 10 iyun soli 2014)/ Zeri taҳriri nomzadҳoi ilmҳoi xukuk, dotsenton Nasurdinov Э.С., Sanginov D.Ш., Bobokalonov F.M. Dushanbe: «Sino», 2014.C.335-343.
207. Kabutov Э.Д. Pонятие и особенности оказания услуг по трудоустройству В Республике Таджикистан «Давлат ва хуқук» - Dushanbe. 2011 c. 51-52
208. Kabutov Э.Д. K voprosu o pravovoye prirode i pravovyx osnov deyatelnosti chashtnyx agentstva zanytosti»// Davlat va xukuk. 2012, №1. C.96-100.

209. Кабутов Э.Д. Правовая природа договора, принимаемого в сфере трудоустройства//Паёми ДМТ. 2012, №3/3 (87). С.87-94.
210. Кабутов Э.Д. Нормативно - правовая основы оказание услуг по трудоустройству в Республике Таджикистан// Паёми ДМТ. 2012, №3/3 (87). С.91-107.
211. Кабутов Э.Д. Гражданко-правовая ответственность за нарушение условий договора на оказание услуг по трудоустройству// Паёми ДМТ. 2012, №3/4 (90). С.24-31.
212. Кабутов Э.Д. « К вопросу о правовой природе и правовых основ деятельности частных агентство занятости» дар маҷалай «Давлат ва хуқуқ» № 1, соли 2012. С.96-100.
213. Кабутов Э.Д. «Правовая природа договора, принимаемого в сфере трудоустройства», маҷалай «Қонунгузорӣ» № 4(8), соли 2012. С. 52-56;
214. Кабутов Э.Д. «Нормативно - правовая основы оказание услуг по трудоустройству в Республике Таджикистан» маҷалай «Давлат ва хуқуқ» № 3 соли 2013.С. 65-72;
215. Кабутов Э.Д. Стороны договора на оказание услуг по трудоустройству // Вестник Таджикского национального университета. - - Душанбе, 2013. № 3/7(124). - С.80-84.
216. Кабутов Э.Д. К вопросу о классификации отношений по трудоустройству// Вестник педагогического университета. - Душанбе, 2013,№6(55 ч.2). С.99-107.
217. Кабутов Э.Д. Частное агентство занятости как субъект предпринимательской деятельности// Проблемы развития предпринимательства в Республике Таджикистан: теория и практика: Материалы республиканского научно – теоретического семинара, посвященного 50 – летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета Таджикского национального университета Бобокалонова Г.М. - - Душанбе, 2014. - С.156- 165.

218. Кабутов Э.Д. К вопросу о понятии услуг по трудоустройству и их классификация// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.315-321.

219. Мавлоназаров О.А. Понятие и особенности рекламной информации в гражданско-правовом регулировании// Давлат ва хукуқ, 2012, №1. С.103-107.

220. Мавлоназаров О.А. Понятие и особенности рекламной информации в гражданско-правовом регулировании// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С. 296-298.

221. Мавлоназаров О.А. Различительные свойства рекламы и информации// Проблемы развития предпринимательства в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоретического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. – - Душанбе, ТНУ, 2014. С.165-171.

222. Мавлоназаров О.А. Понятие и структура гражданско-правовых средств, используемых для защиты прав потребителей рекламной информации в гражданском обороте. //Вестник Таджикского национального университета (научный журнал) -2015. - №3/4(170). С. 114-117.

223. Мавлоназаров О.А. Защита прав потребителей рекламной информации в гражданском обороте: понятие и юридическая природа.

//Вестник Таджикского национального университета (научный журнал) -2015. -№3/5(173). С. 109-112.

224. Мавлоназаров О.А. Баъзе пешниҳод ба лоиҳаи нави Кодекси меҳнати ҶТ// Минбари ҳуқуқшинос. №1-2 (16-17) 23-юми январи соли 2015. С.7.

225. Мавлоназаров О.А. Андоз аз реклама// Минбари ҳуқуқшинос. №3-4 (18-19) 13-уми феврали соли 2015.

226. Мирбобоева Р.В. Правовое регулирование отношений, связанных с регистрацией товарных знаков и знаков обслуживания в Республике Таджикистан. // Паёми Донишгоҳи мили. Душанбе: «Сино», 2011 №2 (66). С. 209-213.

227. Мирбобоева Р.В. Современное законодательство, регулирующее соотношение товарного знака и знака обслуживания. // Мехнат ва рушди иҷтимоӣ. - Душанбе, 2011 №1 (8). С. 78-81.

228. Мирбобоева Р.В. Правовое положение товарного знака в условиях развития рыночных отношений /статья/ (на русском языке). Материалы республиканской научно-практической конференции на тему: «Развитие науки международного публичного и частного права за 20 лет независимости РТ», посвященной 70-летию Заслуженного деятеля науки и техники РТ, Заслуженного юриста РТ, д.ю.н., профессора Ш.М. Менглиева. Государство и право. - Душанбе, 2011. № 4. С. 168-172.

229. Мирбобоева Р.В. Соотношение национальных и международных нормативных актов о товарных знаках и знаках обслуживания. /статья/ (на русском языке). Материалы научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава и сотрудников ТНУ, посвященной празднованию 20-ой годовщине государственного Независимости РТ. - Душанбе, 2011. С. 127-132.

230. Мирбобоева Р.В. Правовое регулирование отношений, связанных с регистрацией товарных знаков и знаков обслуживания в

Республике Таджикистан» // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе: Сино, 2012. №2 (66). С. 209-213.

231. Мирбобоева Р.В. История развития национального законодательства в области охраны товарных знаков // Академия илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе, 20012. № 5. С. 136-145.

232. Мирбобоева Р.В. Правовое положение товарного знака в условиях развития рыночных отношений // Давлат ва ҳуқуқ. - Душанбе, 20012. № 4. С. 168-175.

233. Мирбобоева Р.В. Современное законодательство, регулирующее соотношение товарного знака и знака обслуживания // Мехнат ва рушди иҷтимоӣ. - Душанбе, 2012. № 1 (8). С. 81-89.

234. Мирбобоева Р.В. Нормативно-правовая основа товарного знака в Республике Таджикистан / тезисы док/ (на русском языке). Материалы научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава и сотрудников ТНУ, посвященной «Завершению 10 – летия грамотности ООН (2003-2011 гг.): образование для всех». - Душанбе, 2012. С. 89-90.

235. Мирбобоева Р.В. Правовая охрана общеизвестных товарных знаков в Республике Таджикистан /статья/ (на русском языке). Вестник Таджикского национального университета (научный журнал). Душанбе: «Сино», 2012. № 3 / 7 (99). - С. 75-83.

236. Мирбобоева Р.В. Правовое регулирование приобретения, использования и защиты права на товарный знак в Республике Таджикистан. Авторефераат канд. дисс. - Душанбе- 2012. – 26с.

237. Мирбобоева Р.В. Правовая охрана общеизвестных товарных знаков в Республики Таджикистан» // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе: Сино, 2013. № 3/7 (99). С. 92-97.

238. Мирбобоева Р.В. Виды и формы товарных знаков по законодательству Республики Таджикистан». Паёми Донишгоҳи педагогӣ. - Душанбе, 2013. № 5. С. 148-158.

239. Мирбобоева Р.В. Способы защиты прав на товарный знак в соответствии национальным законодательством». 2013. Мачаллаи қонунгузор. № 4. С. 86-98.

240. Мирбобоева Р.В. Виды и формы товарных знаков// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.236-246.

241. Мирбобоева Р.В. История развития нацио-нального законодательства в области охраны товарных знаков// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.256-265.

242. Мирбобоева Р.В. Правовые основы использование товарного знака в предпринимательской деятельности// Проблемы развития предпринимательство в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. – - Душанбе, ТНУ, 2014. С.143-147.

243. Мирзоев. П.З. Место внедоговорной ответственности государства за ущерб, причиняемый предпринимателям, в системе гражданско-правовой ответственности //Вестник Таджикского национального университета. - Душанбе, 2012.№9(73).С.218-22.

244. Мирзоев. П.З. Внедоговорная ответственность государства за ущерб, причиняемый предпринимателям, по законодательству некоторых стран дальнего зарубежья // Вестник университета.

(Российско-Таджикский славянский университет). - Душанбе, 2012. №4(35). С.28-36.

245. Мирзоев. П.З. Вина, как условие внедоговорной ответственности государства за ущерб, причиняемый предпринимателям //Вестник Таджикского национального университета. - Душанбе, 2011. №10(74). С.285-291.

246. Мирзоев. П.З. Становление и развитие института ответственности государства за вред, причиняемый предпринимателям // Государство и право. - Душанбе, 2012. №1. С.86-92.

247. Мирзоев П.З. Становление и развитие института ответственности государства за вред, причиняемый предпринимателям // Государство и право. - Душанбе, 2012. №1. С.86-92.

248. Мирзоев П.З. Компенсация неимущественного вреда, как форма реализации внедоговорной ответственности государства за вред, причиненный предпринимателям// Ҳаёти ҳуқуқӣ. - Душанбе, 2013. №3 (03). С.116-125.

249. Мирзоев П.З. К вопросу о понятие категории качества товаров, работ и услуг// Вестник педагогического университета. Душанбе-2013. №6. С.208-215.

250. Мирзоев П.З. Правовые основы инновации и качество товара (работ, услуг) как фактор конкурентоспособности субъектов предпринимательской деятельности// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.131-135.

251. Мирзоев П.З. К вопросу о свойствах товара, работы и услуги как показателей качества объектов правового регулирования// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной

научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.298-309.

252. Мирзоев П.З. Нормативно-правовая основа внедоговорная ответственности государства за вред причиненный предпринимателям// Проблемы развития предпринимательства в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. – Душанбе, ТНУ, 2014. С.124-143.

253. Мирзоев П.З. К вопросу о понятие категории качества товаров, работ и услуг //Вестник педагогического университета. - Душанбе, 2013, №6 (55-2). С.208-215.

254. Мирзоев П.З. Ответственность за неисполнение или ненадлежащее исполнение обязательств по оказанию информационных услуг// Вестник национального университета. 2015. - №3/2 (162). С.60-68.

255. Мирзоев П.З. К вопросу о гражданско-правовых способах обеспечения качества товаров, работ и услуг// Вестник национального университета. №3/11(188). С.72-75.

256. Мирзоев П.З. К вопросу о применении и использовании технических регламентов и стандартов как способ обеспечение качество товаров, работ и услуг// Рушди ҳуқуқи судӣ, ҳуқуқи чинояти ва фаъолияти ҳуқуқмуҳофизавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (маводҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ, ш. - Душанбе, 22 октябри соли 2015). Душанбе: «Империал-Групп», 2015. С.138-151.

257. Мирзоев П.З. Интихобот - оинаи рушди ҷомеа// Минбари ҳуқуқшинос. №5-6 (20-21) 23-юми феврали соли 2015. С.13.

258. Муминов Н. Сущность и содержание гражданского правоотношения в сфере образовательных услуг// Проблемы

правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Н.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.309-315.

259. Муминов Н.И. Амнияти иқтисодии ҶТ ва таҳдидҳои дохирию берунӣ// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдина Н.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.327-331.

260. Муминов Н.И. Сущность и содержание гражданского правоотношения в сфере образовательных услуг// Вестник национального университета.№3/5(173).2015.С.100-103.

261. Муминов Н.И Понятие системы потребительского права// Вестник национального университета.№3/6(176).2015. С.77-80.

262. Муминов Н. И. Муқойсай байни мағҳумҳои иттилоот, ВАО, хабарҳои оммавӣ ва моҳияти миллии он// Вестник национального университета.№3/11(188). С.130-133.

263. Нодиров Ф.М. Понятие и сущность изменения и расторжения договора. Давлат ва ҳуқуқ. - Душанбе 2011, №3.С. 52-59

264. Нодиров Ф.М. Договор как основание возникновение обязательство //Паёми ДОТ. 2012, №2. С 50-62.

265. Нодиров Ф.М. Некоторые правовые вопросы договора- сделки //Паёми ДОТ. 2012 №2. С.76-86.

266. Нодиров Ф.М. Некоторые правовые проблемы признание договора недействительным //Паёми ДМОТ. 2012, №2(50). С. 45-55 (дар ҳаммуалифӣ).

267. Нодиров Ф.М. Существенные изменения обстоятельство как основания изменения и расторжения //Паёми ДМТ. 2012. № 3 (50). С 40-45.

268. Нодиров Ф.М. Некоторые правовые проблемы соотношение понятий «расторжения договора» и «признание договора недействительным» //Паёми ДМТ. 2012, №4(50). С.94-98.

269. Нодиров Ф.М. Правовые последствия изменения и расторжения договора //Паёми ДМТ. 2012, №5(50). С 79-86.

270. Нодиров Ф.М. Условия признания договора заключенным //Паёми ДМТ. 2012, №5(50). С.69-77.

271. Нодиров Ф.М. Проблемы форма договора //Паёми ДМТ. 2012, №6(50). С. 59-66.(дар ҳаммуалифӣ).

272. Нодиров Ф.М. Зачет как основания прекращения договора// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдинаева Э.С., Сангино娃 Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.204-209.

273. Нодиров Ф.М. Некоторые правовые вопросы договора в исламской правовой системе// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдинаева Э.С., Сангино娃 Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.223-236.

274. Нодиров Ф.М. Правовые последствия изменения и расторжения договора // Идоракуни давлатӣ, 2014. №3-4. С.25-30.

275. Нодиров Ф.М. Некоторые правовые проблемы соотношение понятий «расторжение договора» и «признание договора недействительным»// Идоракуни давлатӣ, 2015. №1 С.15-25.

276. Нодиров Ф.М. К вопросу свободы договора// Идоракунии давлатӣ, 2015. №3 С.10-15.

277. Пулатов А.С. Правовой режим предпринимательской деятельности иностранных хозяйствующих субъектов на территории Республики Таджикистан // Вестник Таджикского национального университета (научный журнал). Серия гуманитарных наук. 2013. №3/7 (124) часть II. С. 68-73.

278. Пулатов А.С. К вопросу о запретах и ограничениях при осуществлении иностранными хозяйствующими субъектами предпринимательской деятельности на территории Республики Таджикистан // Вестник университета (Российско-Таджикский (славянский) университет). 2013. № 4(43). С. 58-64.

279. Пулатов А.С. К вопросу об иностранной предпринимательской деятельности на территории Республики Таджикистан посредством концессионного договора и соглашения о разделе продукции // Законодательство. 2013. №2(10). С. 54 – 61.

280. Пироев П.Р. Проблемы либерализации рынка банковских услуг// Мушкилоти танзими ҳукуқии инноватсия дар фаъолияти соҳибкорӣ (Маводи конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ аз 10 июни соли 2014)/ Зери таҳрири номзадҳои илмҳои ҳукуқ, дотсентон Насурдинов Э.С., Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ф.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.146-157.

281. Пироев П.Р. Предпосилки появления и становления многостороннего регулирования торговли //Проблемы развития предпринимательства в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. – - Душанбе, ТНУ, 2014. С.176-188.

282. Пиров П.Р. К вопросу об особенностях тарговли финансовомы услугами по праву Всемирной торговой организации //Вестник педагогического университета. - Душанбе, 2013, №6 (55-2). С.126-133.

283. Пирзода П.Р. Правовая сущность банковской услуги: понятие и особенности// Динамика инвестиционных правоотношений.//Вестник национального университета.3/4(170).2015. С.105-108.

284. Пирзод П.Р. Законодательство Республики Таджикистан регулирующий оказание банковских услуг// Вестник национального университета.3/5(173).2015.С.63-66.

285. Раҳимов М.З. Қонунгузории соҳибкорӣ: инкишоф ва проблемаҳо./ Қонунгузорӣ,2013,№1,саҳ 31- 41.

286. Раҳимов М.З. Нақши масъулияти маънавии падару модар дар пешгирии чиноятҳои ноболигон./Маводҳои конференсияи илмӣ – амалии ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи: «Ҷавобгарии ноболигон: масоил ва роҳҳои ҳалли он». - Душанбе, 2013. Саҳ 11- 20.

287. Раҳимов М.З. «20- соли ҳамкориҳои мутақобилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Созмони Милали Муттаҳид ва марҳилаҳои инкишофи он./Маводҳои конференсияи илмӣ – амалии ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи: «20- солагии аъзошавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба созмони милали муттаҳид». - Душанбе, 2013. саҳ 5- 8.

288. Раҳимов М.З. Санадҳои ҳуқуқӣ доир ба ҷараёни фаъолияти касби дар Маркази миллии қонунгузории назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе.: “Эр-граф”, 2012-80 с.

289. Раҳимов М.З. Масъулияти падару модар ва шахсони онҳоро ивазқунанда барои таълиму тарбияи фарзанд. /Қонунгузорӣ, 2012, №1, с. 39-47.

290. Раҳимов М.З. Инкишофи қонунгузорӣ оид ба прокуратура дар даврони истиқлолият. / Қонуният, 2012, №3, с.26-29.

291. Раҳимов М.З. Развитие законодательства Республики Таджикистан в период независимости./ Законодательства,2012, №2- С. 4- 13.

292. Раҳимов М.З. Ичлосияи 16 Шўрой Олий ва инкишофи қонунгузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон./Симпозиуми ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи “Нақши таърихии Ичлосияи 16 Шўрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таҳқими давлатдории тоҷикон”(маҷмӯаи мақолаҳо),- Душанбе: “Эр-граф”, 2012. С.57-65.
293. Раҳимов М.З. Проблемаҳои қонунгузории бонкӣ ва дигар ташкилотҳои молиявӣ./Қонунгузорӣ, 2012, №3, с. 151.
294. Раҳимов М.З. Инкишофи қонунгузории тиҷоратии Тоҷикистон дар даврони истиқлолият./Маводҳои конфронси байналмилаӣ”Нақши Ичлосияи 16 Шўрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар инкишофи қонунгузории миллӣ дар соҳаи ҳуқуқи тиҷоратӣ”. Тоҷикистон, вилояти Суғд ш. Қайроқкум 29 сентябри соли 2012. С. 13-17.
295. Раҳимов М.З. Развитие коммерческого законодательства Республики Таджикистан в период независимости./Материалы международной конференции «ХУ1-Сессия Верховного Совета Республики Таджикистан и дальнейшее развитие национального законодательства в области коммерческого права». 29 сентября 2012 года. С.57- 59.
296. Раҳимов М.З. Қонунгузории соҳибкорӣ: инкишоф ва проблемаҳо// Проблемы развития предпринимательство в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. - - Душанбе, ТНУ, 2014.С.17-37.
297. Раҳимов М.З. Тафсири Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи санадҳои меъёри - ҳуқуқӣ»// «Қонунгузорӣ». 2014, №3 (15) С. 104-123.
298. Раҳимов М.З. Доир ба баъзе масъалаҳои сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон. / «Қонунгузорӣ», 2014, №2(14) с. 4-9.

299. Раҳимов М.З. Сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рушди ҷомеа/ Сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон: рушд ва мушкилот. Душанбе 2014. с.19-25
300. Раҳимов М.З. Тафсири Кодекси гражданий Ҷумҳурии Тоҷикистон, қисми 3. «Қонунгузорӣ», 2014, №2(14) с. 117 – 121.
301. Раҳимов М.З. Дар бобати маънои истилоҳи «гражданӣ» дар қонунгузории муосир ва зарурати иваз намудани он ба истилоҳи «маданиӣ» (ҳаммуаллиф)// «Қонунгузорӣ», 2014, №3(15). С. 35-41.
302. Раҳимов М.З. Таҷассуми сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Конститутсияи он// Қонунгузорӣ, 2014. №3(15) С. 4-9.
303. Раҳимов М.З. Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рушди қонунгузорӣ// Қонунгузорӣ. 2014, №4(16), С. 12 - 16.
304. Раҳимов М.З. Ҳуқуқи соҳибкорӣ: барқароршавӣ, инкишоф ва проблемаҳо// Қонунгузорӣ, №1. 2015. С. 33- 42.
305. Раҳимов М.З. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони истиқлолият: инкишоф ва проблемаҳо// Ҳуқуқи Тоҷикистони муосир. К. 2. Душанбе: “Андалеб-Р”, 2015. С. 4-20.
306. Раҳимов М.З. Масъулияти падару модар ва шахсони онҳоро ивазкунанда барои таълиму тарбияи фарзанд// Ҳуқуқи Тоҷикистони муосир. К. 2. Душанбе: “Андалеб -Р”, 2015. С. 21- 40.
307. Раҳимов М.З. Развитие законодательства Республики Таджикистан в период независимости// Ҳуқуқи Тоҷикистони муосир. К. 2. Душанбе: “Андалеб-Р”, 2015, С. 40-56.
308. Раҳимов М.З. Низомҳои ҳуқуқӣ: тасниф ва баҳамназдиқшавии онҳо// Маводҳои конференсияи илмӣ амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи: “Чои ҳуқуқӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низоми ҳуқуқии ҷаҳони муосир”. 27 майи соли 2015. Душанбе: Империал- Групп”, 2015. С.6-18.

309. Ризоева С.К. Понятие и сущность гражданских информационных прав индивидуального предпринимателя// Давлат ва хуқуқ. 2012, №1. саҳ 100-102.

310. Ризоева С.К. Самозащита гражданских информационных прав индивидуального предпринимателя// Паёми ДМТ. 2012, №3/2(83). С. 51-59.

311. Ризоева С.К. Самозащита гражданских информационных прав индивидуального предпринимателя» // Мачаллаи илмӣ «Паёми ДМТ», №3/2 (83) - Душанбе, 2012.- С.51-59;

312. Ризоева С.К. «Понятие и сущность гражданских информационных прав индивидуального предпринимателя в РТ» //Мачаллаи «Давлат ва хуқуқ», №1 - Душанбе, 2012.-С.100-102;

313. Ризоева С.К. «Общая характеристика защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей» // Вестник Конституционного суда Республики Таджикистан, №3 - Душанбе, «Эр-граф» 2012. -С.124-136;

314. Ризоева С.К. «Способы защиты, связанные с распространением вредоносной информации в предпринимательской деятельности» // Научно - аналитический журнал Национального центра законодательства при Президенте Республики Таджикистан, «Қонунгузорӣ» «Законодательство», №1(9). Душанбе,2013. С.56-62.

315. Ризоева С.К. Способы реализации защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей // Материалы Республиканского научно-теоретического семинара на тему: “Проблемы развития предпринимательства в Республике Таджикистан: теория и практика” Душанбе-2014. С.147-152.

316. Ризоева С.К. Понятие и классификация способов защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей // Мачаллаи илмӣ «Паёми ДМТ», №4 (83) - Душанбе, 2014.- С.71-83.

317. Ризоева С.К. Ҷаҳонишавӣ ва минтақаҳои озоди иқтисодӣ // Маводҳои конфронси илмӣ-амалӣ ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи: «Минтақаҳои озоди иқтисодӣ ва нақши онҳо дар рушди иқтисоди милли» Душанбе-2014. С.87-92.

318. Ризоева С.К. Общая характеристика защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдинова Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.246-256.

319. Ризоева С.К. Понятие и значение гражданских информационных прав индивидуального предпринимателя// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдинова Э.С., Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.265-277.

320. Ризоева С.К. Проблемаҳои муҳоҷирати байналхалқии қувваи корӣ ва иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар он. Маводҳои конфронси илмӣ-амалии Ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи «Дурнамои рушди низоми молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ҳамгироии иқтисодӣ» Душанбе 2015, с. 237-242.

321. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи инсон ба истироҳат (дар мисоли сайёҳи) // Масоили назарияйӣ ва амалии ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (Маводҳои конфронси илмӣ-амалӣ бахшида ба 62 –юмин солгарди қабули Эъломияи умумии ҳуқуқи бошар). - Душанбе, 2011. С.123-129.

322. Сангинов Д.Ш. Правовые основы молодежного туризма как одной из важнейших составляющих патриотического воспитания молодого поколения // Ҷавонон ва илми мусир (Маҷмӯи мақолаҳои илмӣ-назариявии олимон, Муҳаққиқони ҷавон ва коршиносони соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон баҳшида ба пешвози 20 солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе. 2011. С.3-19.

323. Сангинов Д.Ш. Некоторые правовые вопросы молодежного и других видов туризма // Ҷавонон ва илми мусир (Маҷмӯи мақолаҳои илмӣ-назариявии олимон, муҳаққиқони ҷавон ва коршиноси соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон баҳшида ба пешвози 20 – солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон). - Душанбе, 2011. С. 29-45.

324. Сангинов Д.Ш. Правовой статус человека как потребителя туристских услуг// Маҷалаи Қонунгузорӣ. №2, 2011. с. 46-56.

325. Сангинов Д.Ш. Международний гарантии турстской деятельности// Маводи конференси илмию амалӣ дар мавзӯи «Стандартҳои байналхалқии баҳисобигрии бухгалтерӣ ва масъалаҳои ҷорӣ кардани онҳо дар субъектҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон». Душанбе.: «Ирфон», 2011. с. 59-73.

326. Сангинов Д.Ш. Докторальные основы социально-культурных услуг// Давлат ва ҳуқуқ, 2012, №1. С.112-117.

327. Сангинов Д.Ш. Конституционные основы государственного регулирования туризма в период независимости в Республике Таджикистан// Нақши Конститутсия дар инкишофи соҳаҳои ҳуқуқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (маводҳои конференси илмӣ-назариявӣ баҳшида ба 17-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон)/ Зери таҳрири н.и.ҳ., дотсент Диноршоев А.М. Душанбе: «Эксклюзив» 2012. С.31-47.

328. Сангинов Д.Ш. Назарияи ба ҷамбаҳои таърихи ҳукуқи сайёҳӣ// Ба қуллаҳои дониш №10 (1312), Шанбе 14.04.2012. сах 15.

329. Сангинов Д.Ш. Заминаҳои ҳуқуқии Истиқолияти давлатӣ// Ба қуллаҳои дониш. №18 (1320). Шанбе 8.09.2012 саҳ 10.

330. Сангинов Д.Ш. Асосҳои ҳуқуқии туризми экологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон// Экологические проблемы и рациональные использование природных ресурсов. «Материалы республиканской научной конференции», - Душанбе, Типография ТНУ, 2012, 39-41с.

331. Сангинов Д.Ш. Общее положения о социально-культурных услугах//

http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1326181680. 10 января 2012.

332. Сангинов Д.Ш. К вопросу о понятие и видах социально-культурных услуг//

http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1334472720. 15 апреля 2012.

333. Сангинов Д.Ш.К вопросу о видах туризма//
http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1347254760. 10 сентября 2012.

334. Сангинов Д.Ш.ВТО и развитие туризма в Таджикистане//
http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1348551780. 25 сентября 2012.

335. Сангинов Д.Ш.К вопросу об исполнение договора на туристическое обслуживание//
http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1349850180. 10 октября 2012.

336. Сангинов Д.Ш.Предмет договора на туристическое обслуживание//

http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1350282420. 15 октября 2012.

337. Сангинов Д.Ш.Достижение конечного результата в туристской деятельности//

http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1350714780. 20 октября 2012.

338. Сангинов Д.Ш.К вопросу об основных услуг в туризме// http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1351147285. 25 октября 2012.

339. Сангинов Д.Ш.Ичлосияи XVII Шӯрои олий ва рушди қонунгузорӣ // Ба қуллаҳои дониш. №21 (1323). Сешанбе. 30.10.2012. С.11.

340. Сангинов Д.Ш.Места энергетического права в системе права Республики Таджикистан// Давлат ва хуқуқ. 2012, №3. С.20-36.

341. Сангинов Д.Ш. К вопросу о правовом обеспечении предпринимательской деятельности в нефтегазовом секторе// Қонунгузор. №4 (8), 2012. С.45-51.

342. Сангинов Д.Ш. Понятие, предмет и система предпринимательского права Республики Таджикистан. 18 января 2013. [Электронный ресурс]. URL:http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1358511180&archive=&start_from (дата обращения: 18.02.2013).

343. Сангинов Д.Ш. Hukuki sayohi hamchun sohai kompleksii hukuk. 08 февраля 2013. [Электронный ресурс]. URL: http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1360319670&archive=&start_from (дата обращения: 18.02.2013).

344. Сангинов Д.Ш. К вопросу о роли ВТО в развитие предпринимательство Республики Таджикистан// Правовая жизнь. 2013, №1. С.73-81 (дар ҳамуаллифи бо Курбонов Ч.).

345. Сангинов Д.Ш. Договоры в сфере предпринимательской деятельности. 15 февраля 2013. [Электронный ресурс]. URL: http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1360933680&archive=&start_from (дата обращения: 18.02.2013).

346. Сангинов Д.Ш. К вопросу о правовом обеспечении предпринимательской деятельности в нефтегазовом секторе экономики РТ Энергетическое право Республики Таджикистан. Учебное пособие// Под. общей ред. д.ю.н., проф. Гаюрова Ш.К. - Душанбе, «Эр-граф», 2013.С.186-195 (дар ҳамуаллифи бо Саъдиев И.З.).

347. Сангинов Д.Ш. К вопросу о правовом регулировании предпринимательских отношений в сфере поиска, оценки и добычи нефти и газа в РТ//Энергетическое право Республики Таджикистан. Учебное пособие// Под. общей ред. д.ю.н., проф. Гаюрова Ш.К. - Душанбе, «Эр-граф», 2013.С.196-198 (дар ҳамуаллифи бо Саъдиев И.З.).

348. Сангинов Д.Ш. Масъалаҳои ҳуқуқии фаъолияти соҳибкорӣ дар соҳаи нафту газ// Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон (матни лексия): Воситаи таълимӣ/ Зери таҳрири умумии д.и.ҳ., профессор Faюров Ш.К. Душанбе: «ЭР-граф». 2013. С.186-195 (дар ҳамуаллифӣ бо Гулмуродзода Ш.).

349. Сангинов Д.Ш. Оид ба масъалаҳои танзими муносибатҳои соҳибкорӣ дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳогузорӣ ва истиҳроҷи нафту газ дар ҶТ// Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқи энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон (матни лексия): Воситаи таълимӣ/ Зери таҳрири умумии д.и.ҳ., профессор Faюров Ш.К. Душанбе: «ЭР-граф». 2013. С.196-198 (дар ҳамуаллифӣ бо Гулмуродзода Ш.).

350. Сангинов Д.Ш. К вопросу о понятие права на социальное обеспечение //Ҳаёти ҳуқуқӣ, 2013.№3 (03). С.17-23.

351. Сангинов Д.Ш. Ҷавобгарии падару модар барои ичро накардани уҳдадориҳои худ дар тарбияи фарзанд// Маводҳои конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзуи: «Ҷавобгарии ноболигон: масоил ва роҳҳои ҳалли он»/ Зери таҳрири д.и.ҳ., профессор Раҳимов М.З. -- Душанбе, 2013. С.175-208.

352. Сангинов Д.Ш. Некоторые правовые проблемы регулирования налогообложения коммерческих организаций в Республике Таджикистан// Маводи конференсияи байналмиллалии илмию амалӣ дар мавзуи «Муаммоҳои такмили ҳисобигрии молиявӣ, идоракунӣ ва ҳисобигрии андоз мувофиқ ба Стандартҳои байналмиллалии ҳисобигирӣ ва ҳисботи молиявӣ», бахшида бо 70-солагии Арбоби илму техникаи ҶТ, д.и.ҳ., профессор Ӯроқов Д.Ӯ. - Душанбе, 2013. С.27-30.

353. Сангинов Д.Ш. К вопросу о нефтегазовом законодательстве некоторых зарубежных стран// Паёми Донишгоҳи Миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). №3/8(101). 2013. С.112-117 (дар ҳамуаллифи бо Фараджуллоҳи Муҳаммад Сӯҳроб).

354. Сангинов Д.Ш. Нақши Созмони умумиҷаҳонии сайдӯҳӣ дар рушди сайдӯҳии Тоҷикистон// Маводҳои Конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «20 - солагии аъзошавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Созмони Милали Муттаҳид»/ Зери таҳрири д.и.ҳ., профессор Раҳимов М.З. Душанбе. 2013. С.94-106.

355. Сангинов Д.Ш. Рол ВТО в развитие туризма Таджикистана// Маводҳои Конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «20 - солагии аъзошавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Созмони Милали Муттаҳид» / Зери таҳрири д.и.ҳ., профессор Раҳимов М.З. Душанбе. 2013. С.237-252.

356. Sanginov D.Sh. The roll of the WTO tourism development in Tajikistan// Маводҳои Конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «20 - солагии аъзошавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Созмони Милали Муттаҳид» / Зери таҳрири д.и.ҳ., профессор Раҳимов М.З. Душанбе. 2013. С.372-377.

357. Сангинов Д.Ш. К вопросу о частноправовом регулирование социальных услуг// Ҷавонони мусир. Душанбе: Бухоро, 2013. С.229-237.

358. Сангинов Д.Ш. Конституционные основы право граждан на образование // Чавонони мусир. Душанбе: Бухоро, 2013. С.94-116.
359. Сангинов Д.Ш. Мушкилоти таълимоти ҳукуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон // Доңишгоҳи милли Тоҷикистон- Маркази тайёр кардани мутахассисони соҳибунвон. Душанбе: Матбаи ДМТ, 2013. С.29-33.
360. Сангинов Д.Ш. Оид ба масоили мағҳум ва намудҳои таъминоти иҷтимоӣ// Чавонони мусир. Душанбе: Бухоро, 2013. С.150-163.
361. Сангинов Д.Ш. Социальные и экономические права и свободы молодёжи в Республика Таджикистан// Чавонони мусир. Душанбе: Бухоро, 2013. С.119-132.
362. Сангинов Д.Ш. К вопросу о налогообложение в зарубежных стран// Ҳамгирои иқтисодӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ (мачмӯи маводи конференсияи илмию амалии ҷумҳурияви баҳшида ба 70-солагии иқтисодчии барҷаста н.и.ҳ., Ғуломҷон Зарифов). Душанбе: «Матбааи соҳибкор» 2013. С. 56-76.
363. Сангинов Д.Ш. Роль международных актов в регулирование социально-культурной сферы //Таджикистанский ежегодник международного публичного и частного права. - Душанбе, 2014. С.133-139.
364. Сангинов Д.Ш. Правовые основы оказания услуг физической культуры и спорта как подвида социально-культурных услуг// Вестник конституционного суда Республики Таджикистан. - Душанбе, 2013, №4. С.75-91.
365. Сангинов Д.Ш. К вопросу о понятии договора на оказание медицинских услуг// Законодательство. - Душанбе, 2014, №1(13). С.50-53.
366. Сангинов Д.Ш. Образовательные услуги как подвид социально-культурных услуг// Земледелец. - Душанбе, 2013. №4(60). С.79-80.

367. Сангинов Д.Ш. Роль социально-культурных услуг в формирование правовой культуры граждан// Правовая жизнь. - Душанбе, 2014, №1 (05). С.73-85.

368. Сангинов Д.Ш. К вопросу о понятие услуги в теории гражданского права// Вестник ТНУ. Серия гуманитарных наук. Часть 1. Душанбе: «Сино». 2013. №3/7 (124). С.62-66.

369. Сангинов Д.Ш. Научно-методологический подход к формированию понятия «социальная услуга»// Вестник ТНУ. Серия гуманитарных наук. Часть 1. Душанбе: «Сино». 2013. №3/7 (124). С.109-114.

370. Сангинов Д.Ш. Правовые формы реализации платных образовательных услуг// Вестник ТНУ. Серия гуманитарных наук. Душанбе: «Сино». 2013. №3/1 (128). С.98-104.

371. Сангинов Д.Ш. Гражданко-правовая ответственность сторон в договоре возмездного оказания социально-культурных услуг// Вестник ТНУ. Серия гуманитарных наук. Душанбе: «Сино». 2013. №3/1 (128). С.151-156.

372. Сангинов Д.Ш. Конституция Республики Таджикистан и права человека на качественную и безопасную услугу/ Вестник конституционного суда Республики Таджикистан. - Душанбе, 2014, №1. С.151-158.

373. Сангинов Д.Ш. Понятие социально-культурных услуг по законодательству Республики Таджикистан//Вестник педагогического университета. - Душанбе, 2013, №6 (55-2). С.133-140.

374. Сангинов Д.Ш. Научно-методологический подход к формированию понятия «услуги культуры»//Вестник педагогического университета. - Душанбе, 2013, №6 (55 ч.2). С.140-146.

375. Сангинов Д.Ш. Проблемы и перспективы развития предпринимательство в РТ в условиях глобализации// Проблемы развития предпринимательство в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического

семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. – - Душанбе, ТНУ, 2014. С. 8-16.

376. Сангинов Д.Ш. Понятие и содержание договора на оказания культурных услуг //Молодёжь и современная наука//Материалы международной Конференции молодых ученых посвященный 23 мая Дню молодежи Таджикистана на тему «Государственная молодежная политика в государствах СНГ: состояния и перспектива» (22 мая 2014 года). - Душанбе, 2014. С.83-99.

377. Сангинов Д.Ш. Особенности договора на оказание физкультурно-спортивных услуг //Молодёжь и современная наука//Материалы международной Конференции молодых ученых посвященный 23 мая Дню молодежи Таджикистана на тему «Государственная молодежная политика в государствах СНГ: состояния и перспектива» (22 мая 2014 года). - Душанбе, 2014. С. 138-150.

378. Сангинов Д.Ш. Правовая политика Республики Таджикистан в области социально-культурных услуг//Сиёсати хуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон: рушд ва мушкилот (Маводҳои конференсияи илмӣ-амалии чумҳурияйӣ, ш. - Душанбе, 17 марта соли 2014)/ Зери таҳрири доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Раҳимов М.З. Душанбе С.136-144.

379. Сангинов Д.Ш. Сфера социально-культурных услуг в гражданском обороте// Вестник Университета (РТСУ): научный журнал. - Душанбе, 2014. – №1(44). -С.44-49.

380. Сангинов Д.Ш. Моҳияти ҳуқуқии хизматрасонии иҷтимоио фарҳангӣ дар ташаккули шахсият// Ахбори ДДҲБСТ. Ҳучанд, 2014. №3 (59). С.62-69.

381. Сангинов Д.Ш. Правовое регулирование отношений в сфере оказания социально-культурных услуг по законодательству Республики Таджикистан// Пробелы в российском законодательстве. М., 2014, №1. С.62-65.

382. Сангинов Д.Ш. Понятие и особенности социально-культурных услуг по законодательству Республики Таджикистан// Чёрные дыре в Российском законодательстве. М., 2014, №1. С.143-147.

383. Сангинов Д.Ш. Мушкилоти таълимоти ҳуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон// Донишгоҳи миллии Тоҷикистон – маркази тайёр кардани мутахасисиони соҳибунвон. Душанбе 2013. С.29-33.

384. Сангинов Д.Ш. Роль Конституции в регулировании социально-культурных услуг// Материалы международной научно-практической конференции на тему: «Развитие конституционализма в Таджикистане в период независимости»// под редакцией к.ю.н., доцента Диноршоева А.М. – Душанбе: «Голд-принт», 2014. С.128-139.

385. Сангинов Д.Ш. Понятие и признаки инновации: проблемы и перспективы //Мушкилоти танзими ҳуқуқии инноватсия дар фаъолияти соҳибкорӣ (Маводи конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ аз 10 июни соли 2014)/ Зери таҳрири номзадҳои илмҳои ҳуқуқ, дотсентон Насурдинов Э.С., Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ф.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.7-13.

386. Сангинов Д.Ш. Мағхум ва соҳтори хизматрасонии иҷтимоӣ-фарҳангӣ //Мушкилоти танзими ҳуқуқии инноватсия дар фаъолияти соҳибкорӣ (Маводи конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ аз 10 июни соли 2014)/ Зери таҳрири номзадҳои илмҳои ҳуқуқ, дотсентон Насурдинов Э.С., Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ф.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.135-143.

387. Сангинов Д.Ш. К вопросу о понятие досуга и рекреации в зарубежных странах //Мушкилоти танзими ҳуқуқии инноватсия дар фаъолияти соҳибкорӣ (Маводи конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ аз 10 июни соли 2014)/ Зери таҳрири номзадҳои илмҳои ҳуқуқ, дотсентон Насурдинов Э.С., Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ф.М. Душанбе: «Сино», 2014. С. 166-188.

388. Сангинов Д.Ш. Проблемы законодательного регулирования предпринимательских отношений при оказание социально-культурных

услуг// Сборник материалов Международной научно-практической конференции «Роль права в современном обществе: достижение и перспективы» повешенной 20 литию Конституции РТ. - Душанбе, РТСУ. 2014. С.89-100.

389. Сангинов Д.Ш. Проблемаҳои муосири сифат ва забони Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фарҳанг»// Ҳаёти ҳуқуқӣ. №3. - Душанбе, 2014. С. 65-70.

390. Сангинов Д.Ш. Медицинские услуги как подвид социально-культурных услуг// Кишоварз (Земледелец). - Душанбе, 2014. №2 (62). С.65-67.

391. Сангинов Д.Ш. Правовая сущность социально-культурных услуг в формировании личности (на тадж. языке)// Вестник ТГУПБП. Ҳуджанд, 2014. №3 (59). С.62-69.

392. Сангинов Д.Ш. Понятие и содержание договора на оказание социально-культурных услуг // Вестник Педагогического университета. - Душанбе, 2014. № 6 (61). С. 80-86.

393. Сангинов Д.Ш. Правовые основы классификации социально-культурных услуг// Вестник Таджикского национального университета. - Душанбе, 2015. №3/10 (188). С.117-121.

394. Сангинов Д.Ш. Правовая характеристика договора на оказание туристско-экскурсионных услуг// Вестник Таджикского национального университета. - Душанбе, 2015. №3/10 (188). С.70-74.

395. Сангинов Д.Ш. Понятие и содержание договора на оказание медицинских услуг// Вестник Таджикского национального университета. - Душанбе, 2015. №3/11 (188). С.58-61.

396. Сангинов Д.Ш. Места договора на оказание социально-культурных услуг в системе предпринимательских договоров// Вестник Таджикского национального университета. - Душанбе, 2015. №3/11 (188). С.142-146.

397. Сангинов Д.Ш. Субъекты договора оказания образовательных услуг как подвида договора оказания социально-

культурных услуг// Вестник Педагогического университета. -
Душанбе, 2015. № 1-1 (62). С. 106-113.

398. Сангинов Д.Ш.Субъекты договора оказания образовательных услуг как подвида договора оказания социально-культурных услуг// Правовые системы Республики Таджикистан и стран СНГ: состояние и проблемы: Материалы международной научно-практической конференции посвящённой заслуженному юристу Республики Таджикистан, выдавшемуся ученому, доктору юридических наук профессору Ш. Менглиеву (- Душанбе, 23 октября 2015 г.) – Душанбе: РТСУ, 2015. С.102-107.

399. Сангинов Д.Ш. К вопросу об ответственности исполнителя по договору возмездного оказания социально-культурных услуг//Рушди ҳуқуқи судӣ, ҳуқуқи чиноятӣ ва фаъолияти ҳуқуқмуҳофизавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (маводҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ, ш. - Душанбе, 22 октября соли 2015). Душанбе: «Империал-Групп», 2015. С. 123-131.

400. Сангинов Д.Ш. Доир ба баъзе масъалаҳои инкишофи қонунгузории таъминоти иҷтимоӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон//Ҳуқуқи Тоҷикистони муосир/ Зери таҳрири доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор Раҳимзода М.З. - Душанбе, 2015. С.419-429

401. Сангинов Д.Ш. Нақши ташкилоти умумиҷаҳонии туристӣ дар рушди туризми Тоҷикистон// Ҳуқуқи Тоҷикистони муосир/ Зери таҳрири доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор Раҳимзода М.З. - Душанбе, 2015. С.429-444.

402. Сангинов Д.Ш. Тартиби муайян намудани сатҳи донистани забони давлатӣ аз ҷониби номзадҳо// Нақши падидай интихобот дар бунёди давлати демократӣ (мачӯи мақолаҳо). //Зери таҳрири д.и.х., Насурдинов Э.С. – Душанбе: “Андалеб-Р”, 2015. С.108-112.

403. Сангинов Д.Ш. Тартиби муайян намудани сатҳи донистани забони давлатӣ аз ҷониби номзадҳо// Минбари ҳуқуқшинос. №1-2 (16-17) 23-юми январи соли 2015. С.11.

404. Сангинов Д.Ш. Ҳуқуқ ва уҳдадории интихобкунандагон// Минбари ҳуқуқшинос. №5-6 (20-21) 23-юми феврали соли 2015. С.16.

405. Саъдиев И.З. Современное законодательство в области регулирования отношений на этапе геологического изучения и оценки запасов нефти// Мушкилоти танзими ҳуқуқии инноватсия дар фаъолияти соҳибкорӣ (Маводи конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ аз 10 июни соли 2014)/ Зери таҳрири номзадҳои илмҳои ҳуқуқ, дотсентон Насурдинов Э.С., Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ф.М. Душанбе: «Сино», 2014. С.188-193.

406. Саъдиев И.З. Мағҳум ва намудҳои муносибатҳои соҳибкорӣ дар соҳаи ҷустуҷӯ, баҳодиҳӣ ва истиҳроҷи нафту газ//Проблемы развития предпринимательства в Республике Таджикистан: теория и практика //Материалы республиканского научно-теоритического семинара, посвящённой 50-летию доцента кафедры предпринимательского и коммерческого права юридического факультета ТНУ Бобокалонова Г.М. - - Душанбе, ТНУ, 2013. С.171-176.

407. Саъдиев И.З. Правовое регулирование предпринимательских отношений в сфере поиска, оценки и добычи нефти и газа в Республике Таджикистан// Вестник педагогического университета. - Душанбе, 2013, №6 (55-2). С.157-161.

408. Саъдиев И.З. Некоторые проблемы регулирования отношений собственности в сфере поиска, разведки и добычи нефти и газа// Вестник национального университета.Душанбе: “Сино”, №3/11(188). - С.126-130.

409. Саъдиев И.З. Субъекты предпринимательской деятельности в сфере недропользования// Правовая жизнь. 2014, №3 (06). - С. 113-120.

410. Саъдиев И.З. Роль договорного регулирования предпринимательских отношений в сфере нефти и газа// Маводҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзуи “Рушди ҳуқуқи

судӣ, ҳуқуқи чиноятӣ ва фаъолияти ҳуқуқмухофизавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”. - Душанбе, 2015. - С.334-340.

411. Саъдиев И.З. Некоторые правовые вопросы регулирования предпринимательских отношений в сфере поиска, оценки и добычи нефти и газа// Сборник материалов международная научно-практическая конференция на тему “Правовые системы Республики Таджикистан и стран СНГ: состояние и проблемы”. - Душанбе, 2015. - С. 107-111.

412. Саъдиев И.З. Ҷӣ тавр доллари ИМА асъори байналмилалӣ шуд??/ Минбари ҳуқуқшинос. №8 (15) 30-юми декабри соли 2014. - С.6.

413. Саъдиев И.З. Пайдоиш ва фаъолияти бонкҳои исломӣ// Минбари ҳуқуқшинос. №7-8 (22-23) 17-уми марта соли 2015. - С.11.

414. Таджибаев Ш.А. Основания гражданско-правовой ответственности сторон фьючерсных договоров // Вестник Таджикского национального университета (научный журнал). - Душанбе, 2014. 3/2 (132). - С. 59-65.

415. Таджибаев Ш.А. Содержание и порядок заключения фьючерсного договора // Вестник ТГУПБП (Вестник Таджикского госуниверситета права, бизнеса и политики). Научно-теоретический журнал. Серия гуманитарных наук. - Худжанд, 2014. № 2 (58). - С. 12-21.

416. Ходжаева Р.М. Правовое регулирование оценочной деятельности// Проблемы правового регулирования инновации в предпринимательской деятельности (Материалы международной научно-практической конференции от 10 июня 2014 года)// Под редакции кандидатов юридических наук, доцентов Насурдинова Э.С. и Сангинова Д.Ш., Бобокалонов Г.М. - Душанбе: «Сино», 2014. - С. 321-327.

417. Хочаева Р.В. К вопросу о понятии оценочной деятельности// Правовая жизнь. - Душанбе, 2014. №4(80). - С.120-127.

418. Шарифов И.М. Манфиати соҳибкорон ва сармоягузорон хифз карда мешаванд// Минбари ҳуқуқшинос. - Душанбе, 2014. № 5(12) 27-уми октябри соли 2014. - С.2.

419. Шарифов И.М. Баландсозии мавқеи соҳибкор ва танзимсозии муносибатҳои нави ин самт тавассути санадҳои нави меъёри ҳуқуқӣ// Мушкилоти танзими ҳуқуқии инноватсия дар фаъолияти соҳибкорӣ (Маводи конференсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ аз 10 июни соли 2014)/ Зери таҳрири номзадҳои илмҳои ҳуқуқ, дотсентон Насурдинов Э.С., Сангинов Д.Ш., Бобокалонов Ф.М. - Душанбе: «Сино», 2014. - С. 352-356.

420. Шарифов И.М. Сарқонун – кафили фаъолияти соҳибкорӣ // Минбари ҳуқуқшинос. №14-15 (29-30) 31 октябри соли 2015. - С.11.

ХУЛОСА

Дар кафедра корҳои илмию таҳқиқотӣ ҳамчун корҳои вобаста бо ҷуствуҷӯи илмӣ, анҷом додани таҳқиқот, озмоишҳо бо мақсади афзун намудани дониши мавҷуда ва андӯхтани дониши нав, санчиши фарзияҳои илмӣ, муқаррар намудани қонунияти рушди табиат ва ҷомеа, ҷамъбасти илмӣ, асосноккунии илмии лоиҳаҳо пеш бурда шуд ва дар давоми давраи ҳисбот (солҳои 2011-2015) 420 мавод чоп карда шуд, ки дар фарқият аз ҳисботи панҷсолаи 2006-2010 ҷор маротиба пешравӣ ба ҷашм мерасад.

Дар ин мӯҳлат дар кафедра 1 конфронси байналмилалӣ, 6 конфронси ҷумҳурияйӣ ва 4 семинари илмию назарияйӣ бо иштироки 6 олими ҳориҷӣ, 200 нафар олимони ватанӣ, 35 нафар намояндаи мақомоти давлатӣ баргузор гардид, аз ҷумла олимони ҳориҷӣ аз Федератсияи Россия, Ҷумҳурии Исломии Эрон, Ҷумҳурии Исломии Авғонистон, Ҷумҳурии Белорус дар ин ҳамоишҳои илмӣ ширкат варзида баромад намуданд.

Дар ин давра дар кафедра асосҳои ташкилӣ, ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии фаъолияти илмӣ муайян гардида, барои дастгирии давлатии илм ва афзун намудани сатҳи зеҳнию фарҳангии кормандони кафедра шароити мусоид фароҳам оварда шуд. Мақсади асосии пешбурди корҳои илмию тадқиқотии кафедра иборат шуд аз рушд, ҷойгиронии босамар ва истифодаи оқилонаи иқтидори илмию техникии кафедра; афзун намудани саҳми илму техника дар рушди соҳаҳои ҳочагии халқ; таҳқими муносибатҳои мутақобилаи илму маориф; рушди инфрасоҳтори инноватсионӣ; афзун намудани самараи истеҳсолоти ҷамъияти; беҳтар намудани вазъияти экологӣ; таҳқими иқтидори мудофиавии давлат ва таъмини амнияти шахс, ҷамъият ва давлат.

Кормандони кафедра дар давраи ҳисботи ҳуқуқ доштанд:

- чустучӯи илмӣ анҷом дода, усули таҳқиқотро дар доираи самтҳои таҳқиқоти ташкилоти илмӣ, ки дар он кор мекунад, мутобики тахассуси худ интихоб намояд;
- бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар озмунҳои кушод оид ба корҳои илмию таҳқиқотӣ, таҷрибавию конструкторӣ ва технологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва берун аз он иштирок кунад;
- бо таклифи тарафи манғиатдор дар таҳияи самту афзалиятҳои сиёсати давлатӣ оид ба илму техника, анҷом додани ташхиси барномаву лоиҳаҳо, арзёбӣ ва пешѓӯии натиҷаҳои иҷтимоиву иқтисодии амалисозии онҳо, таҳия намудани санадҳои меъёрии ҳукуқӣ иштирок кунад;
- дар мувофиқа бо корфармо дар асоси озмун аз ҳисоби маблағи фондҳои илмӣ ва сарчашмаҳои дигаре, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, маблағ гирад;
- бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таҳия ва татбиқи барномаю лоиҳаҳои байналмилалӣ ва байнидавлатии илмӣ иштирок кунад;
- дар тайёр кардани кормандони илмии тахассуси олӣ ба сифати роҳбари илмии (мушовири) унвончӯи унвони илмӣ ширкат варзад;
- мутобики қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар озмун барои ишғол намудани вазифаи холии кормандони илмӣ иштирок намояд;
- тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ғайр аз ҷойи кори асосӣ дар колективҳои муваққатии илмӣ ва (ё) ҷои кори иловагӣ кор кунад;
- барои фаъолияти илмӣ ҳама намуди захира, аз ҷумла захираи моддӣ, молиявӣ, меҳнатӣ, зехнӣ, иттилоотӣ ва табииро бо тартиб ва шартҳои муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷалб намуда, истифода барад;

- ба натицаҳои фаъолияти илмии худ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқҳои шаҳсии молумулкӣ ва ғайримолумулкӣ дошта бошад;
- дар мувофиқа бо корфармо дар конфронсу симпозиумҳо ва семинару маҷlisҳо, аз ҷумла ҷорабиниҳои байналмилалии илмӣ, ширкат варзад;
- таҳассуси илмиашро такмил дихад;
- аз ҳуқуқҳои дигари пешбининамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи фаъолияти илмӣ истифода намояд.

Дар баробари ҳуқуқҳо кормандони кафедра уҳдадор буданд, ки:

- ҳуқуқу манфиатҳои қонунии субъектҳои дигари фаъолияти илмиро риоя намояд;
- фаъолияти илмиро бо риоя намудани ҳуқуқу озодиҳои инсон бе расонидани зарар ба ҳаёту саломатии одамони дигар, инчунин муҳити зист амалӣ гардонад;
- ташхиси барномаю лоиҳаҳо ва рисолаҳои илмӣ, натицаҳои дигари фаъолияти илмиро воқеъбинона анҷом дихад;
- талаботи Кодекси намунавии одоби илмиро риоя намояд;
- вазифаҳои дигарро дар соҳаи фаъолияти илмӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро намояд.

Дар давраи ҳисоботӣ натиҷаи илмӣ – маҳсули фаъолияти илмии дорои донишу дастовардҳои нав, ки дар ҳама гуна ҳомили иттилоотӣ сабт шудааст, боиси баланд гардидани сатҳи дониши донишҷӯён ва соҳибунвон гардидани кормандони кафедра шуд. Ба натицаҳои фаъолияти илмии кормандони кафедра мансубанд: донишҳои наве, ки ба таври назариявӣ ё озмоиши ба даст оварда шудаанд ва (ё) дар ҳар шакл изҳор шудаанд ва ё дар ҳар гуна ҳомилҳои моддии иттилоотӣ сабт шудаанд, ки имконияти кушодан ва (ё) истифодаи амалии онро фароҳам меоранд; намунаву ҷараёнҳои озмоиши (лабораторӣ), ки дар асоси донишҳои нав таъсис дода шудаанд, инчунин ҳуҷҷатгузорӣ ба

объекту ҷараёнҳои мазкур. Арзёбии натиҷаи фаъолияти илмӣ бо мақсади муқоисаи беғаразонаи ҳаҷми захираҳои сарфшудаи молиявӣ, моддӣ, зеҳнӣ ва захираҳои дигар, муайян намудани натиҷабаҳшии илмӣ ва амалии (иқтисодӣ, иҷтимоӣ, экологӣ, мудофиавӣ) таҳқиқоти иҷрошудаи бунёдӣ ва амалии илмӣ амалӣ гардид. Арзёбии натиҷаи самтҳои илмӣ ҳангоми муайян намудани ояндадор будани онҳо, қабул намудани қарор оид ба давом додан ё қатъ намудани маблағгузорӣ, тафриқаи андозаи фонди музди меҳнат, инчуни ин attestatsияи кормандони илмии таҳассуси олий истифода шуд. Натиҷаҳои фаъолияти илмӣ аз рӯи меъёрҳои навгонӣ, аҳамияти онҳо барои илм ва амалия, беғаразӣ ва исботшавандагӣ арзёбӣ гардид.

Дар давраи ҳисботи ҳар як фасл аз ҷониби муаллифон бо пурагӣ мавриди омузиш ва таҳқиқоти илмӣ қарор дода шуд, ки натиҷаи дилҳоҳро барои рушди илми ҳуқуқшиносӣ, тадбиқи дастовардҳои бавуҷудомада дар ҷараёни таълим ва баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии донишҷӯёни донишгоҳ ба бор овард.

**Рӯйхати рисолаҳои ҳимояшуда дар заминаи кафедраи ҳуқуқи
соҳибкорӣ ва тичорати факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон дар давраи ҳисоботӣ**

Т\Р	Ному насаб	Рисола	Санаи ҳимоя	Шифри ихтисос ва мавзӯ
1	Гафуров А.Д.	докторӣ	2015	12.00.01; 12.00.04 Формирование и развитие финансового права развивающихся стран (на примере Исламской Республики Афганистан, Исламской Республики Иран и Республики Таджикистан)
2	Мирзоев П.З.	номзадӣ	2012	12.00.03 Внедоговорная ответственность государства за вред, причиняемый предпринимателям
3	Мирбобоева Р.В.	номзадӣ	2012	12.00.03 Правовое регулирование приобретения, использования и защиты права на товарный знак в Республике Таджикистан
4	Маҳмадшоев Ф.А.	номзадӣ	2012	12.00.03
5	Аминова Ф.М.	номзадӣ	2012	12.00.03
6	Кабутов Э.Д.	номзадӣ	2014	12.00.03 Проблемы частноправового регулирования отношений по оказанию услуг трудоустройства в Республике Таджикистан
7	Пулотов А.С.	номзадӣ	2014	12.00.03 Правовое регулирование предпринимательской

				деятельности иностранных хозяйствующих субъектов на территории Республики Таджикистан
8	Тошибоев Ш.А.	номзадӣ	2015	12.00.03 Правовое регулирование фьючерсных договоров, заключаемых на товарных биржах
9	Ризоева С.К.	номзадӣ	2015	12.00.03 Проблемы защиты гражданских информационных прав индивидуальных предпринимателей по законодательству Республики Таджикистан

ТАҚРИЗ

ба ҳисоботи корҳои илмӣ-тадқиқотии кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тичорати факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015

Ҳисобот оид ба натиҷаи фаъолияти илмӣ ҳуҷҷатест, ки маълумот оид ба татбиқи кори илмиӣ, таҳқиқоти илмӣ, илмию техникӣ, таҷрибавиу конструкторӣ, маркетингӣ, аз ҷумла иттилоот дар бораи мувоғиқи мақсад будани иҷрои минбаъдаи корҳои ба нақшагирифта ё оид ба натиҷаи лоиҳаву барномаи илмӣ ва илмию техникии анҷомдодашударо дар бар мегирад. Натиҷаи таҳлили ҳисоботи илмию тадқиқотии кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тичорат барои солҳои 2011-2015 исботи он аст, ки дар ин мӯҳлат кормандони кафедра ба дастовардҳои назаррас ноил шудаанд.

Дар давраи ҳисоботӣ (2011-2015) кори илмӣ-таҳқиқотии кафедра дар 15 фасл зери роҳбарии мудири кафедра, номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент Сангинов Д.Ш. (Фасли 7) бо иштироки номзади илми ҳуқуқ, дотсент Шонасиридинов Н.Ш. (Фасли 1), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Нодиров Ф.М. (Фасли 2), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Бозоров Р.Б. (Фасли 3), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Бобокалонов Ф.М. (Фасли 4), муаллими калон Ризоева С.К. (Фасли 5), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Мирзоев П.З. (Фасли 6), ассистент Хоҷаева Р.В. (Фасли 8), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Мирбобоева Р.В. (Фасли 9), номзади илми ҳуқуқ, ассистент Кабутов Э.Д. (Фасли 10), ассистент Саъдиев И.З. (Фасли 11), доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Раҳимов М.З. (Фасли 12), ассистент Мавлоназаров О.А. (Фасли 13), номзади илми ҳуқуқ, дотсент Faфуров А.Д. (Фасли 14), ассистент Шарипов И.М. (Фасли 15) амали шудааст ва муаллифони ҳар як фасл дар ин мӯҳлат ба фаъолияти худ, ки боиси пешрафти илмӣ, таълимӣ ва тарбиявии кафедра гардидаанд ва маводҳои чоннамударо дар ҷараёни таълим тадбик кардаанд.

Дар давраи ҳисоботӣ самарнокии корҳои илмию тадқиқотии кафедра дар ҳимояи 8 рисолаи номзадии илмҳои ҳуқуқшиносӣ, 1 рисолаи доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, нашри 420 маводи чопӣ, аз ҷумла 53 китоби дарсӣ ва монографияҳо, 48 воситаи таълимӣ, 32 барномаи таълимӣ (дастури методӣ), 287 мақолаҳои илмӣ, ки бевосита дар раванди таълим истифода мешавад, зоҳир мегардад. Дар ин давра фанҳои нави таълимии ба талаботи замон мувофиқ бавуҷуд оварда шуда дарс дода мешаванд, аз ҷумла Ҳуқуқи сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳуқуқи энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳуқуқи рақобат, Ҳуқуқи интернетӣ, Ҳуқуқи асъор.

Аз ин рӯ, ҳисоботи корҳои илмӣ-тадқиқотии кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорати факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015 ба талаботи чунин ҳуҷҷат ҷавобгӯ буда, лоиқи дастгирӣ аст.

Мудири кафедраи ҳуқуқи гражданий
факултети ҳуқуқшиносии
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон,
доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор

Ғаюров Ш.К.

ТАҚРИЗ

ба ҳисоботи корҳои илмӣ-тадқиқотии кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорати факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015

Объекти тадқиқоти илмӣ ҳисоботи кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат назария, ақида ва нуқоти назари илмӣ-назариявӣ оид ба мувофиқақунонии танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбиқи меҳнат, инчунин қонунгузории соҳибкорӣ ва меҳнат буда, бо мақсади тадқиқи проблемаҳои назария ва амалияи танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва татбиқи меҳнат ва дар ин замина коркарди хулосаҳои асосноки илмӣ, таклиф, пешниҳод ва тавсияҳои амалӣ ҷиҳати такмили минбаъдаи механизми танзими умумӣ ва хусусиҳуқуқии муносибатҳои бахши соҳибкорӣ ва меҳнат баамал бароварда шудааст.

Ҳисоботи мазкур вобаста ба объект ва мақсад на танҳо дорои заминаи устувори назариявӣ балки амалӣ низ мебошад, чунки таклифу тавсияҳои амалии аз ҷониби устодон коркардашуда, ҷиҳати омоданамудани лоиҳаҳои Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси бонкӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи шарикӣ давлат ва бахши ҳусусӣ", "Дар бораи экспертизаи зиддикоррупсионии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ",

"Дар бораи тайёр намудани мутахассисон бо назардошти талаботи бозори меҳнат", "Дар бораи бехатарии маҳсулоти ҳӯрокворӣ", "Дар бораи баҳисобгирии инфиродӣ дар низоми суғуртаи ҳатмии нафақавӣ", "Дар бораи фаъолияти савдои хориҷӣ", "Дар бораи мораторияи санчишҳои фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ дар соҳаҳои истеҳсолӣ", "Дар бораи ангишт", "Дар бораи таҳсилоти иловагӣ", "Дар бораи фаъолияти инноватсионӣ", "Дар бораи ташкилотҳои маблағгузории хурд", "Дар бораи маориф", "Дар

бораи таълиму тарбияи томактабӣ", "Дар бораи сарфаҷӯй ва самаранокии энергия", "Дар бораи волонтёри", "Дар бораи кооперативҳо", "Дар барои хочагидорӣ ва истеҳсолоти биологӣ" , "Дар бораи фаъолияти аудиторӣ", "Дар бораи танзими асъор ва назорати асъор", "Дар бораи тайёрии варзишӣ" , "Дар бораи суғуртаи ҳатмии нафақавӣ", "Дар бораи савдо ва хизматрасонии майшӣ", "Дар бораи созишномаи сармоягузорӣ", "Дар бораи иттифоқҳои қарзӣ" пешниҳод гардиданд.

Устодони кафедра дар давраи ҳисботи дар мониторинги риояи Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғуртаи ҳатмии нафақавии касбӣ", "Дар бораи нусхаи ҳатмии ҳуҷҷатҳо", "Дар бораи иттифоқҳои касаба", "Дар бораи суғуртаи пасандозҳои шахсони воқеӣ", "Дар бораи низоми иҷозатдигӣ", "Дар бораи баҳодиҳии мутобиқат", "Дар бораи рӯзҳои ид", "Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд", "Дар бораи Палатаи ҳисоби ҶТ", "Дар бораи молияи давлатии ҶТ", "Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон", "Дар бораи барҳамдиҳии ташкилотҳои қарзӣ", "Дар бораи бозори қофазҳои қиматнок", "Дар бораи минтақаҳои озоди иқтисодӣ", "Дар бораи баҳисобигирии муҳосибӣ ва ҳисботи молиявӣ", "Дар бораи муқовимат ба қонунигардонии (расмикунонии) даромадҳои бо роҳи чиноят бадастоварда ва маблағгузории терроризм" иштирок намуданд.

Бинобар ин ҳисботи корҳои илмӣ-тадқиқотии кафедраи ҳукуқи соҳибкорӣ ва тиҷорати факултети ҳукуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015 назаррас ва лоиқи дастгирии ҳамаҷониба мебошад.

Сардори шӯъбаи ҳукуқи байналмилалии

Маркази миллии қонунгузории назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон,

номзади илмҳои ҳукуқ

Маҳмадшоев Ф.А.

МУНДАРИЧА

Муқаддима	12
Фасли 1. Обҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун объекти хуқуқҳои молумулкӣ	14
Фасли 2. Тарзҳои тағйир ва қатъшавии шартномаҳо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон	17
Фасли 3. Танзими шартномавии муносибатҳо дар бахши сармоягузорӣ	20
Фасли 4. Функцияи иҷтимоии хуқуқи меҳнат дар шароити иқтисоди бозаргонӣ	25
Фасли 5. Проблемаҳои назариявии ҳифзи хуқуқҳои иттилоотии шаҳрвандии соҳибкорони инфириодӣ	35
Фасли 6. Ҷавобгарии ғайришартномавии гражданий-хуқуқии давлат барои заари ба соҳибкорон расонида	38
Фасли 7. Танзими хуқуқии хизматрасонӣ дар меҳмонхонаҳо (дар мисоли маводҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон)	40
Фасли 8. Ҳифзи хуқуқҳои шахсии кӯдак дар фаъолияти рекламавӣ	48
Фасли 9. Танзими хуқуқии истифода аз тамғаи молӣ ва хизматрасонӣ ҳамчун воситаҳои фардикунонии натиҷаи фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ	51
Фасли 10. Масъалаҳои танзими хусусӣ – хуқуқии расонидани хизмат оид бокортаъминкуни дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	55
Фасли 11. Танзими хуқуқии фаъолияти миёнаравии иштирокчиёни савдои биржавӣ	58
Фасли 12. Проблемаҳои танзими хуқуқии инкишофи соҳибкорӣ дар ҶТ	63
Фасли 13. Ҳифзи хуқуқи истеъмолкунандагон дар муомилоти гражданини иттилооти рекламавӣ	65
Фасли 14. Тасисёбӣ ва рушди хуқуқи молияи давлатҳои рӯ ба тараққӣ (дар мисоли Авғонистон, Эрон ва Тоҷикистон)	68
Фасли 15. Танзими хуқуқии соҳибкории хурд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	73
Рӯйхати маводи чопшудаи устодони кафедра оид ба мавзӯи «Назария ва амалияи танзими умумӣ ва хусусӣ-хуқуқии муносибатҳо дар бахши соҳибкорӣ ва меҳнат» дар давраи ҳисботии солҳои 2011-2015.....	78
Хулоса.....	131
Замима	135

